Hz. ALİ’DEN 111 HÂTIRA

Dr. Murat KAYA

ÖNSÖZ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ

وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

Bizi Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed Mustafâ ﷺ Efendimiz'e ümmet kılan, Kur'ân-ı Kerîm'i ve Sünnet-i Seniyye'yi insanlara tâlim edecek âlim kullarını yaratan Yüce Rabbimize nihâyetsiz hamd ü senâlar olsun!

Ashâbını en güzel şekilde yetiştirip mâneviyât semâmıza parlak yıldızlar hâlinde döşeyen Rasûlullâh ﷺ Efendimiz'e, âl ve ashâbına da nihâyetsiz salât ü selâm olsun!

Hz. Ali ؓ çocukluğundan itibaren Peygamber Efendimiz'in elinde yetişen; ilmi, hikmeti, ameli, ahlâkı ve hizmetiyle gönüllere taht kuran nâdide bir İslâm bahâdırıdır. Allah'ın şerefli bir kulu, Peygamber Efendimiz'in en yakın akrabalarından biri, dâmâdı ve dördüncü halîfesi; ümmet-i Muhammed'in de gözbebeğidir.

Hz. Ali'nin, Rasûlullâh ﷺ Efendimiz'in terbiyesiyle kemâle eren mâneviyat âlemi engin bir derya hâlini almış, ilâhî aşkla dalgalandıkça fazilet ve kemâlinden bütün ümmet-i Muhammed istifâde etmiştir.

Hz. Ali ؓ ulvî bir mevkîde olması sebebiyle bazı insanlar tarafından yanlış anlaşılmış; bunlara tepki göstermek isteyen diğer bazıları da tersinden aynı hataya düşmüşlerdir. Dolayısıyla onun hakkında orta yolu yani Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat çizgisini muhâfaza etmek çok mühim bir husus hâline gelmiştir. Hikmet ehli zâtlar bu hususta şu tavsiyede bulunmuşlardır:

"Kendi mevkiini dostlarının gösterdiği nokta ile düşmanlarının gösterdiği nokta arasında ara!"

Bu durum herkes gibi Hz. Ali ؓ için de geçerlidir.

Elinizdeki eserde Hz. Ali'nin faziletini, ilmini ve ahlâkını gösteren bazı hâtıralar okuyacaksınız. Bunları zihnimizde topladığımızda, onun ruh portresi ana hatlarıyla ortaya çıkmış olacaktır.

Cenâb-ı Hak bütün ashâb-ı kirâmdan ve bilhassa da Hz. Ali'den râzı olsun, bizleri şefaatlerine nâil eylesin!

Âmîn!

Dr. Murat Kaya

Üsküdar 2009

Kısaltmalar

ﷻ: Celle celâlüh: Allah Teâlâ’nın kadri çok yüce ve ulvîdir.

ﷺ: Sallallahu aleyhi ve sellem: Allah ona rahmet ve selâm eylesin!

رضي الله عنه: (Erkekler için) Radıyallahu anh: Allah ondan râzı olsun!

رضي الله عنها: (Kadınlar için) Radıyallahu anhâ: Allah ondan râzı olsun!

رضي الله عنهما: Radıyallahu anhümâ: Allah o ikisinden râzı olsun!

رضي الله عنهم: Radıyallahu anhüm: Allah onlardan râzı olsun!

عليه السلام: Aleyhisselâm: Ona selâm olsun!

bkz.: Bakınız.

DİA: Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.

haz.: Hazırlayan.

Hz.: Hazreti.

mad.: Maddesi.

thk.: Tahkik eden.

trc.: Tercüme eden.

Kısaca Hayâtı

Hz. Ali ﵁, Hicret'ten yaklaşık 22 sene önce milâdî 600 yılında Mekke-i Mükerreme'de doğmuştur. Ka'be'nin içinde doğduğu nakledilir.[1]

Peygamber Efendimiz'in amcasının oğlu, damadı ve dördüncü halifesidir. Babası Ebû Tâlib, annesi Fâtıma bint-i Esed, dedesi Abdulmuttalip'tir. Künyeleri Ebü'l-Hasan ve Ebû Türâb, lâkabı Haydar, ünvanı Emîru'l-Mü'minîn'dir.

"**el-Murtezâ**: Kendisinden râzı olunan, Allah'ın rızâsını kazanmış" ve "**Esedü'llahi'l-ğâlib**: Allah'ın her zaman gâlip gelen kuvvetli arslanı" gibi lakapları da vardı. Çocukluğunda hiç puta tapmadığı için daha sonraları **"كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ: Kerremallahu vecheh**: Allah yüzünü mükerrem kılsın, şereflendirsin!" duâsıyla anılmıştır. Sahabe arasında bu şekilde yâd edilen tek kişidir.

Tasavvuf erbâbı, Hz. Ali'ye **"Şâh-ı Velâyet"** ve **"Sultânü'l-Evliyâ"** lâkaplarını uygun görmüşlerdir.

Abdulmuttalip, Peygamber Efendimiz 8 yaşındayken vefât ettiğinde, Hz. Ali'nin annesi Fâtıma Hatun, Efendimiz'e mürebbîlik ve annelik yapmıştır. Kendi çocukları aç dururken Peygamberimiz'in karnını doyurur, kendi çocuklarının üstü başı toz toprak içinde dururken, o önce Efendimiz'in saçını başını tarar, gülyağıyla yağlardı.

Rasûlullah ﷺ daha sonraki hayatında bu mübarek hanımı sık sık ziyaret ederdi. Fâtıma Hâtun, fazilet sâhibi, sâlih ameller işleyen sâlihâ bir İslâm hanımı idi. Hicret'in dördüncü senesinde Medine'de vefat etti. Rasûlullah ﷺ:

"–Bugün annem vefat etti!" buyurdu.

Kendi gömleğini ona kefen yapmaları için verdi. Cenaze namazını kıldırdı. Kabrinin içine indi, sanki genişletir gibi kabrin köşelerine eliyle işaret etti ve oraya bir müddet uzandıktan sonra çıktı. Mübârek gözleri yaşarmış, gözyaşları kabre damlamıştı. Ashâb-ı kirâm:

"–Yâ Rasûlallah! Bu hanıma yaptığınız muâmeleyi başka birine yaptığınızı görmedik?!" dediler. Rasûlullah ﷺ:

"–Ebû Tâlib'den sonra onun kadar bana iyiliği dokunan başka biri olmamıştır! Kendisine Cennet elbiselerinden giydirilsin diye gömleğimi kefen olarak

[1] Hâkim, *Müstedrek*, III, 550/6044.

giydirdim! Kabir hayatı kendisine mülayim ve kolay gelsin diye de kabrine bir miktar uzandım!" buyurdu.[2]

Hz. Ali ﵁, Ebû Tâlib'in en küçük oğludur. Mekke'de baş gösteren kıtlık üzerine Rasûlullah ﷺ, amcasının yükünü hafifletmek için Hz. Ali'yi himayesine aldı ve yetiştirdi. Böylece Ali ﵁, Beyt-i Harâm'da doğmuş, Beyt-i Nebevî'de yetişmiş oldu. 10 yaşlarındayken İslâm ile şereflendi. Hz. Hatice'den sonra İslâm'a girmiş, "çocuklardan ilk müslüman olan kişi" vasfını kazanmıştır.

Hz. Ali ﵁, Mekke ve Medîne devirlerinde her an Peygamber Efendimiz'in yanında oldu. Hicret esnâsında Efendimiz'in yatağında uyuyarak müşrikleri oyaladı ve Peygamber Efendimiz'e zaman kazandırdı. Allah Rasûlü'nün bıraktığı emânetleri sahiplerine teslim ettikten sonra annesini, Hz. Fâtıma'yı ve diğer yakınlarını alarak Kuba'da Peygamber Efendimiz'e yetişti.

Hicret'in 5. ayında gerçekleştirilen Muâhât/kardeşlik akdinde Rasûlullah ﷺ, Hz. Ali'yi kendisine kardeş olarak seçti. O bu iltifat ve lutuf karşısında son derece duygulandı ve:

"–Ben Allah'ın kulu, Rasûlullah'ın da kardeşiyim" diyerek sevinç gözyaşları döktü.

Ali ﵁, hicrî 2. senenin son ayında Hz. Fâtıma ﵂ ile evlendi. Ona son derece sevgi ve saygı duyardı. Hatta kendi annesi Hz. Fâtıma'ya, hanımı Hz. Fâtıma'ya hürmet göstermesini ve ona kesinlikle ev dışı hizmetleri gördürmemesini tavsiye ederdi. (İbn-i Abdilber, *el-İstîâb,* IV, 374)

Hz. Ali ﵁, Peygamber Efendimiz'in devamlı yanında bulundu ve bütün cihat hareketlerine katıldı. Uhud'da ve Huneyn'de muhtelif yerlerinden yara aldı. Bedir'de sancaktardı. Aynı zamanda keşif kolunun başındaydı, hâkim noktaları tesbit ederek Hz. Peygamber'e bildirdi. Bu mevkîleri işgal ederek Bedir'de mühim bir savaş harekâtını başarıya ulaştırdı. Bedir gazasının başlamasından önce, Kureyşliler ile teke tek dövüşen üç kişiden biriydi. Bu dövüşte, hasmı Velid bin Muğire'yi kılıcı ile öldürdüğü gibi zor durumda kalan Hz. Ebû Ubeyde'nin yardımına koştu ve onun hasmını da öldürdü. Yirmibeş yaşlarında bir delikanlı olarak büyük kahramanlıklar gösterdi. Allah Rasûlü'nün arzusu üzerine, Bedir'de yapılan havuzdan bir kırba ile ashâb-ı kirâma su taşıdı. Burada kendisine **"Allah'ın Arslanı"** lâkabı ile Bedir ganimetlerinden bir kılıç, bir kalkan, bir de deve verildi.

[2] İbn-i Sa'd, VIII, 222; Hâkim, III, 108; İbn-i Abdilberr, IV, 1891; İbn-i Esir, *Üsdü'l-gâbe,* VII, 217; Yâkubî, II, 14; DiyarBekirî, I, 467; Zehebî, *Siyer*, II, 87.

Hicret’in üçüncü senesinde Ramazan’ın ortasında oğlu Hz. Hasan doğdu. Dördüncü sene Şaban ayının 5’inde de Hz. Hüseyin doğdu. Daha sonra Muhassin isminde bir oğlu ile Zeynep ve Ümmü Gülsüm isminde kızları oldu.

Hz. Ali’nin **“Zülfikâr”** ismi verilen meşhur bir kılıcı vardı. Ucu iki çatallı olan bu kılıcı, Uhud’da gösterdiği üstün kahramanlık, cesâret ve fedâkarlık sebebiyle Rasûlullah ﷺ hediye etmişti. Münebbih bin Haccâc’a âit olan Zülfikâr, Bedir’de ganimet olarak alınmıştı. (İbn-i Sa’d, I, 485)

Allah Rasûlü ﷺ, Hz. Ali’yi bazen Medîne’de yerine vekil bırakmış, bazen de kumandanlık, sancaktarlık, kadılık gibi vazifelerle muhtelif yerlere göndermiştir.

Hz. Ali ﵁, ilk üç hâlife döneminde ne bir idârî vazîfe aldı, ne de yapılan savaşlara katıldı. Sadece Hz. Ömer’in Filistin ve Suriye seyahati esnâsında Medine’de askerî vâli olarak kaldı. Medine’de ikâmet edip dînî ilimlerle meşgul olmayı diğer vazifelere tercih etti. Kur’an ve hadis konusundaki derin ilmi sebebiyle hem Hz. Ebû Bekir ﵁ hem de Hz. Ömer ﵁ bilhassa fıkhî mes’elelerde ona mürâcaat etmişlerdir.

Hz. Ömer ﵁ devrinde devletin bütün hukuk işleriyle ilgilenip âdeta İslâm devletinin baş kadısı olarak vazife yaptı. Hz. Ömer’in şehâdeti üzerine yine devlet başkanını seçmekle vazifelendirilen altı kişilik şûra heyetinde yer alıp, bu altı kişiden en sona kalan iki adaydan biri oldu.

Hz. Osman ﵁’ın hilâfeti döneminde idarî tavrından pek memnun olmamakla birlikte İslâm devletinin muhtelif vilâyetlerinden gelen şikâyetleri hep Hz. Osman’a bildirmiş ve ona hâl çareleri teklif etmişti. Hz. Osman’ı muhasara edenleri uzlaştırmak için elinden gelen gayreti sarfetti. İsyancıları, teşebbüs ettikleri işten vazgeçirmek için ciddî îkaz ve nasihatlarda bulundu, ancak onların halifenin evini kuşatmalarına mâni olamadı. Hâdise ciddî boyutlara ulaştığında ise evlatları Hz. Hasan ile Hüseyin’i halifenin evinin önüne nöbetçi olarak gönderdi.

Hz. Osman’ın şehâdetinden sonra ashâbın ileri gelenleri mescidde toplanarak yeni halife seçimiyle meşgul oldular. Hilâfeti Hz. Ali’ye teklif ettiklerinde, o bu teklifi Talha ve Zübeyr’e yöneltti. Çok ısrar edilmesi üzerine bey‘atı kabul etti.

Ancak onun devri, Allah’ın bir takdiri olarak son derece karışık geçti. Hilâfete geldiğinde hâlledilmesi gereken birçok problemle karşı karşıya kaldı. Bu karışıklıklar Cemel ve Sıffın gibi iç çatışmaları doğurdu. Hz. Ali ﵁, İslâm devleti bünyesindeki bu ihtilâfları gidermek için büyük fedakârlık ve gayretler gösterdi.

Bu karışıklıklar esnâsında ikiye ayrılan ashâbın birbirine bakışını, şu rivâyet ne güzel ortaya koymaktadır:

Hz. Ali'ye cemel ehli hakkında:

"–Onlar müşrik midir?" diye soruldu. Ali ﷺ:

"–Onlar şirkten kaçtılar." buyurdu.

"–Onlar münâfık mıdır?" diye soruldu. Ali ﷺ:

"–Münâfıklar Allah'ı zikretmezler, ancak pek az hatırlarlar. (Hâlbuki bunlar öyle değildir.)" buyurdu.

"–Öyleyse onlar nedir?" diye soruldu. Ali ﷺ:

"–Bunlar bize karşı taşkınlık eden kardeşlerimizdir." buyurdu. **(**İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, VII, 535/37763**)**

Onlar, her şeye rağmen yine de birbirlerine kardeş gözüyle bakıyorlardı.[3]

Nihayet, Kûfe'de 40/661 yılında bir Hâricî olan Abdurrahman bin Mülcem tarafından sabah namazına giderken yaralandı. Bu yaranın tesiriyle iki gün sonra 19 veya 21 Ramazan'da (26 veya 28 Ocak'ta) şehid oldu. Bugün Necef diye bilinen Kûfe'ye defnedildi.

Şemâili ve Ahlâkı

Ali bin Ebî Tâlib ﷺ, ortaya yakın kısa boylu, koyu esmer tenli, iri siyah gözlü olup sakalı sık ve geniş, saçları dökülmüştü. Yüzü güzeldi, gülümserken dişleri görünürdü.

Kuvvetli bir vücut yapısı vardı. Omuzları geniş, elleri sertti.

Hz. Ali ﷺ; âbid, kahraman, cesur, hayırda yarışan, takvâ sahibi ve son derece cömertti. Onun; cömertliği, insanîliği ve Rasûlullah'a olan yakınlığıyla edindiği büyük manevî miras, kendisini asırlardır halk inançlarında destânî bir kişiliğe büründürmüştür.

Hz. Ali, ölümden korkmayan bir cengâverdi. Ölümden neden korkacaktı ki? Allah Rasûlü ﷺ onu Cennet'le müjdelemişti. Cennet'e gideceği kesin olan bir insan ölümden hiç korkar mı? Bu sebeple kiminle mübârezeye çıksa mutlaka onu mağlup ederdi.

[3] Bu hususta müslümanların sergilediği şaşırtıcı misaller için bkz. Prof. Dr. Ali Muhammed Muhammed es-Sallâbî, *Hz. Ali*, trc. Şerafettin Şenaslan, İstanbul 2008, s. 632-635.

Onun, İslâm’ın yayılış tarihinde ve müslümanlar arasındaki ilim, takvâ, ihlâs, samîmiyet, fedâkârlık, şefkat, kahramanlık ve şecaat gibi yüksek ahlâkî ve insânî vasıflar bakımından müstesnâ bir mevkîye sahip olduğu hususunda hemen hemen bütün Sünnî ve Şiî kaynaklar ittifak hâlindedir.

Cesaret ve şecaati ile gönüllerde yer edişi onun, **“Haydar-ı Kerrâr”** ve **“Şâh-ı Merdân”** sıfatlarıyla tanınmasını sağlamıştır.

O, Kur’ân ve Sünnet’e tam anlamıyla bağlı idi. Dünya ve süslerinden kaçar, onun aldatıcı yaldızlarına aldanmazdı.

Hz. Ali ﵁, son derece kanaatkâr, zâhid ve kifayet miktarı dünyalıkla iktifâ eden bir şahsiyetti. O; Fâtıma ﵂ ile evlendikleri vakit yataklarının bir koyun derisinden ibaret olduğunu bildirmektedir. (İbn-i Mâce, Zühd, 11)

Bu durumdan şikâyetçi olan kızına Efendimiz ﷺ, sadece sabır ve zikir tavsiyesinde bulunmuştur. (Diyârbekrî, I, 412)

Hz. Ali ﵁, çokça gözyaşı döküp muhâliflerinin îman ve hidâyetleri için dua edecek kadar hassas, takvâ sahibi ve kâmil bir mü’mindir.

Her şeye ibretle bakar, uzun uzun tefekkür ederdi. Allah korkusundan yetîm bir çocuk gibi ağlar, hasta bir insan gibi tir tir titrerdi. İbâdeti çok sever, riyâzata devam ederdi. Az yemeyi, çok ve büyük işler yapmayı severdi. Dini aziz tutar, yoksullara çok şefkat, merhamet ve muhabbet beslerdi.

Hiç yalan söylediği, saçma sapan konuştuğu duyulmamış, eğreti bir iş yaptığı görülmemiştir.

Ümmetin malını ümmete dağıtırken de son derece titiz davranırdı. Kendisine bir pay ayırma noktasında gayet dikkatli olup kimsenin hakkına tecavüz etmeme husûsunda büyük bir örnekti. Öylesine mütevazı giyinirdi ki görenler onu çok fakir zannederlerdi. Kendisini Kûfe’de görenler, kışın soğuğunda ince bir elbise ile câmiye gittiğini naklederler.

Fazîletleri

Hz. Ali ﵁ hiçbir zaman putlara, taşlara, ağaçlara secde ve ibadet etmemiş, onları tavaf etmemiş ve şeytanın yoluna gitmemiştir.

Enes bin Mâlik ﵁ anlatıyor:

“Rasûlullah ﷺ pazartesi günü peygamber olarak gönderildi. Hz. Ali ﵁ da salı günü namaz kıldı.” (Tirmizî, Menâkıb, 20/3728)

Hz. Ali ﷺ âhirette de önderdir. Kendisi şöyle demiştir:

"Ben, kıyamet günü Rahmân'ın huzurunda, insanlarla aramdaki husumetler hakkında hüküm verilmesi için diz çökecek kişilerin ilki olacağım."

Bu sözü râvî Kays bin Abbâd şöyle izah eder:

"**«İşte, Rableri hakkında tartışmaya girmiş iki hasım taraf!»**[4] âyet-i kerimesi, Bedir günü mübâreze eden (harp öncesi teke tek savaşan) Hz. Hamza, Hz. Ali, Hz. Ubeyde ﷺ ile Şeybe, Utbe ve Velîd hakkında nâzil olmuştur."[5]

Şu âyet-i kerîmenin de bu iki grup hakkında nâzil olduğu rivâyet edilir:

"Yoksa biz, îman edip de sâlih ameller işleyenleri, yeryüzünde fesat çıkaranlar gibi mi tutacağız? Veya Allah'tan korkan müttakîleri yoldan çıkan fâcirler gibi mi sayacağız?" (Sâd, 28) (Alûsî, XXIII, 189)

Şu âyet-i kerimelerin Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Ali ﷺ hakkında nâzil olduğu rivâyet edilmiştir:

"…(Rasûlüm!) **O ihlâslı ve mütevâzı insanları müjdele! Onlar öyle kimselerdir ki, Allah zikredildiği zaman kalpleri titrer; başlarına gelene sabrederler, namaz kılarlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden** (Allah için) **infak ederler."** (Hac, 34-35) (Kurtubî, XII, 40)

Mukâtil şöyle der:

"Mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara, yapmadıkları bir şeyden dolayı eziyet edenler, şüphesiz bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir"[6] âyet-i kerîmesi Hz. Ali ﷺ hakkında nâzil oldu. Bazı münafıklar onu incitmiş ve hoş olmayan şeyler söylemişlerdi. Âyet bunun üzerine nâzil oldu. (Vâhıdî, s. 377)

Rasûlullah ﷺ, Hz. Ali'nin fazileti hakkında şöyle buyurmuşlardır:

"Ben kimin dostu (mevlâsı) isem, Ali de onun dostudur." (Tirmizî, Menâkıb, 19/3714)

"Kim Ali'ye hakaret ederse bana hakaret etmiş olur." (Ahmed, VI, 323)

"Münâfık olan kişi Hz. Ali'yi sevmez, mü'min olan da ona buğzetmez." (Tirmizî, Menâkıb, 20/3717)

"…Allah Ali'ye rahmet eylesin! Allah'ım, her nerede olursa olsun hak ve hakîkati onunla berâber eyle!" (Tirmizî, Menâkıb, 19/3714)

[4] Hac, 19.
[5] Buhârî, Meğâzî, 7; Tefsîr, 22/3; Müslim, Tefsîr, 34; İbn-i Mâce, Cihâd, 29; Taberânî, *Kebîr*, III, 164/2953.
[6] Ahzâb, 58.

Bir gün Allah Rasûlü ﷺ:

“–Allah Teâlâ bana dört kişiyi sevmeyi emretti ve kendisinin onları sevdiğini haber verdi” buyurmuştu. Ashâb-ı kirâm:

“–Yâ Rasûlallah! Bize onların isimlerini bildir!” dediler. Allah Rasûlü ﷺ:

“–Ali onlardan” buyurdu ve bunu üç defâ tekrar etti. Sonra da şöyle devâm etti:

“–Ebû Zer, Mikdâd, Selmân… Allah Teâlâ bana onları sevmemi emretti ve kendisinin onları sevdiğini haber verdi.” (Tirmizî, Menâkıb, 20/3718)

Diğer bir hadis-i şerifte de şöyle buyrulmuştur:

“Cennet üç kişiye; Ali’ye, Ammâr’a ve Selman’a kavuşmayı arzu eder.” (Tirmizî, Menâkıb 34/3797)

Hz. Ali ؓ her namaz için abdest alırdı. (Kurtubî, [Mâide, 6])

Hz. Ali’nin, ilk dört müslümandan biri olması ve hiçbir akrabası Peygamber Efendimiz’e vazifesinde dost ve yardımcı olmayı kabul etmezken onun bunu severek ve hiç düşünmeden kabul etmesi, hiç şüphesiz kendisine büyük bir mânevî makam kazandırmıştır. O, Allah Rasûlü’ne velî olmayı tereddütsüz kabul etmenin semerelerini hayatının her safhasında görmüştür. Bunun tezâhürlerinden biri de, Peygamber Efendimiz’in seferlere çıkarken sancağını umûmiyetle Hz. Ali’ye taşıtması ve onu pek çok birliğin başına kumandan tayin etmesidir. Meselâ;

Sefevan seferinde Rasûlullah ﷺ Efendimiz’in bağladığı beyaz sancağı Hz. Ali ؓ taşıdı.[7]

Bedir’e giderken **Ukâb** ismindeki bayrağı Hz. Ali ؓ taşıdı.[8]

Bedir’den yedi gün sonra çıkılan **Karkaratü’l-küdr** seferinde Allah Rasûlü ﷺ, beyaz sancağını Hz. Ali’ye taşıttı.[9]

Rasûlullah ﷺ, **Uhud**’a giderken Muhâcirlerin sancağını Hz. Ali’ye veya Mus’ab bin Umeyr’e verdi.[10]

Hicretin 4. senesi Rebîulevvel ayında yahûdi kabilesi **Benî Nadîr** üzerine gidilirken müslümanların sancağını Hz. Ali ؓ taşıdı.

Bedru’l-Mev‘id cihad birliğinin sancaktarı Hz. Ali ؓ idi.[11]

---

[7] İbn-i Sa‘d, II, 9; İbnü’l-Esîr, *Kâmil*, II, 112.
[8] İbn-i Hişâm, II, 251; İbn-i Seyyid, I, 246; İbn-i Kesîr, *Bidâye*, III, 260.
[9] İbn-i Hişâm, II, 421; Vâkıdî, I, 182-183; İbn-i Sa‘d, II, 31; İbn-i Seyyid, I, 297.
[10] Vâkıdî, I, 215; İbn-i Sa‘d, II, 38-39; İbn-i Seyyid, II, 8; Semhûdî, *Vefâü’l-vefâ*, I, 283.

Allah Rasûlü ﷺ, **Hayber** Gazâsı'na çıkarken, beyaz sancağını Hz. Ali'ye verdi.[12]

Mekke Fethi'ne giderken Muhâcirlerin bayraktarları Hz. Ali, Zübeyr bin Avvam, Sa'd bin Ebî Vakkas ؓ idi. (Vâkıdî, II, 819, 820)

Huneyn'de Muhâcirlerin sancaktârı Hz. Ali ؓ idi.[13]

Rasûlullah ﷺ, Sa'd bin Bekir Oğulları'nın Hayber yahudilerine yardım etmek üzere Fedek'te toplandıklarını haber almıştı. Onlar bu yardımlarına karşılık Hayber'in hurma mahsûlünü alacaklardı. Hayber yahudileri bir yıldan beri Allah Rasûlü ﷺ ile çarpışma hazırlığı içinde idiler. Efendimiz ﷺ, Hz. Ali'yi hicretin 6. yılında Şaban ayında **Fedek**'te toplanan Benî Sa'd kabîlesinin üzerine gönderdi.[14]

Görüldüğü gibi Hz. Ali'nin Rasûlullah ﷺ katında mühim bir yeri vardı. Zira İslâm'ı akrabalarına tebliğ edip:

"–Kim ehlim içinde benim halîfem olur?" buyurduğunda herkes susmuş, sadece Hz. Ali ؓ:

"–Ben, yâ Rasûlallah!" diyerek yiğitlik göstermişti. (Ahmed, I, 111, 159

Hz. Ali demek, fazilet demektir; ferâgat demektir; iman, takvâ, adâlet, ihsan, şefkat, iyilik, güzellik, sonsuz aşk ve muhabbet demektir.

İlmî Şahsiyeti

Rasûlullah ﷺ bir defâsında ashâbı ile birlikte yürürken durmuş ve Hz. Ali'yi kastederek:

"İçinizde, benim Kur'ân'ın nüzûlü ve tebliği husûsunda gayret ve titizlik gösterip mücâdele ettiğim gibi, onun tefsir edilip anlaşılmasında da aynı tavrı sergileyecek kimseler vardır!" buyurmuştur. (Ahmed, III, 82)

Mü'minlerin Emîri Hz. Ali ؓ Allah'ın kelâmına çok büyük bir ehemmiyet verdiği için Kur'ân-ı Kerîm ve Kur'ân ilimleri husûsundaki ilmi derin idi. Rasûlullah ﷺ zamanında Kur'ân-ı Kerîm'i ezberlemişti. Onun şöyle dediği rivâyet edilir:

---

[11] Vâkıdî, I, 388; İbn-i Sa'd, II, 59.
[12] İbn-i Hişâm, III, 378; Vâkidî, II, 649; İbn-i Sa'd, II, 106.
[13] Vâkıdî, III, 897; İbn-i Sa'd, II, 150.
[14] Vâkıdî, I, 5; II, 530-531, 562; İbn-i Sa'd, II, 89; İbnü'l-Esîr, *Kâmil,* II, 209.

“Allah’a yemin olsun, hiçbir âyet yoktur ki onun hangi hususta, nerede ve kim hakkında indiğini; gece mi, gündüz mü; ovada mı, dağda mı nâzil olduğunu bilmeyeyim!”[15]

Gerçekten de Hz. Ali رضي الله عنه, İslâm’ın bize kadar gelmesinde büyük rolü olan sahâbîlerden biridir. Devamlı olarak Peygamber Efendimiz’in yanında bulunduğu için bütün İslâmî ilimlerde sahabenin ileri gelenlerindendir. İnsanları hakka iletmek için büyük gayretler sarfetmiş ve hilâfet dönemi iç karışıklıklarla geçmesine rağmen İslâm’ın öğretilmesi ve öğrenilmesi hususunda büyük gayretleri olmuştur.

Medine’de duruma hâkim olup yönetimi tam olarak eline aldıktan sonra öğretim için merkezde bir okul kurdu. Arapça gramerinin öğretilmesini **Ebû Esved ed-Düelî**’ye, Kur’an okutma ve öğretme işini **Abdurrahman es-Sülemî**’ye, tabiî ilimler konusunda öğretmenlik vazifesini **Kümeyl bin Ziyâd**’a verdi. Arap edebiyatı konusunda çalışma yapmak üzere de **Ubâde bin Sâmit** ve **Ömer bin Seleme**’yi vazifelendirdi. Devlet yönetimi ve hizmetlerini; mâliye, ordu, teşrî ve kaza gibi bölümlere ayırarak yürütüyordu.

Hz. Ali رضي الله عنه, İslâm’ın bütün güzelliklerine vâkıftı. Çünkü o, Peygamber Efendimiz’in devamlı yanında bulunmuştu. Vahiy kâtibiydi, hâfız, müfessir ve muhaddisti. Ashâb-ı kiram arasında Kur’ân, hadis ve bilhassa fıkıh alanındaki engin ilmiyle kendini kabul ettirmiş bir otoriteydi. Hz. Peygamber’den rivâyet ettiği hadislerin çoğu fıkha dâirdir ve 586 adettir. Ahkâmın nazariyâtından çok amelî keyfiyetine bakar:

“İnsanlara anladıkları hadisleri söyleyiniz! Allah ve Rasûlü’nün tekzip edilmesini ister misiniz?” derdi. (Buhârî, İlim, 49)

Rasûl-i Ekrem Efendimiz ile çoğu zaman beraber bulunması sebebiyle, rivâyet ettiği hadisler içinde Efendimiz’in şemâiline, ibâdet ve duâlarına dâir olanlar çoktur. Rasûlullah ﷺ zamanında yazdığı ve devamlı olarak kılıcının kınında taşıdığı bir **“hadis sahîfesi”** vardı. Bizzat kendisinin beyan ettiğine göre bu sahifede, Allah’ın kitabındaki vahiylerden başka Ehl-i Beyt’e has husûsî bilgi ve talimatlar yoktu. Sadece zekâta ve diyete dâir hükümler, düşman elindeki bir esiri kurtarmanın yolları, bir kâfir için müslümanın öldürülemeyeceği, Medîne’nin Harem bölgesi sınırları gibi birkaç mühim mevzuya dâir hadisler mevcuttu. Hz. Ali رضي الله عنه, Kur’ân-ı Kerîm ile bu sahîfeden başka Allah Rasûlü’nden husûsî bir tâlimât almadığını ve başka bir şey yazmadığını ısrarla ifade ederdi.[16]

---

[15] Prof. Dr. Ali Muhammed Muhammed es-Sallâbî, *Hz. Ali*, s. 45.
[16] Buhârî, İlim, 39; Cihâd, 171; Cizye, 10, 17; Müslim, Edâhî, 43-45; Ahmed, I, 100, 102, 110, 118, 119.

Ali ؓ, Rasûlullah ﷺ daha hayattayken Kur'ân-ı Kerim'in tamamını ezberlemiş ve onun meselelerine hakkıyla vâkıf olan sayılı sahâbîlerden biriydi. Talebesi **Ebû Abdurrahman es-Sülemî,** Hz. Ali'den daha güzel Kur'ân okuyan birini görmediğini ifade eder.

Hz. Ali ؓ, Yemen'de kadılık yapmıştır. **Hz. Ömer** ؓ:

"–En isâbetli hüküm verenimiz Ali idi" demiştir. (Buhârî, Tefsîr, 2/6)

Bu sebeple ilk üç halîfe, mühim meselelerde Hz. Ali'nin fikrini almayı ihmal etmemişlerdir.

Cifr ilminin Hz. Ali'ye nisbet edilmesi ise tamamen asılsız bir iddiadır.

Fesahati ve üstün hitabeti ile tanınan Hz. Ali'nin güzel ve hikmetli sözleri kaynaklarda nakledilegelmiştir.

Güvenilir hiçbir kaynakta Hz. Ali'nin herhangi bir eserinden söz edilmediği hâlde ona bir takım kitap ve divanlar nisbet edilmiştir. Yine kendisine pek çok söz izafe edilmektedir. Aşırı taraftarları, hadis ve tefsir ilimlerinde ona birçok görüş nisbet ettikleri için, onun sözlerine ihtiyatla yaklaşılmış, bu hususlarda kendisinden güvenilir pek az rivayet kaynaklarımıza intikal edebilmiştir. (Yaşar Kandemir, "Ali" mad., *DİA*, II, 375)

Zühd Hayâtı

Cüneyd-i Bağdâdî -kuddise sirruh- şöyle demiştir:

"Allah kendisinden râzı olsun, Emîru'l-mü'minîn Hz. Ali ؓ, eğer harplerle meşgul olmasaydı bizim bu tasavvuf ilmimize dair pek çok incelikleri bize öğretirdi. Çünkü o, kendisine ilm-i ledün verilmiş biriydi. İlm-i ledün Kur'ân'da Hızır ؑ'a has kılınmış bir ilimdir: **«Biz tarafımızdan (min ledünnâ) ona bir ilim öğretmiştik.»** (Kehf, 65)."

Ashâb-ı kirâm içinde Emîru'l-mü'minîn Hz. Ali'nin mânâ, işâret, lafzî tevhîd, mârifet ve iman gibi hususlarda husûsî bir yeri, sûfîlerden ehl-i hakâyık olanlara örnek olacak güzel hasletleri vardır.

Amr bin Hind, **Hz. Ali**'den şöyle nakleder:

"İman kalpte beyaz bir ışıktır. İman arttıkça kalbin beyazlığı artar. İman kemâle erince kalp bembeyaz olur. Nifak ise kalpte siyah bir ışıktır. Nifak arttıkça kalbin siyahlığı artar. Nifak kemâle erince kalp simsiyah kesilir."

Hz. Ali'ye:

“–İnsanların düştüğü ayıplardan en sâlim kalabilen kimdir?” diye sorulmuştu.

“–Aklını emir, günahlardan sakınmayı ve öğüdü dizgin, sabrı kumandan, takvayı azık, Allah korkusunu yoldaş, ölümü hatırlamayı arkadaş edinen kişi” cevabını verdi.

Bir kula akıl, ilim ve beyân (ifade kuvveti) birlikte verildiğinde o kul kemâl ehli sayılır. Rasûlullah ﷺ Efendimiz’in ashâbı bir müşkille karşılaştıklarında Hz. Ali’ye sorarlardı. O da onların müşkillerini çözüp hakikati beyân ederdi.

Hz. Ali رضي الله عنه birgün paraların saklandığı hazinenin önünde durdu ve:

“–Ey sarı ve beyaz (altın ve gümüş) dünyalıklar, gidin benden başkasını kandırın!” dedi.

Hz. Ali رضي الله عنه ücretle çalışır ve kazandığı bir müdd hurmayı zaman zaman Allah Rasûlü’ne azık olarak getirirdi. Birgün Hz. Ömer’e şöyle demişti:

“–Eğer dostuna kavuşmak istiyorsan gömleğini yama, ayakkabını tamir et, emelini kısa tut ve doymayacak kadar ye!”

Hz. Ömer رضي الله عنه:

“Ali olmasaydı Ömer helâk olurdu!” demiştir.

Hz. Ali رضي الله عنه şehid edildiğinde oğlu Hasan رضي الله عنه, Kûfe minberine çıkıp halka şöyle hitap etti:

“Ey Kûfe’liler! Aranızda bulunan Emîru’l-Mü’minîn şehîd edildi. Yemin ederim ki onun dünyalık olarak ardında bıraktığı şey, kendisine hizmet eden bir kölenin hürriyet bedeli olan dörtyüz dirhemden ibarettir.”

Naklolunduğuna göre Hz. Ali رضي الله عنه namaz vakti geldiğinde titrer ve rengi kireç gibi olurdu.

“–Sana ne oluyor, bu hâlin ne ey Mü’minlerin Emîri?!” diye soranlara:

“–Allah’ın bize lûtfettiği emanetin vakti geldi. O emanet göklere, yere ve dağlara arzedildi de onlar korkup yüklenmekten kaçındılar. İnsanoğlu bu emaneti yüklendi.[17] Üzerime aldığım bu emaneti edâ edip edemeyeceğimi bilemiyorum” derdi.

Hz. Ali رضي الله عنه der ki:

---

[17] Ahzâb, 72.

“Ben ve nefsim, çoban ile koyunları gibiyiz. Nefsimi ne zaman bir tarafa toplamaya çalışsam öbür tarafa yayılmaktadır.”

Dünya malını talep etmeyen ve istemeden gelen dünyalığı reddedip ondan kaçanların önderi Hz. Ali’dir.

Hz. Ali ﷺ der ki:

“Hayrın tamamı dört şeyde dürülüdür: *Konuşmak, susmak, nazar ve hareket*. Zikr-i ilâhî dâhilinde olmayan konuşma boştur. ***Fikir ve tefekkürsüz susma hatâdır.*** İbretle olmayan nazar gaflettir. Allah’a kulluğa yöneltmeyen hareket, durgunluk ve gerilemedir. Konuşması zikir ve hayır, susması tefekkür, nazarı ibret, hareketi kulluk olan kişiye Allah rahmet eylesin! İnsanlar, böylelerinin elinden ve dilinden selâmette olurlar.”[18]

[18] Ebû Nasr Serrâc Tûsî, *el-Lüma‘/İslâm Tasavvufu*, trc. H. Kamil Yılmaz, İstanbul 1996, s. 137-140.

MEKKE-İ MÜKERREME

Peygamber Efendimiz'in Yanında Yetişti

Nübüvvetten önce, Kureyş kabilesi şiddetli bir kıtlık ve açlığa dûçâr olmuştu. Allah Rasûlü'nün amcası Ebû Tâlib'in maddî durumu zayıf, âile efrâdı ise hayli kalabalıktı. Bu sebeple sıkıntı içindeydi. Rasûlullah ﷺ, diğer amcası Hz. Abbâs'a gidip:

"–Amcacığım! Biliyorsun ki kardeşin Ebû Tâlib'in âilesi çok kalabalık. İnsanlar kıtlık ve açlığa mâruz kalmış, kıvranıp duruyorlar. Haydi, Ebû Tâlib'in yanına gidelim ve kendisiyle konuşalım. Oğullarından birini ben yanıma alayım, birini de sen al! Böylece onun yükünü biraz hafifletmiş oluruz!" dedi.

Efendimiz ﷺ çocukken Ebû Tâlib ona bakmıştı, şimdi ise Efendimiz ona yardımcı oluyordu.

Abbâs ؓ bu âlicenap teklifi kabûl etti ve berâberce Ebû Tâlib'in yanına vardılar:

"–İnsanlar, içine düştükleri şu kıtlıktan kutuluncaya kadar evlâtlarından bazılarını yanımıza alıp bakmak sûretiyle yükünü hafifletmeyi arzu ediyoruz" dediler. Ebû Tâlib:

"−Akîl'i bana bırakınız, diğerlerinden istediğinizi alabilirsiniz!" dedi.

Bunun üzerine Fahr-i Kâinât ﷺ Efendimiz, Hz. Ali'yi; amcası Abbâs da Câfer'i aldı. Efendimiz'e peygamberlik lutfedilinceye kadar Hz. Ali, O'nun yanında yetişti. Sonra ona ilk îman edenlerden oldu. Efendimiz'e tâbî olup ona tasdik etti. Câfer ؓ ise müslüman oluncaya ve bakıma ihtiyaç duymayıncaya kadar Hz. Abbâs'ın yanında kaldı. (İbn-i Hişâm, I, 264)

Mekke-i Mükerreme'nin üzerine çöken kıtlık ve açlık, Kureyş'e ızdırap verirken, Hz. Ali ؓ için Allah'ın müstesnâ bir lutfu olmuştur. Cenâb-ı Hak onun hayrını dilemiş ve kendisine Peygamber Efendimiz'in yanında yetişme nimetini bahşeylemiştir.

On Yaşındaki Müslüman

Hz. Ali -kerremallahu vecheh- Rasûlullah ﷺ ile Hz. Hatîce'nin namaz kıldıklarını görmüş ve:

"–Nedir bu?" diye sormuştu. Allah Rasûlü ﷺ:

"−Bu, Allah'ın kendisi için seçtiği dînidir. Ben seni tek olan Allah'a îman ve ibâdet etmeye, hiçbir fayda ve zararı olmayan Lât ile Uzzâ'yı da inkâra dâvet ediyorum!" buyurdu. Hz. Ali رضي الله عنه:

"–Ben bu dîni şimdiye kadar hiç işitmedim! Babam Ebû Tâlib'e sormadan bir iş yapamam!" dedi.

Fahr-i Kâinât Efendimiz, o sıralar teblîğ faâliyetlerini gizliden gizliye devâm ettirdiği için:

"−Ey Ali! Şâyet müslüman olmayacaksan sana bahsettiğim bu husûsu gizli tut, açığa vurma!" buyurdu.

Hz. Ali رضي الله عنه, o gece bekledi. Allah Teâlâ onun kalbine İslâm muhabbetini bahşetti. Sabahleyin Peygamber Efendimiz'in yanına gitti ve İslâm dîni hakkında suâller sordu. Aldığı cevaplar üzerine, Allah Rasûlü'nün buyruğunu hemen yerine getirip müslüman oldu. Babasından çekinerek, müslümanlığını bir müddet gizli tuttu. Hz. Ali رضي الله عنه, bu sıralarda on yaşında idi. (İbn-i İshâk, s. 118; İbn-i Sa'd, III, 21)

Hz. Ali رضي الله عنه şöyle der:

"Rasûlullah ﷺ; Pazartesi günü peygamber gönderildi. Ben de, Salı günü müslüman oldum." (Heysemî, IX, 102)

Peygamber Efendimiz ﷺ namaz kılmak istediğinde, Hz. Ali رضي الله عنه ile birlikte Mekke vâdilerine doğru çıkıp giderler ve insanlardan gizli olarak namazlarını oralarda edâ eder, akşam olunca da dönerlerdi. Allah'ın dilediği zamana kadar bu durum böylece devâm etti.

Ebû Tâlib, bir gün oğlu ve sevgili yeğeninin gizli gizli namaz kıldıklarına muttalî olunca, Rasûlullah ﷺ, çok sevdiği amcasını da İslâm'a dâvet etti. Ebû Tâlib ise bu dâvete şöyle cevap verdi:

"−Ey kardeşimin oğlu! Benim, atalarımın dîninden ayrılmaya gücüm yetmeyecek! Lâkin Sen gönderildiğin şey üzere devâm et! Vallahi ben hayatta olduğum müddetçe Sana kimse zarar veremeyecektir!"

Hz. Ali'ye de:

“−Evlâdım! O, seni ancak hayır ve iyiliğe dâvet eder. Sen onun yoluna sımsıkı sarıl, ondan hiç ayrılma!” dedi. (İbn-i Hişâm, I, 265)

Abdullah bin Mes’ûd ﷺ, Mekke’ye ticâret için geldiğinde Peygamber Efendimiz’i Hz. Hatîce ve Hz. Ali ile birlikte Kâbe’yi tavâf ederken gördüğünü ve bu esnâda Hz. Hatîce’nin tesettüre çok dikkat ettiğini söylemektedir. (Zehebî, *Siyer,* I, 463)

Ufeyf el-Kindî ﷺ de, ticâret için Mekke’ye gelmiş ve Hz. Abbâs’ın evine misâfir olmuştu. O esnâda Rasûlullah ﷺ, Hz. Hatîce ve Hz. Ali’nin Kâbe’de namaz kıldıklarını görmüş, onlar hakkında mâlumât istemişti. Hz. Abbâs da onlardan bahsettikten sonra:

“−Vallahi ben yeryüzünde bu dîne inanan şu üç kişiden başka kimse bilmiyorum!” demişti.

Ufeyf ﷺ daha sonraları hidâyetle şerefyâb oldu. Ondan sonra artık hep şöyle hayıflanırdı:

“−Âh ne olurdu, o zaman îmân edeydim de ikinci erkek mü’min ben olaydım! Onların dördüncüleri olmayı, ne kadar arzu ederdim!” (İbn-i Sa‘d, VIII, 18; İbn-i Hacer, *el-İsâbe,* II, 487)

İkrâm, Dâvet ve Emsalsiz Bir Fırsat

Rasûlullah ﷺ, Hz. Ali'den yemek yapmasını ve Kureyş müşriklerinin ileri gelenlerini dâvet etmesini istedi. O da Allah Rasûlü'nün arzusunu yerine getirdi. Rasûlullah ﷺ, Kureyşlilerin yanına girdi, onlara Kur'ân okudu ve kendilerini Allah'ı bir tanımaya dâvet etti:

"–«لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ: Yegâne ilâh Allah'tır» deyiniz ki Araplar size itaat etsin, Arap olmayanlar da size boyun eğsin!" buyurdu. Onlar Efendimiz'i dinlerken kendi aralarında:

"–Bu adam sihirbâz, bu adam sihirlenmiş" diye fısıldaşıyorlardı. Bir rivâyete göre bu hâdise üzerine şu âyet-i kerîme nâzil olmuştur:

"Biz, onların seni dinlerken ne maksatla dinlediklerini, kendi aralarında fısıldaşırlarken de o zalimlerin: «Siz, büyülenmiş bir adamdan başkasına uymuyorsunuz!» dediklerini çok iyi biliriz." (İsrâ, 47) (Kurtubî, X, 176-177)

Hz. Ali رضي الله عنه şöyle anlatır:

"Sen, (önce) **yakın akrabalarını inzâr et,** (âhiret azabıyla uyar!)**"** (Şuarâ, 214) âyeti nazil olunca Rasûlullah ﷺ beni çağırdı:

"–Ey Ali! Yüce Allah en yakın hısımlarımı inzâr etmemi emretti. Bu bana çok kaygı verdi. Biliyorum ki ben ne zaman kavmime bu işi açmaya kalksam muhakkak hoşuma gitmeyen şeylerle karşılaşacağım… Ey Ali! Bize bir kap yemek hazırla ve üzerine de koyun budundan koy! Bir kap da süt getir. Sonra, Abdulmuttalib oğullarını çağır da onlarla konuşayım ve emrolunduğum şeyi kendilerine tebliğ edeyim" buyurdu.

Hz. Ali رضي الله عنه, Peygamber Efendimiz'in emri ile hazırladığı şeyleri onlara ikrâm etti. Bir kişinin bile kendi başına yiyebileceği az bir yemeğin kırk kişiye yettiğini gören Ebû Leheb:

"–Şaşılacak şey! Arkadaşınız sizi büyük bir sihirle büyüledi! Doğrusu biz bugünkü gibi bir sihir hiç görmedik!" diyerek Rasûlullah ﷺ Efendimiz'in konuşmasına imkân vermedi.

Ebû Leheb'in sözleri, Peygamber Efendimiz'in çok ağırına gitti. Sustu ve o mecliste hiç konuşmadı. Orada bulunanlar da bir müddet sonra dağılıp gittiler.[19]

[19] Bkz. Ahmed, I, 159; İbn-i Esîr, *Kâmil*, II, 62; İbn-i Kesîr, *Bidâye,* III, 88-89.

Lâkin Allah Rasûlü ﷺ, bu uğurda karşılaştığı sıkıntılara aldırmadan vazîfesine devâm etti. Ertesi gün akrabalarını tekrar topladı ve yine aynı sıkıntılarla yüzyüze geldi. Buna rağmen onları İslâm'a dâvet etti. (Bkz. Ahmed, I, 159; İbn-i Sa'd, I, 187; Heysemî, VIII, 302)

Rasûlullah ﷺ, birgün yine onlara ikramda bulunduktan sonra şöyle hitâb etti:

"–Ey Abdülmuttaliboğulları! Ben husûsî olarak size, umûmî olarak da bütün insanlara peygamber olarak gönderildim. Siz benden bâzı mûcizeler de gördünüz. Hanginiz benim ***kardeşim*** *ve* ***arkadaşım*** *olmak üzere bana bey'at eder?"*

Bu sözlere kimse ehemmiyet vermedi. Herkes sustu. O sıralar henüz bir çocuk olan, ancak îman kâfilesinin ilklerinden olma şerefine ermiş bulunan **Hz. Ali** رضي الله عنه ayağa kalktı. Rasûlullah ﷺ ona:

"–Otur!" buyurdu.

Allah Rasûlü ﷺ sözlerini üç defâ tekrar etti. Ancak kimse cevap vermedi. Ali رضي الله عنه ise her defâsında:

"–Ben yâ Rasûlallah" diye ayağa kalkıyordu. Üçüncü seferde Allah Rasûlü ﷺ mübarek elini Hz. Ali'nin eline vurarak onu **arkadaşlığa** ve **kardeşliğe** kabul buyurdu. (Bkz. Ahmed, I, 159, 111; Heysemî, VIII, 302-303)

Bu hâdisenin ifâde ettiği mânâ çok büyüktür. Zira Allah Rasûlü'nün sözü diğer insanların sözüne benzemez. Onun sözü Allah'ın izniyle hüküm koyucudur. Hz. Ali رضي الله عنه burada gösterdiği cesâret, fedâkârlık ve kararlılığı sâyesinde, insanlık târihinde sâdece bir kere zuhûr eden muazzam bir fırsatı yakalamış ve değerlendirmiş oluyordu. Ve bunun bereketini de ömrü boyunca görmüştür. Âhirette göreceği bereketin daha büyük olacağı hususunda ise hiç şüphe yoktur.

Misâfirperverlik

Ebû Zerr el-Ğıfârî ﷺ, hidâyete nâil oluşunu anlatırken, Hz. Ali'nin misâfirperverliğinden de bahsederek şöyle anlatır:

"Ben Ğıfâr kabîlesinden bir kimseydim. «Mekke'de bir zât zuhûr etmiş, kendisinin peygamber olduğunu söylüyormuş» diye bir haber alınca, Allah Teâlâ daha o zaman gönlüme İslâm'ın muhabbetini düşürdü. Kardeşim Üneys'i bilgi almak üzere Mekke'ye gönderdim. Üneys Efendimiz'in sözlerini dinleyip geldi ve:

"–Onu, güzel ahlâkı emrederken gördüm ve şiir olmayan bir sözü söylerken işittim" dedi. Bu sözlerden tatmin olmadım. Hemen azığımı ve su tulumumu yüklenerek yola çıktım. Mekke'ye geldim. Peygamber Efendimiz'i tanımıyor, başkasına sormaktan da çekiniyordum. Mescid-i Harâm'da bekliyor, zemzem içerek açlık ve susuzluğumu gideriyordum.

O esnâda yanıma **Hz. Ali** ﷺ geldi ve:

"−Herhâlde siz buraların yabancısısınız?" dedi. Ona:

"−Evet!" dedim.

"−Öyleyse bize misâfir olun!" dedi.

Ali ﷺ ile birlikte gittim. Müşriklerin zorbalıkları ve estirdiği terör havası sebebiyle geliş sebebimi dahî soramadı. Sabah olunca Peygamber Efendimiz'i bulmak için tekrar Mescid-i Harâm'a gittim. Akşama kadar beklememe rağmen bir haber alamadım. Hz. Ali bana tekrar uğradı ve:

"−Siz hâlâ gideceğiniz yeri öğrenemediniz mi?" dedi. Ben:

"−Hayır" dedim. Ali ﷺ:

"−Öyleyse gelin yine bize misâfir olun!" dedi.

Evlerine vardığımızda:

"−Senin hâlin nedir? Buraya niçin geldin?" diye sordu. Gizli tutacağına ve bana yol göstereceğine dâir söz aldıktan sonra:

"−Bize ulaşan habere göre burada bir zât çıkmış, kendisinin peygamber olduğunu söylüyormuş. O'nunla buluşup konuşmak üzere geldim" dedim.

"−Gelmekle çok iyi etmişsin! Bu zât Allah'ın Rasûlü'dür, hak peygamberdir. Sabahleyin beni tâkib et, girdiğim eve sen de gir! Ben senin için tehlikeli bir

şey görürsem, ayakkabımı düzeltiyormuş gibi duvara dönerim, sen de geçer gidersin” dedi.

Nihâyet Peygamber Efendimiz’in huzûruna vardık… Bana İslâm’ı anlatınca hemen müslüman oldum. Rasûlullah ﷺ müslüman olmama çok sevindi ve mesrûr bir çehreyle tebessüm etti… Bir müddet Peygamber Efendimiz’in yanında kaldım. Daha sonra:

“−Ey Allah’ın Rasûlü! Bana ne yapmamı emredersin?” dedim. Rasûlullah ﷺ:

“−Sana emrim gelince İslâm’ı kavmine teblîğ et! Ortaya çıktığımızı haber alınca yanıma gel!” buyurdular.[20]

---

[20] Bkz. Buhârî, Menâkıbu’l-Ensâr 33, Menâkıb 10; Müslim, Fedâilü’s-Sahâbe, 133; Ahmed, V, 174; Hâkim, III, 382-385; İbn-i Sa‘d, IV, 220-225.

Dağlar Taşlar Selâm Dururdu

Hz. Ali ﷺ şöyle anlatır:

"Rasûlullah ﷺ ile birlikte Mekke'de idim. Berâberce Mekke'nin bâzı yerlerine gittik. Dağların ve ağaçların arasından geçiyorduk. Peygamber Efendimiz'in karşılaştığı bütün dağlar ve ağaçlar:

«–es-Selâmü aleyke yâ Rasûlallah!» diyordu." (Tirmizî, Menâkıb, 6/3626)

Rasûlullah ﷺ:

"Ben Mekke'de bir taş bilirim ki peygamber olarak gönderilmeden evvel bana selâm verirdi. Onun yerini şimdi de biliyorum" buyurmuşlardır. (Müslim, Fedâil, 2)

Allah Rasûlü'nün peygamber oluşunu, insanların ve cinlerin âsîleri hâriç, yer ve göklerdeki bütün mahlûkât bilir. **Cabir bin Abdullah** ﷺ şöyle anlatır:

Rasûlullah ﷺ ile birlikte bir seferden döndük. Beni Neccar bahçelerinden birinin yanına vardığımızda orada bir deve gördük. Bahçeye kim girerse üzerine saldırıyordu. Durumu Nebiyy-i Ekrem Efendimiz'e anlattılar. Allah Rasûlü ﷺ bahçeye girip deveyi yanına çağırdı. Deve hemen dudağını yere sarkıtarak geldi, Efendimiz'in önüne çöktü. Rasûlullah ﷺ:

"–Yular getirin!" buyurdu.

Yuları devenin başına geçirip sâhibine teslim etti. Daha sonra insanlara dönerek:

"Cinlerin ve insanların âsîleri hâriç, yer ile gök arasında var olan her şey benim Allah'ın rasûlü olduğumu bilir" buyurdu. (Ahmed, III, 310)

Bunun daha pek çok misâli mevcuttur.

Tatlı Dil, Yemek Yedirmek, Oruç ve Teheccüd

Hz. Ali'nin rivâyetine göre Rasûlullah ﷺ:

"–Cennet'te birtakım köşkler vardır. Dışları içlerinden, içleri de dışlarından görülür." buyurmuştu.

Bunu işiten bir bedevî ayağa kalkıp:

"–Bu köşkler kimler içindir ey Allah'ın Rasûlü?" diye sordu.

Fahr-i Kâinât ﷺ Efendimiz:

"–Sözünü güzel ve hoş söyleyen, tatlı dilli, yemek yediren, oruca devâm eden ve gece herkes uyurken kalkıp Allah için namaz kılan kimseler içindir!" buyurdu. (Tirmizî, Birr, 53/1984; Ahmed, I, 155)

HİCRET

İsteseydim Mutlaka Gökyüzüne Ulaşırdım!

Hz. Ali ؓ şöyle anlatıyor:

“Rasûlullah ﷺ Mekke’den hicret edeceği zaman berâber **Kâbe**’ye gittik. Kâinâtın Efendisi bana:

«−Otur!» buyurdu. Omzuma basıp Kâbe’ye çıkmak istedi. Onu kaldıramadım. Birden gücüm kuvvetim gitti! Fahr-i Âlem Efendimiz benim kuvvetten düştüğümü görünce hemen omzumdan indi. Kendisi yere çökerek:

«−Bas omuzlarıma!» buyurdu. Omuzlarına bastım. Beni kaldırdı. Bana birden öyle bir güç kuvvet geldi ki, isteseydim mutlaka gökyüzüne ulaşırdım! Nihâyet, Beytullah’ın üstüne çıktım. Orada tunçtan veya bakırdan bir put vardı… Rasûlullah ﷺ bana:

«−Onu aşağı at ey Ali!» buyurdu. Aşağı atar atmaz put sırça bir çanak gibi kırılıverdi! Kâbe’nin üzerinden indim. Kimseyle karşılaşmamak için hemen oradan uzaklaştık.” (Ahmed, I, 84, 151; Hâkim, III, 6/4265)

Emânetleri Teslim Et!

Rasûlullah ﷺ, Medîne'ye hicret edeceği zaman, **Hz. Ali**'yi yanına çağırdı. Ona hicret hakkındaki ilâhî emri haber verdi. Ardından, üzerinde bulunan emânetleri yerlerine teslîm etmesi için onu kendisine vekil tâyin ettiğini bildirdi. Çünkü Mekke'de, kıymetli bir eşyâsı olup da sadâkatini, doğruluğunu ve emînliğini bildikleri için onu Rasûlullah'a emânet etmeyen neredeyse hiç kimse yok gibiydi.

Allah Rasûlü ﷺ, müşriklerin plânlarına karşı tedbîr olarak da:

"–Ey Ali! Bu gece benim yatağımda sen yat! Şu hırkamı da üstüne ört! Korkma! Sana hoşlanmayacağın bir şey isâbet etmeyecektir!" buyurdu. (İbn-i Hişâm, II, 95, 98)

Hz. Ali ؓ büyük bir îman celâdetiyle, vücûduna inmeye hazır azgın mızrakların gölgesinde Efendimiz'in yatağına uzandı. Allah Rasûlü'nü öldürmek için hâne-i saâdete gelen gözü dönmüş müşrikler, örtünün altında Hz. Ali'yi görünce büsbütün öfkelendiler:

"–Amcanın oğlu nerede ey Ali!?" diye bağırdılar.

Hz. Ali ؓ:

"–Bilmiyorum, bir fikrim yok! Hem onun üzerinde gözcü de değilim! Siz ona Mekke'den çıkıp gitmesini söylediniz! «Bizden ayrıl, git!» dediniz. O da çıkıp gitti" dedi.

Bunun üzerine müşrikler, Hz. Ali'yi azarladılar ve tartakladılar; hattâ Mescid-i Harâm'a götürüp bir müddet hapsettikten sonra serbest bıraktılar.[21]

Hz. Ali -kerremallâhu vecheh- bu imtihan karşısında ne zaaf gösterdi ne de korktu. Peygamber ﷺ Efendimiz'in kurtuluşu sebebiyle duyduğu sevinç, ona, çektiği çile ve acıları hissettirmiyordu. Efendimiz'in bıraktığı emânetleri yerlerine ulaştırmak için hemen harekete geçti. Mekke sokaklarını dolaşıp vazifesini yerine getirdi. Rasûlullah ﷺ Efendimiz'den üç gün sonra ona kavuşmak üzere hicret yolculuğuna çıktı.

[21] İbn-i Hişâm, II, 96; Ahmed, I, 348; Ya'kûbî, II, 39.

Kuba'daki Kavuşma

Rasûlullah ﷺ Efendimiz, Hz. Ali'ye, Kureyş müşriklerinin kendisine bırakmış olduğu emanetleri sahiplerine iade edinceye kadar Mekke'de kalmasını emretmişti. O da, bu iş için Mekke'de üç gün üç gece kaldı. Mekke vâdisinde durup:

"–Kim Rasûlullah'a bir emanet bıraktıysa gelsin, ona emanetini teslim edeceğim!" diye seslendi. Emanetleri sahiplerine dağıttıktan sonra Medine yolunu tuttu. Bineği yoktu. Geceleri yürüdü, gündüzleri gizlendi. Gece karanlığında tek başına ıssız çöllerde Allah için hicret ediyordu. Rebiülevvel ayının ortalarına doğru Kuba'ya ulaştı.

Kuba'ya geldiğinde, ayaklarının altı şişmiş, yarılmış ve kanlar akmaya başlamıştı. Allah Rasûlü ﷺ Hz. Ali'nin geldiğini işitince:

"–Ali'yi bana çağırınız!" buyurdu.

"–Yâ Rasûlallah! Yürümeye tâkati yok!" dediler.

Fahr-i Kâinât Efendimiz hemen kalkıp onun yanına vardı. Hz. Ali'nin perişan hâlini görünce rahmet ve şefkatinden ağladı. Onu kucaklayıp bağrına bastı. Ayaklarının altını eliyle sıvazladı ve iyileşmesi için Allah'a dua etti. Bundan sonra Hz. Ali'nin hiçbir ıztırabı kalmadı.[22]

[22] Bkz. İbn-i Hişâm, II, 111; İbn-i Sa'd, III, 22, Muhibbul-Taberî, *Rıyâdu'n-nadra,* II, 211; İbn-i Kesîr, *Bidâye,* III, 197; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* IV, 96; Halebî, II, 233.

Kimsesizlere Yakacak Odun

Hz. Ali ﷺ şöyle anlatır:

“Kuba’da kaldığım günlerde her gece bir adamın gelip müslüman bir dul kadının kapısını çaldığını, dışarı çıktığı zaman ona birşeyler verdiğini gördüm. Bu işten şüphelenerek kadının yanına vardım ve:

«–Ey Allah’ın kulu! Her gece gelip senin kapını çalan bu adam kimdir?! Yanına çıktığında sana ne olduğunu anlayamadığım birşeyler veriyor. Hâlbuki sen kocası olmayan müslüman bir kadınsın?!» dedim.

Kadın bana şöyle dedi:

«–O, **Sehl bin Huneyf**’tir. Benim kimsesiz bir kadın olduğumu bildiği için gece karanlık bastırınca kavmine âit putlardan birini kırıp odunlarını yakmam için bana getirir!».”[23]

Hz. Ali ﷺ, bu gayretinden dolayı Sehl bin Huneyf ﷺ’i Irak’ta yanında vefât edinceye kadar kendinden hiç ayırmadı. Bu hâdiseden anlıyoruz ki müslüman dâimâ firâsetle hareket etmeli, etrâfında meydana gelen hâdiselere karşı dikkatli olmalı ve çevresindeki insanları iyi seçmelidir.

[23] İbn-i Hişâm, II, 111; Taberî, *Târih,* II, 249; İbn-i Seyyid, I, 192-193, İbn-i Kesîr, *Bidâye,* III, 197-198; Halebî, II, 233.

O, Hicrette Senden Önce Davrandı

Üsâme bin Zeyd ﵁ anlatıyor:

"Ben Peygamber Efendimiz'in yanında oturuyordum. Hz. Ali ile Hz. Abbâs ﵄ gelip huzuruna girmek için izin istediler… Allah Rasûlü ﷺ:

"–Niçin geldiler biliyor musun?" diye sordu.

"–Hayır, bilmiyorum!" dedim.

"–Ama ben biliyorum" buyurdular. İzin verdiler, onlar da içeri girdiler:

"–Ey Allah'ın Rasûlü! Ehlinden sana en sevgili kimdir, sormaya geldik!" dediler. Rasûlullah ﷺ:

"–Fâtıma bint-i Muhammed" buyurdular. Onlar:

"–Âilenden kimi sevdiğini sormuyoruz, yakınlarından en fazla kimi seviyorsun?" dediler. Allah Rasûlü ﷺ:

"–Ehlimin bana en sevgili olanı, Allah'ın kendisine nîmetler lutfettiği ve benim de ikram da bulunduğum Üsâme'dir" buyurdular.

"–Pekâlâ, sonra kimdir?" dediler.

"–Sonra Ali bin Ebî Tâlib'dir!" buyurdular.

Bunun üzerine amcası **Hz. Abbas** ﵁:

"–Ey Allah'ın Rasûlü! Amcanı en sona bıraktın!" dedi. Fahr-i Kâinât Efendimiz de:

"–Ancak Ali hicrette seni geçti, senden önce davrandı!" buyurdular. (Tirmizî, Menâkıb, 40/3819)

MEDÎNE-İ MÜNEVVERE

Sen Benim Kardeşimsin

İbn-i Ömer ﷛ anlatıyor:

“Rasûlullah ﷺ ashabı arasında kardeşlik bağı tesis etti ve onları birbirleriyle kardeş yaptı. O esnâda Hz. Ali ﷛ gözlerinden yaşlar akıtarak gelip:

“–Yâ Rasûlallah! Ashabınızın arasında kardeşlik bağı kurdunuz, beni kimseyle kardeş yapmadınız!” dedi.

Rasûlullah ﷺ ona:

“–Sen dünyada ve âhirette benim kardeşimsin!” buyurdu. (Tirmizî, Menâkıb, 20/3720)

Hz. Ali ve Zürriyeti İçin Dua

Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer ؓ gibi Kureyş eşrâfından birçok kimse Hz. Fâtıma ؓ’ya tâlip olmuş, Rasûlullah ﷺ:

“–Ben onun hakkında ilâhî hükmü bekliyorum” buyurmuştu. Bu sebeple Hz. Ali ؓ, akrabâları Hâşimoğulları’nın teşviklerine rağmen böyle bir şeye teşebbüs edemiyordu. Bir müddet sonra yakınlarının da ısrârı ile Peygamber Efendimiz’in huzûruna çıktı. (İbn-i Sa‘d, VIII, 19)

Hz. Ali ؓ hâdisenin devâmını şöyle anlatır:

“Nihâyet Allah Rasûlü’nün huzûruna çıktım. Kendisinin bütün mânevî vakar ve heybeti üzerindeydi. Huzûruna oturup sükût ettim. Konuşmaya muktedir olamadım. Bana:

«–Niçin geldin, bir ihtiyâcın mı var? Herhâlde Fâtıma’yı isteyeceksin!» buyurdu. Ben de ancak; «Evet!» diyebildim.” (İbn-i Kesîr, *Bidâye,* III, 379)

Efendimiz’in muvâfakati üzerine Hz. Ali ؓ bâzı eşyâlarını satarak 480 dirhem mehir hazırladı. Allah Rasûlü ﷺ bunun üçte ikisi ile güzel koku, üçte biriyle de elbise alınmasını söyledi. (İbn-i Sa‘d, VIII, 19)

Rasûlullah ﷺ Hz. Fâtıma ؓ’ya çeyiz olarak kadife bir örtü, bir su kabı ve içerisi izhir otuyla doldurulmuş bir minder verdi. (Nesâî, Nikâh, 81)

Bilâl-i Habeşî’ye de:

“–Ey Bilâl! Ben evlenme sırasında ümmetimin yemek yedirmeyi sünnet edinmelerini arzu ediyorum!” buyurarak yemek hazırlamasını istedi.

Bunun üzerine Hz. Ali ؓ zırhını bir yahûdîye rehin olarak verip yarım ölçek arpa aldı. **Velîme** (düğün ziyâfeti), **“hays”**[24] diye bilinen tatlı bir yemekten ibâretti. Muhâcirler ile Ensâr, grup grup gelerek yemek yiyip dağıldılar.[25]

Hz. Ali ؓ ile Hz. Fâtıma’nın evlendiği gün, Rasûlullah ﷺ bir kapla su getirterek abdest aldı. Hz. Ali’yi çağırdı. Abdest suyundan onun göğsüne ve iki omuzunun arasına serpti. Sonra Hz. Fâtıma ؓ’yı çağırdı. Ona da aynısını yaptıktan sonra kendisini ev halkının en hayırlısına nikâhladığını söyledi. Hz. Fâtıma ve Hz. Ali için önlerinden ve arkalarından:

---

[24] Bu, çekirdeği çıkarılmış hurma, saf yağ ve süzülmüş yoğurdun karıştırılmasıyla yapılan bir yemek idi. Bâzen içine sevîk yani kavrulmuş un da katılırdı.
[25] İbn-i Sa‘d, VIII, 23; Abdürrezzâk, V, 487; Diyârbekrî, I, 411.

“Ey Allah’ım! O ve zürriyeti hakkında kovulmuş şeytandan sana sığınırım!” diyerek duâ etti. (İbn-i Sa‘d, VIII, 24; Diyârbekrî, I, 411)

Rasûlullah ﷺ Efendimiz, âile içinde iş bölümü yaparken kızı Hz. Fâtıma’ya ev işlerini, damadı Hz. Ali’ye de hârici işleri tavsiye etti. (Kâsânî, *Bedâî’*, IV, 24)

Sizi Yakın Bir Yere Taşımak İstiyorum

Hz. Ali ﷺ ile Hz. Fâtıma ﷺ evlendiklerinde, Rasûlullah ﷺ, Hz. Ali'ye:

"–Bir ev ara!" buyurdu. Hz. Ali ﷺ ev aradı ve Nebiyy-i Ekrem Efendimiz'in hânesinden biraz uzak bir yerde bulabildi. Âilesini oraya yerleştirdi. Bir müddet sonra Rasûlullah ﷺ yanlarına varıp kızına:

"–Sizi yakınımda bir yere taşımak istiyorum" buyurdu. Hz. Fâtıma ﷺ:

"–**Hârise bin Nûman** ﷺ ile konuşsanız da biraz ileri taşınıp bize sizin yanınızda bir yer açsa!" dedi. Âlemlerin Efendisi şu cevâbı verdi:

"–Hârise bizim için daha önce de yerini değiştirmişti. Artık ona bir şey söylemekten hayâ ediyorum" buyurdu.

Bu durum Hârise'nin kulağına ulaştığında, derhal evini taşıdıktan sonra koşarak Nebiyy-i Ekrem Efendimiz'in huzûruna çıktı ve şu muhteşem sözü söyledi:

"–Yâ Rasûlallah! Fâtıma'yı yakınınıza taşımak istediğinizi duydum. İşte evlerim! Onlar Benî Neccâr evleri içinde size en yakın olanlardır. Şüphesiz ben ve malım Allah ve Rasûlü'ne âitiz. ***Vallahi yâ Rasûlallah, benden aldığın mâl, benim için, yanımda bıraktığın maldan çok daha sevimlidir.***"

Fahr-i Kâinât ﷺ Efendimiz onun bu samîmiyetini tasdik ederek:

"–Doğru söylüyorsun, Allah sana bereketini ihsân buyursun, seni bereketli kılsın!" buyurdu. Daha sonra Rasûlullah ﷺ, Hz. Ali ile kızı Fâtıma'yı Hârise'nin odalarından kendisine en yakın olanına taşıdı. (İbn-i Sa'd, VIII, 22-23)

Hârise'nin, Mescid'in yanında odaları vardı. Rasûl-i Ekrem ﷺ yeni bir hanım ile evlendikçe, Efendimiz'e en yakın odasını yeni vâlidemize bırakarak bir sonrakine geçerdi. Bu sebeple Rasûlullah ﷺ:

"–Bizim için evini değiştirip durduğu için Hârise'den hayâ etmeye başladım" buyurmuştur. (İbn-i Sa'd, III, 488)

Hârise ﷺ daha sonraları gözlerini kaybetmişti. Namazgâhından odasının kapısına bir ip çekmiş, yanına da içinde hurma ve başka şeyler bulunan bir sepet koymuştu. Herhangi bir fakir kapının önünden geçerken selâm verdiğinde, sepetindeki hurmalardan alıp ipe tutunarak odasının kapısına gelir ve fakire verirdi. Âilesi:

"–Biz senin adına veririz" dediklerinde, şöyle derdi:

“–Peygamber Efendimiz’den işittim, şöyle buyuruyordu: ***«Şunu iyi bilin ki, yoksula kendi eliyle sadaka vermek, kişiyi kötü ölümden muhâfaza eder»***.” (İbn-i Sa‘d, III, 488; Taberânî, *Kebîr,* III, 229, 231)

Allah Sizi Tertemiz Kılmak İstiyor

Ahzâb Sûresi'nin şu âyet-i kerimesi nâzil olmuştu:

"Ey Peygamber hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer (Allah'tan) **korkuyorsanız,** (yabancı erkeklere karşı) **çekici bir edâ ile konuşmayın! Sonra kalbinde hastalık bulunan kimse ümide kapılır. Mâruf üzere, uygun, ciddî ve ağır başlı bir şekilde konuşun! Evlerinizde oturun, eski câhiliye âdetinde olduğu gibi açılıp saçılmayın! Namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a ve Rasûlü'ne itaat edin! Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden, sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor."** (Ahzâb, 32-33)

Allah Rasûlü ﷺ, bundan sonra altı ay boyunca sabah namazına giderken Hz. Fâtıma ve Hz. Ali'nin kapısına uğrayıp:

"–Namaza kalkın ey Ehl-i Beyt! ***«Allah sizden, sâdece günâhı gidermek ve sizi tertemiz kılmak istiyor»***" buyurdu. (Tirmizî, Tefsîr, 33/3206)

Aynı şekilde, ebedî hayâtın en mühim sermâyelerinden biri olan ***teheccüd namazı*** için Rasûlullah ﷺ bazı geceler seher vaktinde Hz. Ali ؓ ile Fâtıma'nın kapısını çalıp:

"−Namaz kılmayacak mısınız?" buyurmuştur. (Buhârî, Teheccüd, 5; Ahmed, I, 77)

Harp

Hz. Ali ﷺ diyor ki:

Ben, harbi darbı seven bir adamdım. Oğlum doğduğu zaman ona Harb ismini vermiştim. Rasûlullah ﷺ geldi.

"–Bana oğlumu gösterin! Ona ne isim verdiniz?" buyurdu.

"−Harb ismini koydum" dedim.

*"–Hayır, o **Hasan**'dır!"* buyurdu.

İkinci oğlum doğduğu zaman ona yine Harb ismini verdim. Rasûlullah ﷺ geldi:

"–Bana oğlumu gösterin! Ona ne isim verdiniz?" buyurdu.

"−Harb ismini koydum" dedim.

*"–Hayır, o **Hüseyin**'dir!"* buyurdu.

Üçüncü oğlum doğduğu zaman ona da Harb ismini verdim. Rasûlullah ﷺ Efendimiz gelip:

"–Bana oğlumu gösterin! Ona ne isim verdiniz?" buyurdu.

"−Harb ismini koydum" dedim.

*"–Hayır, o **Muhassin**'dir! Ben bu torunlarıma Hz. Harun'un oğulları olan Şebber, Şübeyr ve Müşebbir'in isimlerini koydum"* buyurdu. (Ahmed, I, 98, 118; Heysemî, XIII, 52)

Süryanîce olan bu isimler Hasan, Hüseyin ve Muhassin ile aynı mânaya gelmektedir. (Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri,* s. 669-670)

Daha çok Şiîler ve Alevîler tarafından kullanılan "Şapır şupur yâ Rabbî şükür" ifâdesinin de aslen "Şebber, Şübeyr, yâ Rabbî şükür" şeklinde olduğu ve bununla yemeklerden sonra Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in yâd edildiği ifade edilmektedir.

Ehl-i Beyt

Hz. Âişe رضي الله عنها anlatıyor:

Rasûlullah ﷺ, üzerinde siyah ve nakışlı bir kumaş olduğu halde sabahleyin evden çıktı. O sırada Hz. Hasan رضي الله عنه geldi, onu örtünün altına aldı. Sonra Hz. Hüseyin رضي الله عنه geldi, onu da aldı. Sonra Hz. Fatıma رضي الله عنها geldi, onu da örtüsünün altına aldı. Sonra Hz. Ali رضي الله عنه geldi onu da aldı. Sonra da:

“Ey Ehl-i Beyt Allah günahlarınızı giderip sizi tertemiz kılmak istiyor”[26] âyet-i kerîmesini okudu. (Müslim, Fedâilu’s-Sahâbe, 61)

Ehl-i Beyt, bir evde yaşayan âile fertleri mânâsına gelir. Peygamber Efendimiz’in âile fertlerinin tamâmını ifâde etmektedir. Bu mânâda Ehl-i Beyt; Rasûl-i Ekrem Efendimiz ve âilesi, Hz. Ali, Câfer, Akîl, Abbâs ve âileleridir. Peygamber Efendimiz’e salât ü selâm getirmek nasıl bütün mü’minler üzerine bir vecîbe ise Ehl-i Beyt’e hürmet ve muhabbetle bağlı bulunmak da bütün müslümanların vazîfesidir. (Ahmed, VI, 323)

Bir de mânen Ehl-i Beyt’ten olma durumu mevzubahistir. Nitekim **Selmân-ı Fârisî** رضي الله عنه, her hâli ile öylesine güzel bir nümûne şahsiyet hâline gelmişti ki, Ensâr da Muhâcirler de:

“−Selmân bizdendir” diye onu paylaşamaz olmuşlardı. Rasûlullah ﷺ de:

“–Selman bizdendir, Ehl-i Beyt’tendir!” buyurarak onu taltif etti.[27]

Rasûlullah ﷺ âile efrâdını candan sever ve ümmetinin de onları sevmesini arzu buyururdu. Nitekim hadîs-i şerîflerinde şöyle buyurmuşlardır:

“Size, sımsıkı sarıldığınız müddetçe benden sonra sapıtmayacağınız iki mühim emânet bırakıyorum. Biri diğerinden daha büyüktür. O da Allah’ın Kitâbı’dır! Kur’ân, semâdan yeryüzüne uzatılmış sağlam bir ip gibidir. Diğer emânet de âilem, Ehl-i Beyt’imdir. Kur’ân ve Ehl-i Beyt’im Cennet’te Havuz’un başında benimle buluşuncaya kadar birbirlerinden ayrılmazlar. Benden sonra o ikisine karşı nasıl muâmelede bulunduğunuza iyi bakın, dikkat edin!” (Tirmizî, Menâkıb, 31/3788)

İşte Allah Rasûlü’nü canlarından daha çok seven sahâbe-i güzîn hazarâtı da Allah Rasûlü’nün yakınlarından biri, bineğine bineceği zaman hemen üzengisini tutarlardı. Kıyâmet günü bütün akrabâlık bağlarının kesilip sâdece O’nunla bağı olanların devâm edeceğini bildiklerinden, Hazret-i Peygamber’in yakınlarından biriyle evlenerek O’nunla sıhriyet irtibâtı kurabilmeyi cân u gönülden arzu ederlerdi. (Heysemî, IX, 348, 173)

[26] Ahzâb, 33.
[27] İbn-i Hişâm, III, 241; Vâkıdî, II, 446-447; İbn-i Sa’d, IV, 83; Ahmed, II, 446-447; Heysemî, VI, 130.

Oğullarım Nerede?

Hz. Fâtıma رضي الله عنها’nın rivâyetine göre bir gün Rasûl-i Ekrem Efendimiz yanına gelip:

“–Oğullarım nerede?” diye sormuştu. O da:

“–Ali onları götürdü” dedi.

Efendimiz ﷺ dışarı çıktı ve onları Meşrübe denilen yerde oynarken buldu. Önlerinde de biraz hurma vardı. Allah Rasûlü ﷺ:

“–Ey Ali! Oğullarımı sıcak iyice bastırmadan önce eve götürmeyecek misin?” buyurdu. (Hâkim, III, 181)

Çocuklara merhamet ve onlar üzerinde titremek…

Çocuklar Arasında Adâlet

Hz. Ali ﷺ şöyle anlatır:

Rasûlullah ﷺ bize gelmişti. Hüseyin içecek bir şey istedi. Allah Rasûlü ﷺ kalkarak bizim koyunun yanına vardı ve onu sağdı. O esnâda Hasan onun yanına varıp süt içmek istedi, ancak Rasûlullah ﷺ ondan önce Hüseyin'e verdi.

Hz. Fâtıma ﷺ:

"−Yâ Rasûlallah, sanki Hüseyin'i daha çok seviyorsunuz?!" deyince:

"−Hayır, o daha önce istemişti." buyurdu. (Ahmed, I, 101)

Ebû Türâb!

Şüphesiz Hz. Ali'nin en çok sevdiği künyesi **"Ebû Türâb"** idi. Bu künye ile çağrıldığında çok sevinirdi. Çünkü ona bu ismi Rasûlullah ﷺ vermişti:

Hz. Ali رضي الله عنه, birgün Hz. Fâtıma رضي الله عنها vâlidemize kızarak evden çıkmış ve mescide gidip duvarın kenarına yatmıştı. Allah Rasûlü ﷺ onu arayarak mescide geldi. Birisi:

"–İşte Ali, duvarın dibinde yan üstü yatıyor" dedi.

Efendimiz ﷺ, Hz. Ali'nin yanına vardığında, sırtına toprakların yapıştığını gördü. Nebiyy-i Ekrem Efendimiz bir taraftan eliyle Hz. Ali'nin sırtındaki toprakları siliyor, bir taraftan da:

"–Kalk ey Ebû Türâb! Yâni toprak babası, toprağa bulanan kimse!" buyuruyordu. (Buhârî, Edeb, 113; Salât, 58)

Hz. Ali'ye "Ebû Türâb" künyesinin verilmesiyle alâkalı şöyle bir rivâyet de vardır:

Hz. Ali رضي الله عنه Fâtıma رضي الله عنها vâlidemize kızdığı zaman ona bir şey demez, hoşlanmayacağı bir söz söylemezdi. Sadece biraz toprak alıp başına saçardı. Rasûlullah ﷺ onun üzerinde toprak görünce Hz. Fâtıma'ya kızdığını anlar:

"–Ebû Türâb, neyin var?!" buyururdu. (İbn-i Hişâm, II, 237)

Umduğuna Nâil Oldun!

Hz. Ali'nin dört dirhem gümüşten başka bir şeyi yoktu. O esnâda:

"Mallarını gece ve gündüz, gizli ve açık infak edenler yok mu, işte onların Rableri katında ecir ve mükâfâtları vardır. Ve onlara herhangi bir korku yoktur. Onlar hiçbir zaman mahzun da olmazlar"[28] âyetindeki müjdeyi işitti.

Bu müjdeye nâil olabilmek için dirhemlerinin birini gece, birini gündüz, birini gizli, birini de açıktan olmak üzere hepsini tasadduk etti.

Rasûlullah ﷺ:

"−Niçin böyle yaptın?" diye sorduğunda:

"−Rabbimin vaad ettiği mükâfâta nâil olmak için!" dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ:

"−Umduğuna nâil oldun" buyurarak onu müjdeledi. (Vâhidî, s. 95)

[28] Bakara, 274.

Gözlerini Yumsunlar

Hz. Ali ﷺ şöyle anlatır:

Rasûlullah ﷺ zamanında Medine sokaklarından birinde yürümekte olan bir adam, yine yolda yürümekte olan bir kadına baktı. Şeytan her ikisine de vesvese verip, onlara birbirlerine beğenen nazarlarla baktıkları vehmini verdi. Onlar böyle birbirlerine bakarken adamın karşısına âniden bir duvar çıkıverdi. Adam duvara çarptı ve burnu yarılıp kanamaya başladı. O anda nasıl bir suç işlediğinin farkına varan o kişi:

"–Vallahi Peygamber Efendimiz'e gidip ne olduğunu anlatmadan bu yaranın çaresine bakmayacağım ve kanı da silmeyeceğim" dedi. Peygamber Efendimiz'e gelerek olup bitenleri anlattı. Allah Rasûlü ﷺ:

"–İşte bu, işlediğin günahın cezasıdır" buyurdu. Bu hâdise üzerine Allah Teâlâ şu âyet-i kerimeyi indirdi:

"(Rasûlüm!) **Mü'min erkeklere söyle, gözlerini** (haramdan) **sakınsınlar ve ırzlarını muhâfaza etsinler. Çünkü bu, kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah, onların yaptığı her şeyden haberdardır."** (Nûr, 30) (Âlûsî, *Rûhu'l-Maânî,* XVIII, 138)

Kadın İçin En Hayır Şey Nedir?

Hz. Ali رضي الله عنه anlatıyor:

Peygamber Efendimiz’in yanında idim. Efendimiz ﷺ:

“–Kadın için en hayır şey nedir?” buyurdular.

Orada bulunan herkes sustu, bir cevap veremedi. Eve döndüğümde **Hz. Fâtıma** رضي الله عنها’ya:

“–Kadın için en hayır şey nedir?” diye sordum.

“–Kadınların erkekleri görmemesi, erkeklerin de kadınları görmemesi” cevabını verdi. Bunu Nebiyy-i Ekrem ﷺ Efendimiz’e naklettiğimde:

“–Şüphesiz Fâtıma benden bir parçadır” buyurdu. (Ali el-Müttakî, XVI, 602/46012; Heysemî, IV, 255)

Şehâdet Müjdesi

Ammâr bin Yâsir ؓ der ki:

“Zü’l-Uşeyre gazâsında Ali bin Ebî Tâlib ile yol arkadaşı idik. Rasûlullah ﷺ Zü’l-Uşeyre’de konaklayınca, Müdlic oğullarından bazılarının su ve hurma üzerindeki çalışmalarına baktık. Hz. Ali ؓ bana:

«–Şu kavmin yanına varıp nasıl çalıştıklarına bir baksak olmaz mı?» dedi. Ben de:

«–Gitmek istiyorsan gidelim» dedim. Birlikte gittik, yanlarına vardık ve yaptıkları işleri bir müddet seyrettik. Sonra üzerimize bir uyku çöktü. Ben ve Ali ؓ, gidip küçük bir hurma ağacının altındaki yumuşak toprak üzerine uzanınca uyuyakaldık. Vallahi, Rasûlullah ﷺ yanımıza gelip ayağıyla dokununcaya kadar uyanamadık! Uyurken toza toprağa bulanmışız. Allah Rasûlü ﷺ, Ali bin Ebî Tâlib’i toza topraklara bulanmış görünce:

«–Sana ne oldu Ebû Türâb?» diye sordu. Sonra da:

«–Size insanların en haydudu ve en yaramazı olan iki kişiyi haber vereyim mi?» buyurdu.

«–Evet, ey Allah’ın Rasûlü, haber ver!» dedik. Rasûlullah ﷺ:

«–Biri, Sâlih peygamberin devesini öldüren Semud kavminin Uhaymir’idir. Diğeri de ey Ali, seni şöylece vuracak olandır!» buyurdu ve Hz. Ali’nin sakalını tutarak başının neresine vurulup nereye kadar kana boyanacağını gösterdi.”[29]

Bu sefer, hicretin onaltıncı ayının başlarında Cumâdelâhir ayında yapılmıştır. Zü’l-Uşeyre, Mekke ile Medine arasında Yenbu nâhiyelerinden biri olup, Müdlic oğullarına âitti. Medine’den dokuz berid mesâfededir.[30]

[29] İbn-i Hişâm, II, 236-237; Ahmed, IV, 263; Taberî, *Târih*, II, 261; M. Âsım Köksal, *İslam Tarihi*, III, 201.
[30] İbn-i Hişâm, II, 236; Vâkıdî, I, 12; İbn-i Sa‘d, II, 9-10; Belâzurî, *Ensâb*, I, 287; Yâkût, *Mu’cem*, IV, 127.

Rasûlullah İle Nöbetleşe

Rasûlullah ﷺ ashâbıyla birlikte Bedir'e doğru yola çıktığında deve sayısı yetersiz olduğundan bir deveye sırayla üç kişi biniyordu. Fahr-i Kâinât Efendimiz de, devesine **Hz. Ali** ve **Ebû Lübâbe** ile nöbetleşe biniyordu. Yürüme sırası Peygamber Efendimiz'e gelince arkadaşları:

"–Yâ Rasûlallah! Lütfen siz binin! Biz sizin yerinize de yürürüz" dediler.

Allah Rasûlü ﷺ ise:

"–Ben sevap kazanma husûsunda sizden daha müstağnî değilim! Ve aynı zamanda siz yürümeye de benden daha tahammüllü değilsiniz!" buyurdu. (Hâkim, II, 100/2453; İbn-i Sa'd, II, 21; Ahmed, I, 422)

Bu sefer esnâsında Rasûlullah ﷺ, beyaz sancağını Mus'ab bin Umeyr'e verdi. İki siyah bayraktan **Ukâb** ismindekini Hz. Ali, öbürünü de Sa'd bin Muâz taşıyordu.[31]

[31] İbn-i Hişâm, II, 251; İbn-i Seyyid, I, 246; İbn-i Kesîr, *Bidâye,* III, 260; M. Âsım Köksal, *İslam Tarihi,* III, 283.

Mübâreze

Bedir’de iki ordu karşı karşıya gelince Utbe, kardeşi Şeybe ve oğlu Velid, Hz. Ali’nin ifâdesiyle, sadece Câhiliye gururu ve gayretiyle meydana çıkıp:

“–Bizimle kim çarpışacak?” dediler. Onlara karşı, Ensar gençlerinden üçü çıktı. Rasûlullah ﷺ, müslümanlarla müşrikler arasındaki bu ilk savaşta, Ensâr’ın müşriklerle karşılaşmasını istemiyordu. Kureyş müşrikleri, karşılarına çıkan Ensâr’a:

“–Siz kimlersiniz?” diye sordular. Ensar gençleri:

“–Ensâr’danız!” dediler. Müşrikler:

“–Bizim sizinle bir işimiz yok!” dediler. Utbe bin Rebia:

“–Biz bunlarla çarpışmak istemiyoruz! Ey Muhammed! Sen kavmimizden, dengimiz olanları karşımıza çıkar! Biz, Abdulmuttalib Oğulları’ndan, amcalarımızın oğullarıyla çarpışacağız!” dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ, Ensâr gençlerine saflarına dönmelerini emrettikten ve kendilerine dua buyurduktan sonra:

“–Kalkınız ey Hâşim oğulları! Bâtıl dâvâlarıyla Allah’ın nûrunu söndürmeye gelenlere karşı Hak yolunda çarpışınız! Zaten Allah, Peygamberinizi de bunun için göndermiştir. Kalk ey ***Ubeyde bin Hâris****! Kalk ey* ***Hamza****! Kalk ey* ***Ali****!”* buyurdu. İsimleri zikredilenler bundan büyük bir şeref duyarak hemen kalkıp müşriklerin karşısına dikildiler. Onlar:

“–Siz kimlersiniz? Konuşunuz da sizi tanıyalım, dengimizseniz sizinle çarpışalım!” dediler.

“–Ben Ubeyde’yim!”

“–Ben Hamza’yım!”

“–Ben Ali’yim!”

Bunun üzerine Utbe:

“–Bize uygun ve denksiniz!” dedi. Müslüman kahramanların en yaşlısı olan Ubeyde ؓ, Utbe ile, Hz. Hamza ؓ, Şeybe ile, Hz. Ali ؓ Velid bin Utbe ile karşılaştı. Hz. Hamza ile Hz. Ali ؓ hasımlarını derhal öldürdüler. Hz. Ubeyde ؓ ile Utbe ise, ayakta duramayacak derecede birbirlerini yaraladılar. Hz. Hamza ve Hz. Ali ؓ, Utbe’nin üzerine yürüyüp ölümünü hızlandırdılar. Hz. Ubeyde’yi kucaklayıp İslâm karargâhına getirdiler. Ubeyde’nin kesilen ayak bileğinden kan ve

ilik akmakta idi. Hz. Ubeyde ؓ, o hâlinde yanağını Peygamber Efendimiz'in ayağının üzerine koyarak:

"–Yâ Rasûlallah! Ben şehit değil miyim?" diye sordu. Rasûlullah ﷺ:

"–Evet, şehitsin!" buyurdu. Ubeyde ؓ:

"–Vallahi Ebû Tâlib sağ olsaydı, söylediği söze kendisinden ziyâde benim lâyık olduğumu anlardı!" dedi ve Ebû Tâlib'in:

"Biz onun çevresinde çoluğumuzu, çocuğumuzu unutacak derecede çarpışıp yerlere serilmedikçe, onu size teslim edeceğimizi mi sanıyorsunuz?" diye tercüme edilebilecek beytini okudu. Ubeyde ؓ, Bedir'den dönülürken **Safra**'da vefat etti ve oraya defnedildi.

Bir defâsında Rasûlullah ﷺ **Nâziye**'de konaklamıştı. Ashâb-ı kirâm:

"–Çok güzel bir misk kokusu duyuyoruz!?" diyerek hayret ettiler.

O zaman Allah Rasûlü ﷺ:

"–Misk kokusu duyduğunuz için niye şaşıyorsunuz ki? İşte Ubeyde bin Hâris'in kabri oradadır!" buyurdu.[32]

---

[32] Bkz. İbn-i Hişâm, II, 265; Vâkıdî, I, 68-70; İbn-i Sa'd, II, 17; III, 50; Ahmed, I, 117; Beyhakî, *Delâil,* III, 71-72; Zehebî, *Megâzî,* s. 36, 65; İbn-i Kesîr, *Bidâye,* III, 273-278; Heysemî, VI, 76; Taberî, *Târih,* II, 279; İbn-i Esîr, *Kâmil,* II, 125, *Üsdü'l-ğâbe,* III, 554-557; İbn-i Seyyid, I, 254-255; Hâkim, III, 188; DiyarBekiri, I, 278; İbn-i Abdilberr, III, 1021.

İnsanların En Cesuru Kimdir?

Hz. Ali ؓ bir gün:

"**–**Ey insanlar, insanların en cesuru kimdir bana söyleyin?" dedi. Onlar:

"**–**Sizsiniz, ey Mü'minlerin Emîri!" dediler. Hz. Ali ؓ:

"**–**Evet, ben kiminle mübârezeye çıktıysam hakkını vermişimdir, ancak siz bana insanların en cesurunu haber veriniz!" dedi. İnsanlar:

"–Bilmiyoruz, kimdir?" diye sordular. Hz. Ali ؓ şöyle dedi:

"**–Hz. Ebû Bekir**'dir. Bedir'de Rasûlullah ﷺ için bir gölgelik yaptık ve: «Müşriklerden biri Peygamber Efendimiz'e saldırmaya heveslenmesin diye kim onunla birlikte durur?» dedik. Vallahi hiç kimse buna yanaşmadı, ancak Hz. Ebû Bekir ؓ kılıcını sıyırıp Efendimiz'in başında bekledi. Ona saldırmaya niyetlenen herkesin üzerine şâhin gibi atılıp hemen onu bertaraf etti. İşte insanların en cesur ve en kahramanı Hz. Ebû Bekir'dir.

Bir gün Rasûlullah ﷺ Efendimiz'i gördüm, Kureyşliler onu tutmuş, kimi keskin bir şeyle vurup yaralıyor, kimi itip kakıyor:

«–Sen ilâhları tek bir ilâh mı yaptın?!» diye son derece sert söz ve hareketlerle ona hakaret ediyorlardı. Vallâhi bizden kimse yanına yaklaşıp da kendisine yardım edemiyordu. Ancak **Hz. Ebû Bekir** ؓ geldi ve hemen yardımına koştu; kimine vurdu, kimini yaraladı, kimini itip kaktı. Bir taraftan onları Efendimiz'in başından dağıtıyor, bir taraftan da:

«–Yazıklar olsun size! **"Bir adamı «Rabbim Allâh'tır» diyor diye öldürecek misiniz?!"**[33]» diyordu."

Hz. Ali ؓ bunları anlattıktan sonra üzerindeki bürdeyi kafasına çekip ağlamaya başladı. Sakalları ıslanıncaya kadar ağladı. Sonra şöyle dedi:

"–Allah adına yemin ederek soruyorum, Firavun ehlinden, gizlice îman edip de Firavun ve avenesini îkâz eden mü'min kişi mi daha hayırlıdır yoksa Hz. Ebû Bekir mi?"

İnsanlar susup cevap vermediler. **Hz. Ali** ؓ şöyle devam etti:

"–Bana cevap ermeyecek misiniz? Vallâhi Hz. Ebû Bekir'in bir ânı, Firavun ehlinin mü'mini gibi yeryüzü dolusu adamdan daha hayırlıdır. Çünkü o

[33] Mü'min, 28.

mü'min îmânını gizliyordu, Hz. Ebû Bekir ﷺ ise îmânını îlân etmişti." (Heysemî, IX, 46-47)

Firavun, Hz. Musa'yı öldürmeye karar verince, Firavun'un yakınlarından olup da îmânını gizleyen bir zât onu ve adamlarını îkâz etmişti. Hz. Ali'nin işâret ettiği âyet-i kerîmede bu durum şöyle haber verilir:

"Firavun ailesinden olup, imanını gizleyen bir mü'min adam şöyle dedi: Siz bir adamı «Rabbim Allah'tır» diyor diye öldürecek misiniz? Hâlbuki o, size Rabbinizden apaçık mucizeler getirmiştir. Eğer o yalancı ise yalanı kendisinedir. Eğer doğru söylüyorsa sizi tehdit ettiği (azâbın)**, bir kısmı olsun gelip size çatar. Şüphesiz Allah, haddi aşan, yalancı kimseyi doğru yola eriştirmez."** (Mü'min, 28)

Bir Avuç Kum

Bedir Gazvesi günü Kureyş ordusu bir kum tepesinin ardından bütün haşmetiyle çıktığında, Rasûlullah ﷺ kendisine gelen Cibrîl'in söylemesi üzerine **Hz. Ali**'ye:

"–Bana vâdinin kumlarından bir avuç ver!" buyurdu. Hz. Ali'nin verdiği kumu müşriklerin yüzlerine doğru saçarak:

"Yüzleri çirkinleşsin, kara olsun!" buyurdu. Orada bulunan bütün müşriklerin gözlerine bu kumdan doldu.

O zaman müşrikler tarafında bulunan **Hakîm bin Hizâm** ؓ daha sonra şöyle anlatır:

"–Bedir günü gökten yere doğru gelen bir ses işittik. Sanki tasa çarpan kumların sesiydi. Meğer Allah Rasûlü ﷺ o kumları atmış… Neticede biz hezimete uğradık. İşte Allah Teâlâ'nın şu sözü bu hâdiseden bahsetmektedir:

"Onları siz öldürmediniz fakat Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmamıştın, fakat Allah atmıştı. Allah bunu, mü'minleri güzel bir imtihana tabi tutmak için yapmıştı. Doğrusu O işitir ve bilir." (Enfâl, 17)

Peygamber Efendimiz'in attığı bu bir avuç kum bütün müşrik ordusunun gözlerine doldu ve ashâb-ı kirâm da üzerlerine yürüyüp onların kimini öldürmeye, kimini de esir etmeye başladılar. Müşriklerin bozguna uğraması, işte Peygamber Efendimiz'in bu bir avuç toprağı atmasıyla vuku buldu.[34]

[34] Bkz. Taberî, IX, 136; Vâhıdî, s. 237; Âlûsî, *Rûhu'l-Maânî*, IX, 184.

Yâ Hayyu Yâ Kayyûm

Hz. Ali ﷺ anlatıyor:

"**Bedir** Harbi başlayınca bir müddet savaştım. Sonra Rasûlullah ﷺ ne yapıyor diye bakmak için hızla yanına vardım. Bir de baktım ki, Allah Rasûlü ﷺ secdeye kapanmış, durmadan:

«Yâ Hayyu yâ Kayyûm, Yâ Hayyu yâ Kayyûm: Ey Hayy ve Kayyûm olan Allah'ım, Ey Hayy ve Kayyûm olan Allah'ım!» diye niyâzda bulunuyor, bundan başka bir şey söylemiyordu.

Oradan ayrıldım, biraz daha savaştım ve tekrar geldim. Yine secde hâlinde aynı şekilde Allah'a yalvarıyordu. Savaşa tekrar döndüm. Bir müddet sonra tekrar geldiğimde Allah Rasûlü ﷺ aynı şekilde duâ ediyordu. Nihâyet Allah Teâlâ ona yardım ve fetih kapılarını açtı."[35]

Yine **Hz. Ali** ﷺ şöyle der:

"–Bedir günü aramızda Mikdâd'dan başka süvâri yoktu. İyi biliyorum, o zaman Allah Rasûlü ﷺ hâriç hepimiz uyumuştuk. Rasûl-i Ekrem Efendimiz ise sabaha kadar bir ağaç altında namaz kılıp ağlamıştı." (İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, II, 52)

Fahr-i Kâinât Efendimiz, kavlî duâsını en güzel şekilde yaptıktan sonra fiilî duâya da ehemmiyet vermiş ve düşmana karşı büyük bir şecaat ve kahramanlık misâli sergilemiştir. **Hz. Ali** ﷺ şöyle der:

"Biz Bedir'de, Allah Rasûlü'ne sığınıyorduk. O gün kendileri, düşmana en yakın olanımız, insanların en cesur ve metânetli olanı idi." (Ahmed, I, 86, 126)

Habîb-i Ekrem Efendimiz'in cesâreti husûsunda **Berâ** ﷺ da:

"Vallahi, biz savaş kızıştı mı Peygamber Efendimiz'e sığınırdık. Bizim en cesûrumuz, Peygamber Efendimiz'le aynı hizâda durabilendi" demiştir. (Müslim, Cihâd, 79)

[35] Heysemî, X, 147; İbn-i Sa'd, II, 26; I, 223; Beyhakî, *Delâil*, III, 49; İbn-i Kesîr, *Bidâye*, III, 275-276.

Bedir'de Gösterilen Kahramanlıklar

Bedir savaşı esnâsında kabilesi Ebû Cehil'i korumak için birkaç kişiyi onun kılığına sokmuştu. **Hz. Ali** ﷺ, Ebû Cehil gibi giydirilen Abdullah bin Münzir'in üzerine yürüdü:

"–Al bunu da, Abdulmuttalib'in oğlundan!" diyerek onu Ebû Cehil'in gözleri önünde öldürdü. Mahzum Oğulları bu sefer, Harmele bin Amr'ı Ebû Cehil gibi giydirdiler. **Hz. Ali** ﷺ ona doğru vardı ve onun da işini bitirdi. Bunun üzerine Ebû Cehil ve adamları, Halid bin A'lem'i Ebû Cehil gibi giydirmek istedilerse de Hâlid buna yanaşmadı. (Vâkıdî, I, 86-87)

۞

Hz. Ali'nin anlattığına göre, o gün vakit ilerleyince müslümanlarla müşriklerin safları birbirine karıştı. Kum tepesinin üzerinde Sa'd bin Hayseme ﷺ, bir müşrikle çarpışıyordu. Başına bir miğfer geçirip ata binmiş olan müşrik, nihayetinde Hz. Sa'd'ı şehit etti. Hemen atından indi. **Hz. Ali**'yi tanıdı. Ali ﷺ ise onu tanıyamamıştı. Müşrik:

"–Ebû Tâlib'in oğlu! Çarpışmak için gel!" dedi. Hz. Ali ﷺ onunla çarpışmaya niyetlenince, müşrik yüksekten aşağı inip Hz. Ali'ye doğru geldi. Hz. Ali ﷺ, orta boylu olduğu için, o da müşriğin yaptığı gibi yapmak istedi. Müşrik:

"–Ey Ebû Tâlib'in oğlu, kaçıyor musun?" dedi. Hz. Ali ﷺ:

"–Hayır! Yanına geleceğim!" dedi ve hazırlandıktan sonra geri döndü. Müşrik, yaklaşıp Hz. Ali'ye kılıcını vurdu. Ali ﷺ bu darbeyi kalkanıyla karşıladı. Müşriğin kılıcı kalkana saplanıp kaldı.

Vurma sırası Hz. Ali'ye gelmişti. Kılıcı omzundan göğsüne doğru öyle bir çaldı ki müşriğin zırhını enlemesine biçiverdi! Müşrik titredi ve sarsıldı. Hz. Ali ﷺ onu öldürdüğünü sandı. O esnâda arkasından bir kılıcın parlayıp şakıdığını görünce hemen başını eğdi. Kılıcı parlatan zât:

"–Al bunu da ben Abdulmuttalib'in oğlundan!" derken, müşrikin kellesi miğferiyle birlikte yere yuvarlandı. Ali ﷺ dönüp baktığında **Hz. Hamza**'yı gördü. (Vâkıdı, I, 91-93)

Hz. Ömer ﷺ şöyle der:

"–Bedir günü Âs bin Saîd'i arslan gibi toprakları eşerken gördüm. Öküzün boynuzu ile kaşındığı gibi kaşınıyor, yeri kazıyordu. Ben ondan uzak durdum.

Amcasının oğlu **Ali bin Ebi Tâlib** ﷺ üzerine yürüyüp onu öldürdü!" (İbn-i Hişâm, II, 277; İbn-i Abdilberr, II, 622)

Hz. Ali ﷺ, Bedir'de müşriklerin başlarını vurup vurup düşürüyordu. (İbn-i Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* IV, 97)

Allah Duamı Kabul Buyurdu

Müşriklerden **Nevfel bin Huveylid** Bedir'de müslümanlarla karşılaştığı zaman:

"–Ey Kureyş cemaati! Bugün ululuk ve yücelik günüdür!" diyerek haykırmaya başlayınca, Rasûlullah ﷺ:

"Allah'ım! Nevfel bin Huveylid'e karşı bana yardımcı ol, onun hakkından gel!" diye dua etmişti.

Bir müddet sonra Nevfel, Kureyş cemaatinin dağılmaya başladığını görünce, Ensâr mücâhidlerine:

"–Kanlarımızı dökmenin size ne faydası var? Sizin süte ihtiyacınız yok mu?" diye seslendi. Esir edilerek ölümden kurtarıldığı takdirde fidye olarak sütlü develer verececeğine işaret ediyordu. Cebbâr bin Sahr ؓ onu esir aldı. Önüne katıp götürürken Nevfel, **Hz. Ali**'nin kendisine doğru koşarak geldiğini gördü ve:

"–Ey Ensârlı kardeş! Şu gelen kimdir? Lât ve Uzzâ'ya yemin ederim ki o şahıs beni öldürmek istiyor!" dedi. Cebbâr ؓ:

"–O, Ali bin Ebi Tâlib'dir!" dedi.

Hz. Ali ؓ yetişip ona kılıcını çaldı. Kılıç, Nevfel'in kalkanına saplandı. Hz. Ali ؓ kılıcını kalkandan kurtardıktan sonra vurup Nevfel'in bacaklarını zırhıyla birlikte kesti. Sonra da başını vücûdundan ayırdı. Rasûlullah ﷺ:

"–Nevfel bin Huveylid hakkında kimde bilgi var?" diye sorunca Hz. Ali ؓ:

"–Ben onu öldürdüm!" dedi. Allah Rasûlü ﷺ:

"–Allahu ekber!" diyerek tekbir getirdi ve:

"–Allah onun hakkındaki duâmı kabul buyurdu!" dedi. (Vâkıdî, I, 91-92)

Bu Onun İlk İhsânı Değil

Rasûlullah ﷺ Bedir günü ashâbına:

"Şunu anladım ki, Hâşimoğulları'ndan ve diğer kabilelerden bazı kişiler Bedir'e zorlanarak çıkarılmışlardır. Onlar bizimle savaşmak istemiyorlar, bizimle savaşmalarını gerektirecek bir sebep de yok. O halde sizden kim Hâşimoğulları'ndan herhangi birisiyle karşılaşırsa onu öldürmesin! Kim Ebu'l-Bahterî ile karşılaşırsa onu öldürmesin! Kim Rasûlullah ﷺ'in amcası Abbas bin Abdulmuttalib'le karşılaşırsa onu öldürmesin! Zira o istemeye istemeye zorlanarak Bedir'e çıkarılmıştır" buyurdu.

Bunun üzerine Ebû Huzeyfe bin Utbe bin Rebîa:

"–Biz babalarımızı, oğullarımızı, kardeşlerimizi ve aşiretimizi öldüreceğiz de Abbas'ı mı bırakacağız?! Vallahi onunla karşılaşırsam muhakkak onun yüzüne kılıçla vuracağım!" dedi. Bu söz kendisine ulaşınca Rasûlullah ﷺ Hz. Ömer'e:

"–Ey Ebû Hafs, Rasûlullah'ın amcasının yüzüne kılıçla vurulur mu?!" buyurdu.[36] Hz. Ömer ؓ:

"–Yâ Rasûlallah! Müsâade buyurun kılıçla boynunu vurayım! Vallahi o münafıklık yapmıştır" dedi. **Ebû Huzeyfe**, ağzından çıkıveren bu sözden hayatı boyunca korkup durur:

"–O gün söylediğim bu sözden dolayı âkıbetimden hiç emîn olamadım. O sözden hâlâ korkup duruyorum. Buna ancak şehitlik keffaret olabilir!" derdi. Yemâme savaşında şehit olup muradına erdi.[37] Allah ondan razı olsun!

Peygamber Efendimiz'in **Ebu'l-Bahterî**'nin öldürülmesini yasaklaması, sahip olduğu yüksek vefâ duygusundan kaynaklanıyordu. Ebu'l-Bahterî, Mekke'deyken Peygamber Efendimiz'i en çok koruyan ve savunan bir kişiydi. Kendisi Allah Rasûlü'ne hiç eziyet etmezdi. Rasûlullah ﷺ onun hoş olmayan bir söz ve hareketiyle karşılaşmazdı. Ebu'l-Bahterî, aynı zamanda, Kureyş müşriklerinin Hâşim ve Muttalib Oğulları aleyhinde yazdıkları ambargo sahifesini yırtıp atmak için ayaklanan kişilerdendi.[38]

Hz. Ali ؓ şöyle anlatır:

---

[36] Hz. Ömer ؓ der ki:

"Vallahi Rasûlullah ﷺ ilk defa o gün bana «Ebû Hafs» yani Hafsa'nın babası künyesini vermiştir." (İbn-i Hişâm, II, 269)

[37] İbn-i Hişâm, II, 269-270; İbn-i Sa'd, I, 10-11; Taberî, *Târîh,* II, 282; Beyhakî, *Delâil,* III, 140-141; İbn-i Esîr, *Kâmil,* II, 128-129; Zehebî, *Megâzî,* s. 90-91.

[38] İbn-i Hişâm, II, 270; Taberî, *Târih,* II, 282; İbn-i Abdilberr, IV, 1459-1460; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe,* V, 64-65; İbn-i Kesîr, *Bidâye,* III, 285.

“Abbas bin Abdulmuttalib’i Ensâr’dan kısacık boylu bir zât esir edip Rasûlullah ﷺ Efendimiz’in yanına getirince, Abbas:

«–Yâ Rasûlallah! Vallahi beni bu adam esir etmedi. Beni insanların en güzel yüzlüsü, başının saçı iki yana ayrılmış, kır bir ata binmiş, şu cemaat arasında göremediğim bir kimse esir etti!» dedi. Ensârî:

«–Yâ Rasûlallah, onu ben esir ettim!» diye ısrar edince Allah Rasûlü ﷺ:

«–Sesini çıkarma! Allah sana şerefli bir melekle yardım etti!» buyurdu.”[39]

Hz. Abbas’ı esir ettiğini söyleyen zât, Ensâr’dan **Ebu’l-Yeser** رضي الله عنه olup, çelimsiz ve kısa boylu bir zât idi. Hz. Abbas ise iri yarı bir kişiydi.

Ebu’l-Yeser Hz. Abbas’la karşılaştığında, o ayakta donup kalmış, öylece duruyordu. Ebu’l-Yeser ona:

“–Rasûlullah ﷺ seni öldürmekten bizi nehyetti” deyince, Hz. Abbas رضي الله عنه şu kadirşinâs cevâbı verdi:

“–Bu, onun akraba hakkını ilk gözetmesi, onlara yaptığı ilk iyilik değildir!” (İbn-i Sa‘d, IV, 12)

[39] Ahmed, I, 117, 353; Heysemî, VI, 76; İbn-i Sa‘d, IV, 12; Taberî, *Târih*, II, 288, 289; İbn-i Kesîr, *Bidâye*, III, 278; Zehebî, *Megâzî*, s. 65; Ebû Nuaym, *Delâil*, II, 471-472.

Kalplerinden Kini Söküp Attık

Ebû Cafer'e:

"–Ali bin Hüseyin **«Biz, onların gönüllerindeki kini söküp attık; onlar artık kardeş olarak köşkler üzerinde karşı karşıya otururlar»**[40] âyet-i kerimesinin Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Ali ؓ hakkında nâzil olduğunu söylüyormuş, ne dersiniz?" diye sordular. O:

"–Evet, Allah'a yemin ederim ki bu âyet onlar hakkında nâzil oldu" dedi. Yanındakiler:

"–Peki, bu âyette sözü edilen kin hangi kindir?" dediler. Şöyle cevap verdi:

"–Câhiliye kinidir. Teymoğulları, Adiyoğulları ve Hâşimoğulları arasında câhiliye devrinde bir kin vardı. Müslüman olup Peygamber Efendimiz'in dâvetine icabet ettikten sonra bu kini terkedip birbirlerini sevdiler. ***Bir gün Hz. Ebû Bekir belinden soğuk almış, hasta yatıyordu. Bunu duyan Hz. Ali ؓ gelmiş, elini ısıtıyor Hz. Ebû Bekir'in belini ovuyor (veya elini onun beline koyarak) ısıtmaya çalışıyordu. İşte bunun üzerine bu âyet-i kerime nâzil oldu.***" (Vâhıdî, s. 282; Suyûtî, *Lübâb,* s. 141)

Hasan Basrî Hazretleri'nden rivâyete göre, **Hz. Ali** ؓ yemin ederek şöyle buyurmuştur:

"–Vallahi, **«Biz, onların gönüllerindeki kini söküp attık; onlar artık kardeş olarak köşkler üzerinde karşı karşıya otururlar»** âyet-i kerimesi biz Bedir ehli hakkında nâzil oldu." (İbn-i Kesîr, IV, 457)

İlk rivâyette ismi zikredilen sahâbe-i kirâm, aynı zamanda Bedir ehlinden oldukları için, iki rivâyet arasında herhangi bir ihtilâf mevzubahis değildir.

---

[40] Hicr, 47.

Uhud Meydanında

Uhud Gazvesi'nde, çarpışmaya girmeden önce **Hz. Hamza** ﵁ devekuşu kanadından, **Hz. Ali** ﵁ beyaz yünden, **Zübeyr bin Avvam** ﵁ sarı bezden, **Ebû Dücâne** ﵁ kırmızı bezden, **Hubab bin Münzir** ﵁ yeşil bezden... kendilerine alâmet yapmışlardı. (Vâkıdî, I, 259)

Harp, âdet olduğu üzere, yine mübâreze ile başladı. Allah'ın Arslanı Hz. Ali ﵁, müşriklerin sancaktârı Talha bin Ebî Talha'yı bir vuruşta yere serdi.

Talha herkese meydan okuyarak:

"–Benimle çarpışmak için er meydanına kim çıkar? Ey Muhammed'in sahâbîleri! Siz bizi kılıçlarınızla öldürünce Allah'ın bizi hemen Cehennem'e sokacağını, bizim kılıçlarımızla öldürüldüğünüzde ise sizi hemen Cennet'e koyacağını söylüyorsunuz! O hâlde, benim kılıcımla öldürülüp hemen Cennet'e girecek, yahut kılıcı ile beni öldürüp Cehennem'e gönderecek bir kimse yok mu?!" diye seslenmişti. **Hz. Ali** ﵁:

"–Varlığım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki ben de seni kılıcımla Cehennem'e göndermedikçe veya senin kılıcınla Cennet'e girmedikçe peşini bırakmayacağım!" dedi. Hemen Talha'nın karşısına geçip kılıcını başına hiddet ve şiddetle indirdi. Talha'nın başı çenesine kadar yarılıp ikiye ayrıldı. Talha yere düşünce, Rasûlullah ﷺ ve müslümanlar tekbir getirdiler.[41]

Sonra müşriklerin sancağını Kilab bin Ebî Talha aldı. Onu da Zübeyr bin Avvâm ﵁ öldürdü. Ondan sonra sancağı Ertat bin Şurahbil aldı. Onu da **Hz. Ali** ﵁ öldürdü. Bu sefer sancağı Şurayh bin Kariz aldı. O da öldürüldü, fakat kim tarafından öldürüldüğü kesin olarak bilinemedi. Müşriklerin sancağını Şurayh'dan sonra, Abduddar Oğulları'nın Habeşli kölesi Suvab aldı. Kuzman vurup onun sağ elini kesti. Suvab sancağı sol eline aldı. Kuzman vurup sol elini de kesti. Bunun üzerine Suvab, sancağı kol ve pazularıyla tutmaya çalıştı, sonra da arkasına yıkılıverdi. Ölürken:

"–Ey Abduddar Oğulları! Artık ben mâzur sayılır mıyım?" diyordu. Müşriklerin sancaktarları bu şekilde birer birer öldürülünce, yerde kalan sancağın yanına kimse yaklaşamadı.[42]

---

[41] İbn-i Hişâm, III, 19; Vâkıdî, I, 225-226, İbn-i Sa'd, II, 41; Taberî, *Târih*, III, 15.
[42] Vâkıdî, I, 228; Belâzurî, *Ensâb*, I, 55; Taberî, *Târih*, III, 17; İbn-i Esir, *Kâmil*, II, 154; İbn-i Seyyid, II, 11.

Ali'den Başka Yiğit Yok!

Uhud'da Kureyş'in sancaktarları öldürüldükten sonra, Rasûlullah ﷺ müşriklerden bir topluluk gördü. **Hz. Ali**'ye:

"–Hücûm et onlara!" buyurdu. Hz. Ali رضي الله عنه hemen hücum edip onları dağıttı ve Abdullah bin Amr el-Cumâhî'yi öldürdü.

Allah Rasûlü ﷺ bir topluluk daha gördü ve Hz. Ali'ye:

"–Hücum et onlara!" buyurdu. Hz. Ali hemen hücum edip onları dağıttı ve Şeybe bin Malik'i öldürdü.

Cebrâîl عليه السلام:

"–Yâ Rasûlallah! İşte bu dostluk ve yardımseverliktir!" dedi.

Cebrâîl عليه السلام bu sözüyle Hz. Ali'nin Peygamber Efendimiz'e ve onun dâvâsı olan İslâm'a malı ve canıyla büyük bir yardımda bulunduğunu ifâde etti.

Rasûlullah ﷺ:

"–O bendendir, ben de ondanım!" buyurdu. Cebrâîl عليه السلام:

"–Ben de sizdenim!" dedi. O esnâda şöyle bir ses işittiler:

"–Zülfikar'dan başka kılıç yok, Ali'den başka yiğit yok!"[43]

Yiğitlik, kardeşlik, dürüstlük ve emniyet teşkilâtı olan **Fütüvvet**, ismini Hz. Ali'nin yiğitlik, dürüstlük ve güvenilirliğini anlatan bu sözden almıştır. Zira hizmette en önde, dünyevî menfaat söz konusu olunca en arkada gitmenin en güzel örneği odur.

---

[43] İbn-i Hişâm, III, 52; Taberî, *Târîh,* III, 17; İbn-i Esîr, *Kâmil,* II, 154; Muhibbül-Taberî, *Rıyâdu'n-nadrâ,* II, 227; Ali el-Müttakî, XIII, 143-144.

Rasûlullah ﷺ Yoksa Hayatın Mânâsı da Yok!

Hz. Ali ؓ şöyle anlatır:

"Rasûlullah ﷺ, kılıçlar tarafından kuşatıldığı ve okların her taraftan onu hedef aldığı bir sırada, sadece Talha'nın onun önünde kendisini siper ve kalkan yaptığını gördüm. O esnâda ben bir tarafta müşriklerin birliklerinden birini üzerimizden atmaya gayret ediyordum. Öbür tarafta Ebû Dücâne ؓ, başka bir birlikle meşguldü. Sa'd bin Ebî Vakkâs ؓ da müşriklerden başka bir birlikle çarpışıyordu.

Müşriklerden bir başka birlik daha gördüm. İçlerinde İkrime bin Ebû Cehil bulunuyordu. Kılıcımı sıyırıp aralarına daldım. Çevremi sardılar. Onların çoğunu kılıçtan geçirdim. Sonra, içlerine ikinci defâ daldım. Ecelim gelmediği için, vardığım gibi sapasağlam geri döndüm. Allah ﷻ, takdir ettiği işi yerine getirir.

Müslümanlar Peygamber Efendimiz'in etrâfından dağılınca kendisini göremedim. Kendi kendime:

«–Vallahi onu göremiyorum. Efendimiz kesinlikle savaştan kaçmaz, şehîdler arasında da yok! O hâlde Allah Teâlâ, ona karşı uygunsuz davrandığımız için bize gazab ederek Peygamber'ini insanlar arasından kaldırmış! Artık benim için, çarpışa çarpışa ölmekten daha hayırlı bir şey olamaz!» dedim. Kılıcımın kınını kırıp attım ve yalınkılıç müşriklerin üzerine yürüyüp onları dağıttım. Düşmanı dağıtınca, Peygamber Efendimiz'in onların arasında kaldığını gördüm. Allah Rasûlü ﷺ onlarla kahramanca mücâdele ediyordu. O esnâda Zekvan bin Abdi Kays'ın ardından atlı biri koşuyor ve:

«–Sen kurtulursan ben kurtulmayayım!» diyordu. Hemen ona yetişip atını üzerine sürdü ve:

«–Al bunu benden! Ben İlac'ın oğluyum!» diyerek Zekvan'ı öldürdü. Ben de ona doğru koştum. Bacağına kılıçla vurup uyluğunun yarısını kestim. Sonra onu atından düşürdüm ve üzerine çöküp öldürdüm. O, Ahnes bin Şerik'in oğlu Ebu'l-Hakem idi."[44]

[44] Vâkıdî, I, 256, 283; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe*, IV, 98, Heysemî, VI, 112; Ali el-Müttakî, IV, 111-112.

Bir Daha Gelemezler

Rasûl-i Ekrem Efendimiz, fâsık Ebû Âmir'in müslümanlara tuzak kurmak için Uhud meydanına kazdığı çukurlardan birine düşmüştü. **Hz. Ali** ؓ, Allah Rasûlü'nün elinden tuttu, Talha bin Ubeydullah ؓ da ayağa kaldırıp çukurdan çıkardı.

Rasûlullah ﷺ, yanında Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali, Talha bin Ubeydullah, Zübeyr bin Avvam, Hâris bin Sımme ve müslümanlardan bir toplulukla ؓ Uhud dağı eteğine yürüyerek gitti. Allah Rasûlü ﷺ ashâbıyla birlikte Uhud boğazında bulundukları esnâda, Hz. Ali ؓ kalkanına **Mihras** suyundan doldurup Peygamber Efendimiz'e getirdi. Suyun rengi ve tadı bozuk olduğu ve bir koku hissedildiği için Efendimiz ondan içmedi. O suyla yüzündeki kanlar yıkandı ve sudan başına döküldü.[45]

Sehl bin Sa'd ؓ anlatıyor:

"Rasûlullah ﷺ Uhud Savaşı sırasında yaralanınca **Hz. Fâtıma** ؓ mübârek yüzlerinden kanı yıkamaya başladı. **Hz. Ali** ؓ de Fâtıma'ya su döküyordu. Hz. Fâtıma ؓ suyun kanı gittikçe artırdığını görünce, bir parça hasır aldı; onu yakıp iyice kül hâline getirdikten sonra yaraya bastı. Böylece kan durdu." (Buhârî, Cihâd, 80; Meğâzî, 24; Müslim, Cihâd, 101)

Müşrikler Uhud'dan ayrılıp gitmişlerdi, ancak Rasûlullah ﷺ onların geri dönmeyeceğinden emin değildi, endişeleniyordu. Hz. Ali'ye:

"–Git, müşrikleri takip et! Bak bakalım ne yapmak istiyorlar? Eğer develerine binip atları yedeklerine alıyorlarsa, Mekke'ye dönmek istiyorlardır. Aksine atlara binip develeri önlerinde sürüp götürüyorlarsa Medine üzerine yürümek istiyorlardır. Varlığım kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki Medine üzerine yürüyecek olurlarsa, ben de arkalarından varır onları cezâlandırırım" buyurdu.

Hz. Ali ؓ müşrikleri izledi. Onlar atları yanlarına alıp develere bindiler ve Mekke'ye doğru yönelip gittiler.[46]

Rasûlullah ﷺ, şehidleri defnedip Medine'ye döndü. Kapısının önüne kadar at üzerinde geldi. Attan ancak ashâbının yardımıyla inebildi. Zira iki dizi de tutulmuş ve rahatsızlanmıştı. Sa'd bin Muâz ile Sa'd bin Ubâde'ye dayanarak evine

---

[45] İbn-i Hişâm, III, 34; Vâkıdî, I, 249, İbn-i Sa'd, II, 48, Taberî, *Târîh,* II, 20; Beyhakî, *Delâil,* III, 215; İbn-i Esîr, *Kâmil,* II, 157; İbn-i Seyyid, II, 15; İbn-i Kesîr, *Bidâye,* IV, 35-36.
[46] İbn-i Hişâm, III, 45-46; Taberî, III, 24; İbn-i Esîr, II, 160-161; İbn-i Seyyid, II, 19; İbn-i Kesîr, *Bidaye,* IV, 38.

girdi. Güneş batınca Bilâl-i Habeşî ﷺ ezan okudu. Rasûlullah ﷺ, yine Sa'd bin Muâz ile Sa'd bin Ubâde'ye dayanarak mescide çıktı. Akşam namazını kıldıktan sonra evine döndü. Yatsı namazını da mescidde kıldı.

Evs ve **Hazrec** kabilelerinin ileri gelenleri, mescidde Peygamber Efendimiz'in kapısında, herhangi bir baskın ihtimaline karşı nöbet tuttular. Sa'd bin Ubâde, Sa'd bin Muâz, Hubâb bin Münzir, Evs bin Havlî, Katâde bin Numan, Abd bin Evs... ﷺ bekleyenler arasında idi. (Vâkıdî, I, 334)

Rasûlullah ﷺ kılıcını **Hz. Fâtıma** ﷺ'ya uzatarak:

"–Kızım, bunun kanını yıka! Vallahi bu kılıcım bugün bana sadakat gösterdi, vazifesini yerine getirdi!" buyurdu.

Hz. Ali de kılıcını Hz. Fâtıma'ya uzatıp:

"–Bunun da kanını yıka! Vallahi, bu da bana sadakat gösterdi, vazîfesini yerine getirdi!" dedi.

Rasûlullah ﷺ, Hz. Ali'ye:

*"–Sen çarpışmakta nasıl sadakat gösterdiysen, andolsun ki Sehl bin Huneyf de, Ebû Dücâne de seninle birlikte hakkıyla çarpışmışlardır! **Allah bize fetih nasip edinceye kadar artık müşrikler bir daha bizi bunun gibi bir musibete uğratamayacaklardır!"*** buyurdu.[47]

❁

Uhud savaşı çok şiddetli bir savaş olmuş, müslümanlar dağıldığında savaş meydanından kaçanlar bile olmuştu. Bir gün Hz. Fatıma ﷺ, Hz. Ali'ye:

"–Osman ne yaptı?" diye sordu. O da **Hz. Osman**'ı biraz kusurlu bulduğunu gösteren ifadeler sarfetti. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ:

*"–Ey Ali, kız kardeşlerin kocaları **(bacanaklar)** birbirlerini sevme hususunda beni yordular"* buyurdu. (Râzî, *Mefâtîh,* [Âl-i İmrân, 155])

[47] İbn-i Hişâm, III, 51-52; Taberî, *Târih,* III, 27; İbn-i Seyyid, II, 24; İbn-i Kesîr, *Bidâye,* IV, 47.

Sancaktar

Uhud Harbi, hicretin 3. senesinde 7 Şevvâl Cumartesi günü olmuştu. Rasûlullah ﷺ ve müslümanlar pek çok yaralar almış vaziyette akşam Medîne'ye geldiler. Allah Rasûlü ﷺ, 8 Şevvâl Pazar günü sabah namazını kıldırdığında, yanında Ensâr'ın eşrâfı vardı. Bunlar mescidde Efendimiz'in kapısı önünde gecelemişlerdi. (Yaralı hâllerine bakmayarak Allah Rasûlü'nü muhtemel tehlikelere karşı muhâfaza etmeyi düşünmüşlerdi.) Namazdan sonra Fahr-i Kâinât Efendimiz, Hz. Bilâl'e emrederek şöyle nidâ ettirdi:

"–Rasûlullah ﷺ düşmanı tâkip etmenizi emrediyor! Dün bizimle savaşanlardan başka kimse tâkibe çıkmasın!" (Vakıdî, I, 334)

Ebû Katâde ؓ**,** kavminden yaralarını ve yaralılarını tedâvi eden insanların yanına varıp:

"–Peygamber Efendimiz'in münâdîsi düşmanı tâkip etmenizi emrediyor!" dedi. Onlar da hemen silahlarına doğru fırladılar, bir anda yaralarını unutuverdiler. Benî Seleme kabilesinden 40 yaralı sefer için hazırlandı. Diğer kabilelerden de pek çok yaralı vardı. Ebû İnebe kuyusunun yanında Allah Rasûlü'ne katıldılar. Kılıçlarını yanlarına alarak Rasûlullah ﷺ için saf tutmuşlardı. Allah Rasûlü ﷺ onlara bakıp yaralarının çok olduğunu görünce hislendi ve:

"Allah'ım, Benî Selime kabilesine rahmet eyle!" diye duâ etti. (Vakıdî, I, 335)

Efendimiz ﷺ ve müslümanlar o zaman ağır yaralı ve pek yorgun olmalarına rağmen düşmanı tâkip ettiler. Pek çoğunun biniti de yoktu. Bunlar, birbirlerini sırtlarında taşıyarak Allah Rasûlü'nün yanında sefere iştirak ettiler. **Abdullah bin Sehl** ile kardeşi **Râfî** ؆, Uhud'da Fahr-i Kâinât ﷺ ile birlikte savaşmışlar ve yaralı olarak Medîne'ye dönmüşlerdi. Allah Rasûlü'nün düşmanı tâkip için müslümanları dâvet ettiğini işittikleri zaman:

"–Vallahi binitimiz yok, yaralarımız da ağır. Fakat Peygamber Efendimiz'in bulunduğu bir seferi kaçırmayı da aslâ düşünemeyiz!" diyerek hemen yola çıktılar. Yarası diğerine göre hafif olan, ağır yaralı olanın gâh yürümesine yardım etti, gâh onu sırtında taşıdı. Bu şekilde, Âlemlerin Efendisi'nin yanından ayrılmadılar. Bu fedâkârlıkları sergileyen mü'minler, ilâhî iltifâta mazhar oldular:

"Yara aldıktan sonra yine Allah'ın ve Peygamber'in çağrısına uyanlar, (bilhassa) **içlerinden iyilik yapanlar ve takvâ sâhibi olanlar için pek büyük bir mükâfât vardır."** (Âl-i İmrân, 172) (İbn-i Hişâm, III, 53; Vâkıdî, I, 243, 269, 316, 334-335)

Birlik, Medîne'nin sekiz kilometre ilerisinde bulunan ve bu sefere adını veren **"Hamrâü'l-Esed"** mevkiine kadar gitti. ***Sancak, Hz. Ali'de idi.*** Gece olunca, Allah Rasûlü ﷺ, beş yüz ayrı yerde ateş yakılmasını emir buyurdu. Muhteşem bir manzara ortaya çıktı. Etraftan bakanlar, orada son derece büyük ve muazzam bir ordu bulunduğunu zannediyorlardı. Nitekim o sırada Mekke'ye gitmekte olan ve henüz müslüman olmamış bulunan Mâbed adlı bir şahıs, müşrik ordusuna yetişip müslümanların kendilerini tâkip ettiğini haber verdi. Onların kalabalık olduklarını anlatmak için de:

"–Ben ömrümde böyle kalabalık bir ordu görmüş değilim" dedi. Durumu öğrenen müşriklerin yüreklerine müthiş bir korku düştü:

"–Müslümanların kımıldayacak hâli kalmamıştı. Bu nasıl olur?" diyerek birbirlerine baktılar. Ardından sebebini anlayamadıkları bir hisle:

"–Haydi, bir belâya uğramadan buradan çekip gidelim!" dediler. Bir türlü geri dönüp çarpışmayı göze alamadılar. Nihâyet hızlı bir şekilde Mekke'ye doğru yollarına devâm ettiler.

Peygamber Efendimiz, pazartesi, salı ve çarşamba günlerini Hamrâü'l-Esed'de geçirdi, müşriklerin gittiğinden emin olduktan sonra Medine'ye döndü. (İbn-i Hişâm, III, 52-56; Vâkıdî, I, 334-340)

Bunun ardından, Hendek savaşı esnâsında anlaşmayı bozarak müslümanlara ihânet eden ve onları arkadan vuran **Benî Kurayza** yahûdilerine bir sefer düzenleniyordu. Rasûlullah ﷺ, **Hz. Ali**'yi çağırdı. ***Pek çok seferde olduğu gibi bu defâ da sancağı ona verdi ve onu önden gönderdi.*** (İbn-i Hişâm, III, 252; Vâkıdî, II, 499)

Hz. Ali ؓ, bir gün, "–Ey imanlılar ordusu!" diye müslümanlara seslendikten sonra, Zübeyr bin Avvâm ile birlikte ileri atıldı:

"–Vallahi kalelerini fethedinceye kadar ağzıma bir şey koymayacağım!" diye yemin etti. Bunun üzerine, Benî Kurayza yahudileri, teslim olmaktan başka çare kalmadığını anladılar. Haklarında hüküm vermek ve onun vereceği hükme göre teslim olmak üzere bir hakem tayinini istediler. Rasûlullah ﷺ:

"–Ashabımdan istediğiniz kimseyi hakem seçiniz!" buyurdu. Onlar da Sa'd bin Muaz'ı hakem seçtiler.[48]

---

[48] İbn-i Hişâm, III, 257; Kastalânî, *Mevâhib*, I, 151; Semhûdî, *Vefâu'l-Vefâ*, I, 307; Heysemî, VI, 138.

At ve Deve Yarışları

Rasûlullah ﷺ Hicretin 5. yılında atlar ve develer arasında yarışlar yaptırdı. **Hz. Ali**'ye:

"–İnsanlar arasındaki şu at yarışını yönetmeye seni memur ettim" buyurdu. Hz. Ali ؓ gidip Sürâka bin Mâlik'i çağırdı. Ona:

"–Ey Sürâka! Peygamber Efendimiz'in bu yarışta bana tevdi ettiği vazifeye seni de ortak ettim. Yarış meydanına gidip yarışa girecek atları sırala! Sonra da insanlara:

«–Meydan düzeltici, genç binici, at çulunu alıcı kim var içinizde?» diyerek üç kere seslen! Bu davetine kimse icabet etmezse, üç kere tekbir al, üçüncü tekbirle birlikte atları yarışa sal! Allah, kullarından dilediğini yarışta mutlu kılar" dedi.

Hz. Ali ؓ yarışın bitiş noktasında oturdu. Bitişe boydan boya bir çizgi çizdi. Çizginin iki tarafına karşılıklı iki kişi durdurdu.[49]

Yapılan deve yarışlarında Peygamber Efendimiz'in devesi **Kasvâ** birinci geldi. **Lizaz** ve **Zarib** adındaki atları da diğerlerini geçmişlerdi. Kasvâ'nın üzerinde Bilal-i Habeşî bulunuyordu. Lizaz ve Zarib'in binicisi de Ebû Üseyd es-Sâidî idi. (Vâkıdî, II, 426)

Abdullah bin Ömer ؓ der ki:

"Rasûlullah ﷺ Efendimiz, husûsî bir sûrette beslenerek çevik ve kuvvetli hâle getirilen atlarla[50] yarış yaptırdı. Bu yarışın başlangıcı Hafya, bitim yeri Seniyyetü'l-Vedâ idi. Normal atlar arasında da yarış yaptırdı. Bunun başlangıcı Seniyyetü'l-Vedâ, bitim yeri Benî Zurayk Mescidi idi. Abdullah bin Ömer de yarışma yapanlardandı!"[51]

Hafyâ ile Seniyyetü'l-Vedâ arasındaki uzaklık 5, 6 veya 7 mildir. Seniyyetü'l-Vedâ ile Benî Zurayk Mescidi arasındaki uzaklık ise, 1 mildir. (Buhârî, Cihâd, 56)

Yine **Abdullah bin Ömer**'in bildirdiğine göre; Rasûlullah ﷺ birçok atlar arasında yarışlar yaptırmış ve sonunda 5 yaşını bitirmiş olan atları çok beğenip üstün tutmuştur. (Ebû Dâvûd, Cihâd, 60/2577)

---

[49] Ebu't-Tayyib, *Ikdu's-simîn,* I, 249; DiyarBekirî, I, 468; Vâkıdî, II, 426; Beyhakî, *Kübrâ,* X, 22; Dârekutnî, IV, 304, 305; Ali el-Müttakî, IV, 463.
[50] Atlara önce bolca yiyecek verilir, sonra kifâyet miktarı verilir, üzerleri de örtülerek terlemeleri sağlanır. Böylece fazla et ve yağlarını atarak çevik ve kuvvetli hâle gelirler. Bunlara **"Dâmir"** denir.
[51] Buhârî, Salât, 41; Müslim, İmare, 95; Ahmed, II, 5.

Enes bin Malik ﷺ şöyle der:

“Vallahi, Rasûlullah ﷺ, **Sebha** diye anılan atının üzerinde yarış yapmış ve herkesi geçmişti!”[52]

Yine **Enes bin Malik**’in bildirdiğine göre; Peygamber Efendimiz’in **Adbâ** diye anılan devesini yarışta hiçbir deve geçemezdi. Bir bedevî, iki yaşında bir erkek deve üzerinde gelip yarışa katıldı ve Adbâ’yı geçti. Bu, müslümanların çok ağırına gitti. Rasûlullah ﷺ onların yüzlerinde beliren hoşnutsuzluğu gördü.

“–Yâ Rasûlallah! Adbâ, geçildi?!” dediler. Rasûlullah ﷺ:

“–Yeryüzünde, yükselttiği bir şeyi arkadan alçaltmak Allah’ın kanunlarından biridir” buyurdu.[53] Devamla:

“–İnsanlar bir şeyi yükselttikleri veya yükseltmek istedikleri zaman, Allah onu alçaltır!” buyurdu. (İbn-i Sa‘d, I, 493)

Rasûlullah ﷺ at yarışları husûsunda şöyle buyurur:

“Kim, atını yarışta iki at arasına sokar ve yarışa soktuğu atın ötekileri geçip yarışı kazanacağından emin olmazsa, bu kumar değildir. Kim de, geçeceğine emin olarak atını iki at arasına sokarsa, bu kumardır!” (Ebû Dâvûd, Cihâd, 62/2579; Ahmed, II, 505)

İki yarışçıdan biri, diğerine:

“–Sen beni geçersen, ben sana şu kadar ödeyeceğim! Ben seni geçersem, senden birşey istemem!” derse caiz olur, bu yarış kumar olmaz. Fakat iki kişi yarışa girecekleri sırada biri diğerine:

“–Sen beni geçersen, ben sana şu kadar vereceğim. Ben seni geçersem, sen bana şu kadar vereceksin!” derse bu, iki taraflı olduğu için, kumar olur.[54] Ancak araya bir muhallil, yani yarışı kazanacağından emin olmayan üçüncü bir atlı girerse yarışmayı kumarlıktan kurtarmış, helâlleştirmiş olur. Kazanırsa ödülü alır, kazanamazsa aleyhine bir şey yoktur. (*Muvatta’*, Cihâd, 46; Beyhakî, *Kübrâ,* X, 20)

Rasûlullah ﷺ atlar arasında yaptırdığı yarışta, en önde gelene hediye vermiş ve:

“–Deve, at ve atış yarışından başkasında ödül yoktur!” buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Cihâd, 60/2574; Ahmed, II, 256)

İslâm, insanları dâimâ faydalı işler yapmaya teşvik eder. İnsanda mevcut

[52] Ahmed, III, 160, 256; Dârimî, II, 132; Dârekutnî, IV, 301; Beyhakî, *Kübrâ,* X, 21.
[53] Buhârî, Cihâd, 59; Rikâk, 38; Ebû Dâvud, Edeb, 9/4802; Nesâî, Hayl, 14; İbn-i Sa‘d, I, 493.
[54] Kâsânî, *Bedâyiu’s-sanâyi‘*, VI, 206.

olan temâyülleri hep hayra yönlendirir. Aynı şekilde insan nefsinin eğlenme meylini de vatan savunmasına yardımcı olacak yarış ve eğitim faaliyetlerine yönlendirmiştir. Bu durum aynı zamanda İslâm'ın düşman karşısında dâimâ uyanık ve hazır bulunmaya ne kadar ehemmiyet verdiğini de göstermektedir.

Ancak şuna dikkat etmelidir ki, Allah Rasûlü ﷺ Efendimiz, bu yarışların kumara girmemesi için hassâsiyet göstermiş, gerekli tedbirleri almıştır. Dolayısıyla bugünkü yarışları da kumar vasfından çıkarıp insanlara ve vatan müdâfaasına faydalı hâle getirmek gerekmektedir. Aksi takdirde İslâm'ın kumar şeklindeki yarışları tasvib etmesi mümkün değildir.

Hendek

Hendek savaşı esnâsında müşriklerin kumandanları, "Hendeğin şu dar yerinden kim atlayıp geçebilir?" diye birbirlerine sordular. İkrime bin Ebû Cehil, Nevfel bin Abdullah, Dırâr bin Hattab, Hübeyre bin Ebû Vehb, Amr bin Abd, atlayıp hendeği geçmeye hazırlandılar. Hendekle Sel' dağı arasındaki çorak ve sert yerde hendeğin dar gediğine doğru atlarını dörtnala kaldırdılar. O dar yerden atlayıp hendeği geçmeye muvaffak oldular. Müşriklerin geçtiğini gören Hz. Ali ﵁, müslümanlardan birkaç kişi ile acele gidip o gediği tuttu.

Hendeği geçenlerden **Amr bin Abd,** Bedir savaşında ağırca yaralanmış olduğundan Uhud savaşında bulunamamıştı. Kendisinin kim olduğu bilinsin diye bir alâmet takmıştı. Rasûlullah ﷺ ve ashabından öcünü almadıkça koku sürünmeyi kendisine yasaklamıştı. Amr, Arapların namlı kahramanlarından ve yiğitlerindendi. Yüz kişiye bedel sayılırdı. Tepeden tırnağa kadar demir zırhlara bürünmüştü. Atının başını çekip:

"–Benimle çarpışacak kim varsa çıksın meydana!" diye seslendi. Müslümanlar Amr'ın yaman bir adam olduğunu bildikleri için başlarına kuş konmuş gibi kımıldamadan susup kaldılar. **Hz. Ali** ﵁ fırlayıp ayağa kalktı ve:

"–Yâ Nebiyyallah! Onunla ben çarpışayım!" dedi. Rasûlullah ﷺ:

"–Sen otur, o Amr'dır!" buyurdu. Amr bin Abd:

"–Hani, öldürülünce Cennet'e gireceğini iddia ettiğiniz kimseler nerede kaldılar?! İçinizden meydana çıkıp benimle çarpışacak bir kimse yok mu?" diye tekrar seslendi. Hz. Ali ﵁ yine fırlayıp kalktı ve:

"–Yâ Rasûlallah! Onunla ben çarpışayım!" dedi. Efendimiz ﷺ:

"–Sen otur, o Amr'dır!" buyurdu. Amr bin Abd üçüncü kez seslenerek kendisiyle çarpışacak er diledi ve "«O toplulukta benimle çarpışacak er var mı?» diye bağıra bağıra kısıldı gitti sesim!" diye başlayan dört beyitlik bir şiir okudu. Yine Hz. Ali ﵁ fırlayıp ayağa kalktı ve:

"–Ben çarpışayım onunla yâ Rasûlallah!" dedi. Efendimiz ﷺ:

"–O Amr'dır!" buyurdu. Hz. Ali ﵁:

"–Amr olursa olsun!" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ Hz. Ali'nin Amr'la çarpışmasına müsaade buyurdu. Kendi kılıcı Zülfikar'ı, zırhını ve sarığını Hz. Ali'ye verdi:

“Allah’ım! Ona yardımını ihsan eyle!” diye dua buyurdu. Hz. Ali ﵁:

“–Acele etme! Ben senin davetine icabet ediyorum, bu konuda âciz de değilim! Her iyi niyet, basiret ve sadakat sahibi kişi, muhakkak düşmanına galebe çalmış ve kurtuluşa ermiştir. Ben de seni Zülfikar’ın bir darbesiyle devirip cenazeler ağıtçısı gibi başucuna dikileceğimi umuyorum!” diyerek Abd bin Amr’e doğru ilerledi. Amr:

“–Sen kimsin?” diye sordu. Hz. Ali ﵁ zırha bürünmüştü. Gözlerinden başka bir yeri görünmüyordu:

“–Ben Ali’yim!” dedi.

“–Abdi Menaf’ın oğlu Ali mi?”

“–Ben Ebû Tâlib’in oğlu Ali’yim!”

“–Ey kardeşimin oğlu! Amcalarından, senden daha büyüğü yok mu? Ben senin kanını dökmek istemem! Çünkü senin baban benim dostum idi.”

“–Vallahi ben senin kanını dökmek isterim!”

Amr bu söze çok kızdı, kılıcını sıyırıp atını Hz. Ali’nin üzerine sürdü. Kılıcının yalını ateş gibi parlıyordu. Hz. Ali ﵁:

“–Ben seninle nasıl çarpışabileyim ki? Ben yayayım sen at üzerindesin. Atından aşağı in!” dedi. Amr bin Abd hemen atından yere atladı. Atının sinirlerini kılıçla vurup kesti ve yüzüne de çarptıktan sonra Hz. Ali’nin karşısına gelip dikildi. Hz. Ali ﵁ ona:

“–Ey Amr! Ben senin Kureyş’ten biriyle karşılaştığında onun iki veya üç dileğinden birisini kabul edip yerine getireceğin hakkında Allah’a söz verdiğini işittim, doğru mu?” diye sordu. Amr:

“–Evet! Doğrudur!” dedi.

“–Öyleyse ben seni Allah’a ve Rasûlü’ne imana ve İslâm’ı kabule davet ediyorum.”

“–Bu bana gerekmez ey kardeşimin oğlu! Geç bunu, benden böyle birşey isteme!”

“–Öyleyse bizimle çarpışmayı bırak, yurduna dön! Eğer Muhammed ﷺ’in işi yoluna girip kendisi düşmanlarına galebe çalarsa, sen bu hareketinle ona yardım etmiş olursun. Şayet düşmanları onu ortadan kaldırırsa, senin arzun onunla çarpışmadan yerine gelmiş olur.”

“–Bu sözü Kureyş kadınları bile kesinlikle ağızlarına almazlar! Ben adağımı yerine getirecek güçte olduğum halde, onu yerine getirmeden nasıl dönüp giderim?! Ben adayacağımı adamış ve intikam almadıkça başıma yağ ve koku sürmeyi kendime yasaklamış bulunuyorum. Sen üçüncü dileğini söyle!”

“–Öyleyse seni benimle çarpışmaya davet ediyorum!”

Amr güldü ve:

“–Doğrusu, Araplar içinde korkmadan benimle çarpışmak isteyecek bir kimse bulunabileceğini hiç zannetmezdim! Sen ne diye benimle çarpışmak istiyorsun ey kardeşimin oğlu? Vallahi ben seni öldürmek istemiyorum! Senin baban benim dostumdu. Sen geri dön, git! Sen genç bir yiğitsin, ben ancak Kureyş’in Ebû Bekir, Ömer gibi yaşlı ve olgunlarıyla çarpışmak isterim!” dedi. **Hz. Ali** ﷺ:

“–Fakat ben seni öldürmek isterim!” deyince, Amr’ın kan beynine sıçradı. Birbirlerine saldırdılar. ***İlk saldıran Amr oldu.*** Hz. Ali’ye kılıçla şiddetli bir darbe indirdi. Hz. Ali ﷺ Amr’ın darbesini sığır derisinden yapılmış kalkanıyla karşıladı. Amr’ın kılıcı Hz. Ali’nin kalkanına saplandı ve kılıcın ucu Hz. Ali’nin başını yaraladı.

Sıra Hz. Ali’ye gelmişti. Zülfikar’la Amr’ın boyun köküne öyle şiddetli bir darbe indirdi ki Amr’ın kellesi uçtu, gövdesi de yere düştü. Çığlıklar koptu. Hz. Ali **“Allahu Ekber!”** diye tekbir getirdi. Onun tekbirine uyarak müslümanlar da tekbir getirdiler. Rasûlullah ﷺ tekbir sesini işitince Hz. Ali’nin Amr’ı öldürmüş olduğunu anladı.

Hz. Ali ﷺ Amr’ın işini bitirince, hendeği geçenlerden Dırâr ile Hübeyre Hz. Ali’nin üzerine yürür gibi olmuşlardı. Hz. Ali de onlara doğru yöneldi. Dırâr, Hz. Ali’nin yüzüne bakar bakmaz arkasını dönüp kaçmaya başladı. Sonradan Dırâr’a kaçmasının sebebi sorulduğunda:

“–Ölümün hayali sûrete bürünüp bana görünmüştü!” demiştir.

Hübeyre, Hz. Ali ﷺ ile çarpışmaya yeltendi ise de Hz. Ali’nin bir kılıç darbesi zırhını delip vücûduna erişince o da dönüp kaçtı. **Nevfel** de kaçarken atıyla birlikte hendeğe düştü, boynu kırıldı. Müslümanlar onu hendeğin içinde taşa tuttular. Nevfel:

“–Ey Arap topluluğu! Beni bundan daha güzel bir şekilde öldürseniz olmaz mı?” diye seslendi. Bunun üzerine Hz. Ali ﷺ hendeğin içine indi. Onu kılıçla vurup öldürdü. Nevfel, Peygamber Efendimiz’i öldürmek için and içen, diş bileyen azılı müşriklerdendi. **İkrime bin Ebû Cehil** ise mızrağını atarak kaçıp

kurtulmuştu.

Harp meydanından kaçıp canlarını kurtaranlar, ordugâhlarına varınca Amr ile Nevfel'in nasıl öldürüldüğünü anlattılar. Bunun üzerine Kureyş müşrikleri gevşediler ve ümitsizliğe düştüler. Ebû Süfyan, Fezâre kabilesinin kaçmasından, Gatafanların da dağılmasından korkmaya başladı:

"–Bugün hiçbir fayda sağlayamadık, yerlerinize dönünüz!" dedi. Dağıldılar. Kureyşliler Akik'e, Gatafanlar da karargâhlarına döndüler.

Hz. Ali ؓ sağ kalan müşrik süvarilerini de hendeğe kadar kovaladı. Öldürdüklerinin eşyalarını almaya tenezzül bile etmedi. "Lâ ilâhe illallah Muhammedun Rasûlullah!" diyerek Efendimiz'in yanına döndü. Rasûlullah ﷺ Hz. Ali'ye:

"–Amr'ı öldürdükten sonra kendini nasıl hissettin?" diye sordu. Hz. Ali ؓ:

"–Bütün Mekkeliler bir tarafta, ben de bir tarafta olsam, kendimi hepsini yenebilecek güçte hissettim!" dedi.

Amr'ın kızkardeşi, Amr'ın ölüsünün soyulmamış olduğunu görünce:

"–Onu ancak onun dengi ve eşiti olan şerefli bir kişi öldürmüştür!" dedikten sonra, kimin öldürdüğünü sordu.

"–Ali bin Ebû Tâlib öldürdü!" dediler. Bunun üzerine kadın, söylediği beyitlerde:

"–Eğer onu Ali'den başkası öldürmüş olsaydı, ona ebediyyen ağlar dururdum!" dedi.[55]

Nevfel'in ölüsünün hendekte kalması müşriklere ağır geldi. Peygamber Efendimiz'e adam gönderip:

"–Nevfel'in ölüsünü gömmek üzere bize ver de sana diyetini ödeyelim?" dediler ve 10.000 dirhem gönderdiler. Rasûlullah ﷺ:

"–Bize onun ne cesedi, ne de diyeti lâzımdır! Biz ölü bedelini yemeyiz. Onlara ölülerini veriniz! O habis bir ölüdür, onun diyeti de habistir" buyurdu. Bu hususta onlardan hiçbir şey kabul etmedi. Ölülerinin cesedini alıp götürmelerine müsâade etti.[56]

---

[55] Bkz. Vâkıdî, II, 470-474; İbn-i Sa'd, II, 68; İbn-i Hişam, III, 240-242; İbn-i Seyyid, II, 61-62; İbn-i Kayyım, *Zâdu'l-mead,* II, 131; DiyarBekirî, I, 486-487; Heysemî, VI, 135; Hâkim, III, 32, 33; Halebî, II, 641, 643; İbn-i Kesîr, *Bidâye,* IV, 106; Taberî, *Târîh,* III, 49; A. Zeynî Dahlan, *Sîre,* II, 7.

[56] Ahmed, I, 248; Vâkıdî, II, 474; İbn-i Hişam, III, 273; Bevhakî, *Delâil,* III, 438; Taberî, *Târîh,* III, 49.

Bir Teşekkür Bile Beklemiyoruz

İbn-i Abbâs Hazretleri'nden şöyle nakledilir:

"**Hz. Ali** ﷺ bir gece bir miktar arpa karşılığında bir hurmalığı suladı. Sabah olunca ücreti olan arpayı alarak evine geldi. Getirdiği arpanın üçte birini öğütüp «Hazîra» denilen bir yemek yaptılar. Yemek pişince bir **yoksul** geldi ve yemek istedi. Onlar da pişen yemeği olduğu gibi yoksula verdiler. Sonra ikinci üçte birini öğütüp yemek yaptılar. Yemek pişince bu sefer bir **yetim** gelip bir şeyler istedi. Bu yemeği de o yetime verdiler ve kalan son üçte biri öğütüp ondan tekrar yemek yaptılar. Yemek piştiğinde müşriklerden bir **esir** geldi ve bir şeyler istedi. Son yemeklerini de ona verdiler ve o günü aç olarak geçirdiler."

Diğer bir rivâyete göre, üç gün üst üste iftarlıklarını fakire, yetime ve esire vererek su ile iftar ettiler. İşte bunun üzerine şu âyet-i kerîmeler nâzil oldu:

"Kendileri de muhtâc oldukları hâlde yiyeceklerini, sırf Allah'ın rızâsına nâil olabilmek için fakire, yetime ve esire ikrâm ederler ve: «Biz size bunu sırf Allah rızâsı için ikrâm ediyoruz. Sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz. Biz, çetin ve belâlı bir günde Rabbimizden (O'nun azâbına uğramaktan) **korkuyoruz»** (derler)**. Allah da onları o günün felâketinden muhâfaza eder, yüzlerine nûr, gönüllerine sürûr bahşeder."** (İnsân, 8-11)[57]

Cenâb-ı Hakk'ın burada medhettiği kullar, infakta bulunurken **"…Biz sadece Allah rızâsı için yediriyoruz, sizden bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz. Biz, çetin ve belâlı bir günde Rabbimizden** (O'nun azâbına uğramaktan) **korkarız"** derler. Fakat bunu açıkça muhtâçların yüzüne karşı söylemez, içlerinden ve hâlleriyle söylerler. Bu nükteye işâret etmek için âyet-i kerîmede "derler" ifâdesi açıkça söylenmemiş, dolaylı olarak ifâde edilmiştir.

[57] Vâhidî, s. 470; Zemahşerî, VI, 191-192; Râzî, XXX, 244.

Kâtip

Rasûlullah ﷺ muâhede ve musâlaha yaptığı zaman, bunlara âit yazıları umûmiyetle **Hz. Ali**'ye yazdırırdı. Hz. Ali ؓ ayrıca şahıslarla ilgili yazıları ve mülk fermanlarını da yazardı.[58]

Habbâb ؓ şöyle anlatmaktadır:

"Mütekebbir müşriklerden Akrâ bin Hâbis ile Uyeyne bin Hısn, Allah Rasûlü'nün yanına geldiler. O'nu Bilâl, Suheyb, Ammâr, Habbâb gibi fakir ve kimsesiz müslümanlar arasında otururken buldular. Çevresindeki bu zayıf müslümanları hor ve hakîr görerek Efendimiz'e:

«–Bizim için bunlardan farklı bir meclis tahsîs etmeni isteriz. Böylece Araplar, bizim bunlardan üstün olduğumuzu anlasınlar. Biliyorsun ki, bize Arap kabîlelerinden birtakım elçiler ve heyetler gelir. Onların bizi bu kölelerle birlikte görmelerinden utanırız. Dolayısıyla, biz gelince onları yanından uzaklaştır. Seninle işimiz bittikten sonra yine istersen onlarla ayrıca otur» dediler.

Allah Rasûlü ﷺ o müşriklerin hidâyetle şereflenmelerini ümîd ederek:

«–*Olur*» buyurdu. Onlar ise:

«–Olur demen yetmez! Bizim için bunu yazılı hâle getir» dediler. Bunun üzerine Allah Rasûlü ﷺ, ***Hz. Ali'yi çağırdı,*** bir de yazdırmak için sayfa istedi. Biz bir köşede oturuyorduk. O esnâda Cebrâîl ؑ şu âyet-i kerîmeleri getirdi:

«**Sabah-akşam Allah'ın rızâsını dileyerek Rablerine duâ edenleri sakın yanından uzaklaştırma! Onların hesâbından sana hiçbir sorumluluk yoktur, senin hesâbından da hiçbir şey onlara âit değildir. Eğer onları uzaklaştırırsan, zâlimlerden olursun! Biz, onların bir kısmını diğerleri ile: "Allah aramızdan bunlara mı lutfunu lâyık gördü?" desinler diye işte böyle imtihân ettik. Allah şükredenleri en iyi bilen değil mi? Âyetlerimize îmân edenler Sana geldiklerinde: "Selâm sizlere! Rabbiniz, rahmet ve merhamet etmeyi vaad etmiştir" de!..»** (En'âm, 52-54)

Âlemlerin Efendisi, antlaşmayı yazdırmak üzere eline aldığı sayfayı derhâl bir kenara bıraktı ve bizi yanına çağırdı. Huzûruna çıktığımızda bize: **«Selâm sizlere! Rabbiniz, rahmet ve merhamet etmeyi vaad etmiştir»** diyordu. O'na yaklaştık, hattâ o kadar yaklaştık ki dizlerimizi O'nun dizlerine dayadık. Bu âyetlerin nüzûlünden sonra, biz eskiden olduğu gibi Efendimiz'in yanında oturmaya devâm ettik. O da, istediği zaman yanımızdan kalkıp giderdi. Ne zaman ki:

[58] İbn-i Sa'd, I, 267, 268, 272, 274, 285; İbn-i Abdilberr, *İstiâb,* I, 69, İbn-i Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* I, 62.

«Sabah-akşam rızâsını dileyerek Rablerine duâ edenlerle birlikte candan sabret! Dünya hayâtının süslerini arzu edip de gözlerini onlardan ayırma!..»[59] âyet-i kerîmesi nâzil oldu, artık böyle davranmadı. Bundan sonra biz daha titiz davranmaya başladık. Birlikte otururken vakit bir hayli geçince Peygamber Efendimiz'in rahatça kalkıp gidebilmesi için, biz nezâket göstererek erken davranır ve kalkıp O'nun yanından ayrılırdık." (İbn-i Mâce, Zühd, 7; Taberî, *Tefsîr*, VII, 262-263)

Bu son âyet-i kerîme nâzil olunca, Rasûlullah ﷺ hemen kalkıp o fakir sahâbîlerini aramaya koyuldu ve onları mescidin arka tarafında Allah'ı zikrederken buldu. Bunun üzerine:

"Canımı almadan evvel, ümmetimden bu insanlarla berâber sabretmemi emreden Allah'a hamd olsun! Artık hayâtım da ölümüm de sizinle berâberdir" buyurdu. (Vâhidî, s. 306)

❁

Hudeybiye Musâlahası için yazı malzemesi hazırlanınca, Rasûlullah ﷺ anlaşmayı yazacak birini çağırmak istedi ve Evs bin Havlî'yi çağırdı. Kureyşin temsilcisi Sühey bin Amr:

"–Bunu amcanın oğlu Ali'den veya Osman bin Affân'dan başkası yazmasın!" dedi. Bunun üzerine, Rasûlullah ﷺ ***Hz. Ali'yi çağırdı*** ve ona:

"–Yaz!" buyurdu: "Bismillahirrahmânirrahîm!" Süheyl hemen Hz. Ali'nin elini tutup:

"–Ben bunu bilmiyorum! «Bismillah»ı anladık ancak «Bismillahi'r-Rahmâni'r-Rahîm» nedir? Vallahi ben Rahman sözünün mâhiyetini bilmiyorum" dedi. Rasûlullah ﷺ:

"–Öyleyse nasıl yazalım?" diye sordu. Süheyl:

"–Sen bizim bildiğimiz şeyi, senin de yazılarında yazdırageldiğin gibi «Bismikallahümme: Allah'ım! Senin isminle başlarım!» diye yazdır!" dedi. Süheyl ve arkadaşlarının Besmele'ye böyle itiraz etmeleri müslümanların canını sıktı:

"–Vallahi biz Besmele'den başkasını yazmayız!" dediler. Süheyl:

"–Öyleyse ben de kesinlikle sulh yapmam, işi olduğu yerde bırakırım!" dedi. Rasûlullah ﷺ:

"–Bu «Bismikallahümme» de güzeldir!" buyurduktan sonra Hz. Ali'ye:

---

[59] Kehf, 28.

“*–Haydi, yaz”* buyurdu: **“Bismikallahümme!”** Hz. Ali ؓ öyle yazdı. Sonra Rasûlullah ﷺ:

“–Yaz ey Ali!” buyurdu: *“Bu, Muhammed Rasûlullah’ın Süheyl ile üzerinde anlaşmaya varıp imzaladığı barış yazısıdır.”* Süheyl tekrar Hz. Ali’nin elini tuttu ve Peygamber Efendimiz’e:

“–«Muhammed Rasûlullah» yazdırma! Vallahi biz senin Rasûlullah olduğunu tasdik etseydik seni Beytullah’ı ziyaretten men etmez, seninle çarpışmaya kalkmazdık. «Muhammed bin Abdullah» diye kendinin ve babanın ismini yazdır!” dedi. Rasûlullah ﷺ:

“–Öyle yazınız! Ben vallahi hem «Muhammed bin Abdullah»ım, hem de «Rasûlullah»ım! Vallahi siz beni ne kadar yalanlasanız da ben hiç şüphesiz Rasûlullah’ım. Sulh metnine kendi ismimi ve babamın ismini yazdırmak benim peygamberliğime halel getirmez!” buyurdu. Sonra da:

“–Ey Ali! «Rasûlullah» kelimesini sil de «Muhammed bin Abdullah» yaz!” buyurdu. Müslümanlar kendilerini tutamayıp Süheyl’e karşı seslerini yükselttiler. Bazıları ayağa kalkıp:

“–Biz «Muhammed Rasûlullah»tan başkasını yazdırmayız!” dediler. Rasûlullah ﷺ eliyle onlara işaret ederek seslerini kısmalarını ve susmalarını söyledi, onlar da sustular. **Hz. Ali** ؓ:

“–Hayır, vallahi ben «Rasûlullah» kelimelerini silemem. Varlığım kudret elinde bulunan Allah’a yemin ederim ki ben «Rasûlullah» sıfatını hiçbir zaman silemeyeceğim!” dedi. Rasûlullah ﷺ, Hz. Ali’nin yüzüne bakarak:

“–Ey Ali! Senin de başına böyle birşey gelecek, muhakkak sen de bunun gibisine davet olunacak, istenileni kabullenmek zorunda kalacaksın!”[60] buyurdu. Hz. Ali ؓ “Rasûlullah” kelimesini silemeyeceğine yemin edince Allah Rasûlü ﷺ:

“–Bana onun yerini göster!” buyurdu. Hz. Ali gösterince Rasûlullah ﷺ onu eliyle sildi. Yerine «Muhammed bin Abdullah» yazdırdıktan sonra Hz. Ali’ye barış maddelerini yazdırmaya başladı…[61]

---

[60] 31 sene sonra, Hz. Ali, Muaviye’nin elçisi Amr bin Âs ile sulh metni hazırlıyordu. Karşı taraf Hz. Ali’nin yazdırdığı **“Emîrü’l-Mü’minîn”** sıfatının silinip “Ali bin Ebî Tâlip” yazılmasını istedi. Hz. Ali nihayetinde bunu kabullenmek zorunda kaldı. Hemen Hudeybiye Musâlahası’nı hatırlayıp “Allahu Ekber!” diyerek hayretini ifade etmekten kendini alamadı. (İbn-i Esîr, *Kâmil,* III, 319, 320; Beyhakî, *Delâil,* IV, 147; DiyarBekirî, II, 23; Halebî, II, 707-708)

[61] Bkz. Buhârî, Sulh, 6; Meğâzî, 35; Şurût, 15; Müslim, Cihâd, 90-97; Ahmed, I, 342; III, 268; IV, 86-87, 291, 325, 330; İbn-i Hişâm, III, 366; Vâkıdî, II, 608-611; İbn-i Sa‘d, II, 97; Beyhakî, *Kübrâ,* IX, 226, 227; Belâzurî, I, 349-350; Taberî, *Târih,* III, 79-80.

❁

Rasûlullah ﷺ hicrî 10. senenin sonunda Veda Haccı'ndan döndükten sonra birgün **Hz. Ali**'yi çağırıp:

"*–Yaz!*" buyurdu.

"**Bismillahirrahmânirrahîm.**

*Allah'ın Rasûlü Muhammed'den **çok yalancı Müseylime**'ye!*

Hakka tâbi olanlara selam olsun! Bundan sonra bilesin ki: Yeryüzü Allah'ındır. O, kullarından dilediğini yeryüzüne vâris kılar!

«Âkıbet takvâ sahiplerinindir (Allah'ın emirlerini yerine getiren, yasaklarından da sakınanlarındır)**.»** (A'râf, 128)"

Rasûlullah ﷺ bu yazıyı Müseylime'ye Zübeyr bin Avvâm'ın kardeşi Sâib bin Avvâm ile gönderdi.[62]

[62] Ebû Hanife, *Müsned*, s. 49; İbn-i İshak, s. 247; İbn-i Sa'd, I, 273; Belâzurî, I, 106; Yâkubî, I, 106; Taberî, III, 167; Beyhakî, V, 331; İbn-i Esîr, II, 300; Zehebî, s. 570; İbn-i Kesîr, V, 51; İbn-i Kayyım, III, 37.

Arkana ve Sağına Soluna Bakmadan İlerle!

Hayber Gazvesi gününde Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"–Yarın sancağı, Allah'ın kendisinin eliyle fethi nasib edeceği, Allah'ı ve Rasûlü'nü seven, Allah'ın ve Rasûlü'nün de kendisini sevdiği bir kişiye vereceğim."

Gazveye iştirak edenler, sancağın aralarından kime verileceğini düşünüp konuşarak geceyi geçirdiler. Sabah olunca, sancağın kendisine verileceği ümidi ile bütün sahâbîler Peygamber Efendimiz'in huzuruna koştular. **Hz. Ömer** ؓ der ki:

"–Emirliği o günkü kadar hiçbir zaman arzu etmedim. Beni çağırır ümidiyle Rasûlullah'a kendimi göstermeye çalıştım durdum."

Ashâb-ı kirâm Allah ve Rasûlü'nü sevebilmek ve onların muhabbetine mazhar olabilmek için can atıyorlardı. Çünkü bu, Allah ve Rasûlü tarafından sevilmeyi ispat ediyor ve onları sevmenin alâmeti oluyordu. Rasûlullah ﷺ:

"–Ali bin Ebî Tâlib nerede?" diye sordu. Sahâbîler:

"–Ey Allah'ın Rasûlü! O gözlerinden rahatsız" dediler. Hayber'in tozu gözlerini ağrıtmıştı. Peygamber Efendimiz:

"–Ona haber verecek birini gönderiniz" buyurdular. Seleme bin Ekvâ ؓ hemen kalkıp gitti, Hz. Ali'yi elinden tutarak Peygamber Efendimiz'in yanına getirdi. Rasûlullah ﷺ:

"–İşte fetih bununla gerçekleşecek!" buyurdu. Hz. Ali'ye:

"–Yanıma yaklaş!" buyurdu. Hz. Ali ؓ:

"–Yâ Rasûlallah! Ayak bastığım yeri göremeyecek haldeyim!" dedi. Rasûlullah ﷺ onun gözlerine tükrüğünden sürüp dua etti. Elleri ile de gözlerini meshedip sığadı. Bütün ağrı ve sızısı birden geçiverdi. Öyleki daha önce hiç ağrısı yokmuş gibi oldu. O şöyle der:

"–Rasûlullah ﷺ gözüme tükrüğünü sürdükten sonra bir daha hiç göz ağrısı çekmedim." (Ahmed, I, 78)

Hz. Ali ؓ der ki:

"Rasûlullah ﷺ gözlerim ağrıdığı ve adam gönderip beni getirttiği zaman:

«–Ey Allah'ım! Sıcağın, soğuğun sıkıntısını bundan gider!» diye de dua etti. O günden beri, sıcaktan da, soğuktan da hiç rahatsız olmadım!"[63]

Gerçekten de Hz. Ali ﷺ en sıcak günde en kalın elbise giyse bunalmazdı. En soğuk günde de en ince elbise giyse üşümezdi. Bunun sebebi sorulunca, Peygamber Efendimiz'in Hayber'de kendisi için bu hususta dua ettiğini söyledi. (Ahmed, I, 99, 133; Süheylî, VI, 560)

Rasûlallah ﷺ Hayber günü Hz. Ali'ye zırh giydirdi. **Zülfikâr**'ı onun beline bağladı. Ak sancağını ona uzatarak:

*"–Al bu sancağı! Git, Allah ﷻ sana fethi müyesser kılıncaya kadar çarpış! **Arkana ve sağına soluna bakınma!**"* buyurdu. Hz. Ali ﷺ derhal hareket etti, sonra durdu ve arkasına dönmeden seslendi:

"–Ey Allah'ın Rasûlü, onlarla ne üzere savaşacağım?" Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"–Acele etmeden, gayet sakin bir şekilde onların yanına var, kendilerini İslâm'a davet et, uymaları gereken ilâhî yükümlülükleri kendilerine haber ver. Allah'a yemin ederim ki, senin vasıtanla Allah'ın bir tek kişiye hidâyet vermesi, senin için kırmızı develere sahip olmaktan daha hayırlıdır.

Onlarla, Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şehâdet getirinceye kadar savaş! Bunu yaptıkları an, -dinin yasaklarını çiğnemedikçe- kanlarını ve mallarını senden korumuş olurlar. Asıl hesaplarını görmek ise Allah'a aittir."

Rasûlullah ﷺ Hz. Ali'ye ve arkadaşlarına yardım etmesi için de Allah'a dua etti.

Seleme bin Ekvâ ﷺ der ki:

"Vallahi Ali sancağı alınca silkelene silkelene gitti. Biz de onun ardına düşüp gittik. Hz. Ali sancağını kalenin dibindeki bir taş yığınına dikti. Kalenin üzerinden bir yahudi ona:

«–Sen kimsin?» diye sordu. Hz. Ali ﷺ:

«–Ben Ali bin Ebû Tâlib'im!» dedi. Bunun üzerine yahudi, dindaşlarına:

«–Musa'ya indirilmiş olanlara andolsun ki siz yenilgiye uğrayacaksınız!» dedi."[64]

---

[63] Ahmed, I, 99, 133; Heysemî, VI, 124; DiyarBekirî, II, 49; Halebî, II, 735.
[64] İbn-i Esîr, *Kâmil,* II, 220; İbn-i Kesîr, *Bidâye,* IV, 186; DiyarBekirî, II, 49.

Natat kalesinin arkasına üç kat duvar örülmüştü. Yahudiler, müslümanlarla çarpışmak için kaleden ve duvarlardan geçerek dışarı çıktılar. Kaleden adamlarıyla birlikte ilk çıkan, Merhab'ın kardeşi Hâris oldu. Hâris, cesareti ve yavuzluğu ile tanınırdı. **Hz. Ali** ﵁ onunla çarpıştı ve vurup öldürdü. Başına kırmızı sarıkla tuğ yapmış bulunan Ebû Dücâne ﵁ de Hayber süvarilerinden Hâris ile karşılaştı ve onu öldürdü.

Yahudi savaşçılarından Üseyr ve Âmir de, Hâris gibi başlarına tuğ yapmışlardı. **Üseyr**:

"–Benimle çarpışacak kim var?" diye haykırıyordu. **Muhammed bin Mesleme** ﵁ ona doğru vardı. Birbirlerine kılıç vurdular. Muhammed bin Mesleme ﵁ onu öldürdü.

Yâsir de yahudilerin yavuz savaşçılarındandı. Müslümanlardan kaçacak olanları toplayıp götürmek için yanında kısa bir mızrak taşıyordu. **Hz. Ali** ﵁ hemen ona doğru vardı. **Zübeyr bin Avvam** ﵁:

"–Allah aşkına! Sen aramıza girme!" diye and verince Hz. Ali ﵁ geri durdu. Yâsir:

"–Hayber halkı iyi bilir ki ben tepeden tırnağa kadar silahlanıp er meydanlarında dolanan Yâsir'imdir!" diye recez söyleyerek övünüyordu. Hz. Zübeyr'in annesi Hz. Safiyye bint-i Abdulmuttalib ﵂:

"–Yâ Rasûlallah! Oğlumu öldürecek!" diye feryad edince Rasûlullah ﷺ:

"–Hayır, inşaallah oğlun onu öldürecek!" buyurdu. Zübeyr ﵁ de:

"–Hayber halkı iyi bilir ki ben de güçlü, kuvvetli, hiçbir kavimden yüz çevirip kaçmaz, zaaf göstermez ulu bir kişiyimdir! Şan ve şereflerini koruyanların, hayırlı kişilerin oğluyumdur. Ey Yâsir! Kâfirlerin topluluğu seni aldatmasın! Onların topluluğu ağır ağır çekilip giden serap gibidir!" recezini okuyarak ona doğru vardı. Çarpıştılar. Zübeyr ﵁, Yâsir'i vurup öldürdü.

Âmir, iri ve uzun boylu bir adamdı. Üzerine iki kat zırh giymiş, demirlere bürünmüş:

"–Karşıma çıkacak kim var?" diyerek haykırıyor, kılıcını sallayıp duruyor ve müslümanlara saldırmaya hazırlanıyordu. **Hz. Ali** ﵁ onu karşıladı. Bacaklarına Zülfikâr'la vurup çökertti ve başını gövdesinden ayırdı.

Merhab'a gelince, kendisi Himyer yahudilerindendi. Hayberliler içinde Merhab'dan daha cesaretli kimse yoktu. Kendisine mahsus kalenin başkanı ve

kumandanı idi. Merhab, kardeşi Yâsir'in öldürüldüğünü görünce silahlanıp askerleriyle birlikte kaleden dışarı çıktı. Üzerine iki kat zırh giymiş, iki kılıç kuşanmış, başına da iki kat sarık sarınmıştı. Başına aspur boyasıyla boyalı Yemen işi bir miğfer, onun üzerine de yumurta biçiminde taştan oyulmuş ikinci bir miğfer geçirmişti. Merhab'ın karşısında, benim diyen en babayiğit adam bile dayanamazdı. Son derece kızıp köpürmüş erkek deve gibi idi. Kılıcını sallayarak:

"–Hayber halkı iyi bilir ki ben gelip çatan harplerin kızıştığı zamanlarda tepeden tırnağa kadar silahlanmış, cesaret ve kahramanlığı denenmiş Merhab'ımdır! Ben, kükreyerek geldikleri zaman arslanları bile kâh mızrakla, kâh kılıçla vurup yere sermişimdir!" diyerek recez söylüyor ve övünüyordu. **Hz. Ali** de:

"–Ben öyle bir kişiyim ki, annem bana bana Haydar/Arslan ismini vermiş. Ben, ormanların heybetli arslanı gibiyimdir! Sizi tamamen ve çarçabuk tepeleyecek bir er kişiyimdir!" diye recez söyleyerek Merhab'ın karşısına durdu.

Aslında Merhab, o gece rüyâsında kendisini bir arslanın parçaladığını görmüştü. Belki de Allah Teâlâ, Merhab'a rüyâsını hatırlatmak ve kalbine korku düşürmek için Hz. Ali'ye böyle bir recez söyletmişti. ***"Korkanın elinde silah taşımaya mecâl kalmaz"*** denilmiştir.

Hz. Ali رضي الله عنه ile Merhab karşılaşıp birbirlerine kılıç vurdular. Hz. Ali رضي الله عنه, Merhab'ın tepesine kılıçla öyle bir darbe indirdi ki, kılıç Merhab'ın siperlendiği kalkanını ve demirden miğferini kesti, başını ikiye ayırdı, tâ dişlerine kadar indi. Karargâhtakiler de kılıcın çıkardığı acı madenî sesi işittiler. Merhab, cansız olarak yere düştü.

Hz. Ali رضي الله عنه der ki:

"Merhab'ı öldürdüğüm zaman başını Peygamber Efendimiz'e getirip gösterdim." (Ahmed, I, 111)

Merhab ve Yâsir öldürüldüğü zaman, Rasûlullah ﷺ:

"–Sevininiz! Hayber işi artık rahatladı, kolaylaştı!" buyurdu. **Hz. Ali** رضي الله عنه o gün yahudilerin önde gelen meşhûr simalarından sekizini öldürdü. Müslümanlar da hücuma geçerek yahudilerden savaşan birçok kimseyi öldürdüler. Geri kalanlar da bozguna uğrayarak kaçıp kalelerine sığındılar. Mücahidler de kaçan bu yahudileri takip ettiler. Peygamber Efendimiz'in haber vermiş olduğu gibi, Allah Teâlâ Hayber'in fethini Hz. Ali'nin müyesser kıldı.[65]

---

[65] Bkz. Buhârî, Ashâbu'n-Nebî, 9; Cihâd 102, 143; Müslim, Fedâliü's-Sahâbe, 33-34; Ahmed, I, 99, 111; II, 384, 385; IV, 52; V, 333, 354-359; Hâkim, III, 38-39; Heysemî, V, 150; VI, 124, 150-153; Beyhakî, *Sünen*, IX, 132; *Delâil*, IV, 205-210; Vâkıdî, II, 653-657, 687 İbn-i Sa'd, II, 110-112; İbn-i Abdilberr, *İstiâb*, II, 787; İbn-i Esîr, *Kâmil*, II, 219-220; İbn-i Seyyid, *Uyûnu'l-eser*, II, 133-135, İbn-i Kesîr, IV, 185-189; Zehebî, *Megâzî*, s. 339-340; DiyarBekirî, II, 49-51, Halebî, II, 734-738; Süheylî, *Ravdu'l-ünüf*, VI, 560-566; Taberî, *Târih*, III, 93-94.

Allah'ım Ona Âfiyet Ver, Allah'ım Ona Şifâ Ver!

Hz. Ali ﷺ şöyle anlatır:

"Şiddetli bir ağrımın olduğu bir zaman Allah Rasûlü ﷺ yanıma uğramıştı. O esnâda ben:

«Allah'ım, ecelim geldiyse rûhumu alarak beni rahatlat, gelmediyse bu sıkıntıyı benden kaldır. Eğer bu bir imtihan ise bana sabretme gücü ver!» diyordum. Rasûlullah ﷺ:

«–Ne dedin?» buyurdu. Ben de sözlerimi tekrarladım. Sözlerimi beğenmemiş olmalı ki ayağıyla bana dokunarak tekrar:

«–Ne dedin?» buyurdu. Ben sözlerimi yine tekrarladım. Bu sefer Allah Rasûlü ﷺ:

«Allah'ım, ona âfiyet ver, Allah'ım, ona şifâ ver» diye dua buyurdu. ***O günden sonra o ağrıdan bir daha hiç şikâyetim olmadı.***" (Ahmed, I, 83, 107)

Vefâkârlık Yarışı

Kazâ Umresi dönüşü, Rasûlullah ﷺ Mekke'den çıkarken, Hz. Hamza'nın kızı Ümâme ﷺ peşine takıldı ve:

"–Amcacığım, amcacığım!" diye seslendi. Hz. Ali onu alıp elinden tuttu ve Fâtıma ﷺ'ya:

"–Amcanın kızını yanına al!" dedi. Medîne'ye gelince Ümâme'ye bakma husûsunda Hz. Ali, Zeyd ve Câfer ﷺ ihtilâfa düştüler. **Hz. Ali** ﷺ:

"–O benim amcamın kızıdır!" diyordu. **Câfer** ﷺ:

"–O hem amcamın kızı, hem de hanımım onun teyzesi!" diyordu. **Zeyd** ﷺ ise:

"–O benim kardeşimin kızıdır!" diyordu. Zira Rasûl-i Ekrem Efendimiz onu Hz. Hamza ﷺ ile kardeş yapmıştı. Rasûlullah ﷺ, Ümâme'nin, teyzesinin yanında kalmasına hükmetti ve:

"–Teyze anne makâmındadır!" buyurdu. Ardından Hz. Ali'ye yönelerek:

"–Sen bendensin, ben de sendenim!"

Hz. Câfer'e dönerek:

"–Yaratılışın ve huyun bana ne kadar da benziyor."

Hz. Zeyd'e dönerek de:

"–Sen bizim hem kardeşimiz, hem de mevlâmız (âzatlımız)sın!" buyurdu. Böylece her birine ayrı ayrı iltifat ederek gönüllerini aldı.[66]

Hz. Ali ﷺ şöyle demektedir:

"Rasûlullah ﷺ Zeyd'e iltifât ettiğinde Zeyd o kadar sevindi ki, kalkıp tek ayak üstünde Peygamber Efendimiz'in etrâfında dönmeye başladı. Câfer'e iltifat ettiğinde o da Zeyd'in arkasından aynı şekilde yürüdü. Bana iltifat ettiğinde ben de Câfer'in ardı sıra sevincimden tek ayak üstünde sekmeye başladım." (Ahmed, I, 108; Vâkıdî, II, 739)

[66] Buhârî, Meğâzî 43, Sulh 6, Umre 3; Müslim, Cihâd, 90; Ebû Dâvûd, Talâk, 35; Ahmed, I, 98.

Ehl-i Suffe Açlıktan Mîdelerine Taş Bağlarken

Hz. Ali ﷺ şu dikkat çekici hâdiseyi nakleder:

“Hz. Fâtıma ﷺ, babasına âilesinin en sevgili olanı idi. Değirmen çevirdiği için elinde, kırba ile su taşıdığı için boynunda yaralar oluşur, evin temizliğiyle meşgul olurken de üstü başı toz toprak içinde kalırdı. Bir ara Allah Rasûlü’ne bâzı köleler getirilmişti. Hz. Fâtıma’ya:

«–Babana gidip bir köle istesen!» dedim. Hz. Fâtıma gitti, Peygamber Efendimiz’in, yanındaki bâzı kimselerle konuşmakta olduğunu gördü ve geri döndü. Ertesi gün Rasûlullah ﷺ Fâtıma’ya gelerek:

«–Kızım ihtiyâcın ne idi?» diye sordu. Fâtıma sükût edip cevap vermedi. Ben araya girip:

«–Ben anlatayım ey Allah’ın Rasûlü!» deyip meseleyi anlattım. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ:

“–Ey Fâtıma! Allah’tan kork! Allah’ın farzlarını edâ et! Âilenin işlerini yap! Yatağına girince otuz üç kere sübhânallah, otuz üç kere el-hamdü lillah, otuz dört kere Allahu ekber, de! Böylece hepsi yüz yapar. Bu senin için hizmetçiden daha hayırlıdır.” buyurdular. Hz. Fâtıma ﷺ:

«−Allah’tan ve Allah’ın Rasûlü’nden râzıyım!» dedi. Rasûlullah ﷺ ona hizmetçi vermedi.” (Ebû Dâvûd, Harac, 19-20/2988. Bkz. Buhârî, Humus, 6)

Diğer bir rivâyette Varlık Nûru’nun şunları da söylediği nakledilmektedir:

“–Vallahi Ehl-i Suffe açlıktan mîdelerine taş bağlar ve ben de onlara sarf edecek bir şey bulamazken size hizmetçi veremem. Esirlerin karşılığında fidye alacağım ve bu geliri Ashâb-ı Suffe için harcayacağım.” (Ahmed, I, 106)

Hz. Ali’den rivayet edildiğine göre Rasûlullah ﷺ ona ve Fâtıma ﷺ’ya:

“–Yatağınıza girdiğiniz zaman -veya istirahate çekildiğiniz zaman- otuz üç defa Allahü ekber, otuz üç defa sübhânallah, otuz üç defa da elhamdülillah deyiniz” buyurdu.[67] Diğer bir rivayete göre, *“Otuz dört defa Allahü ekber deyiniz”* buyurmuştur.[68]

[67] Buhârî, Fardu’l-Humus, 6; Ashâbü’n-Nebî, 9; Nefekât, 6, 7; Deavât, 11; Müslim, Zikr, 80.
[68] Buhârî, Fardu’l-Humus, 6; Ashâbü’n-Nebî, 9; Deavât, 11; Müslim, Zikir, 80.

Hz. Ali ؓ o günden sonra bu zikri hiç ihmâl etmediğini söylerdi. Bunu duyan biri, Hz. Ali’ye, hayatındaki en mühim hâdiselerinden biri olan Sıffîn Savaşı’nı hatırlatarak:

“–Sıffîn gecesinde de mi okudun?” diye sordu. Hz. Ali ؓ:

“–Evet, Sıffîn gecesinde de okudum” cevabını verdi. (Müslim, Zikr, 80)

Meleklerin Girmediği Ev

Hz. Ali ﷺ şöyle anlatır:

Peygamber Efendimiz'in katında ayrı bir yerim vardı. Sık sık huzûruna çıkmak ister ve talebim umûmiyetle kabul edilirdi. İzin istediğimde namaz kılıyorsa "Sübhânellah" diye tesbih eder, bu benim için izin olurdu. Namaz kılmıyorsa normal olarak izin verirdi. Bir gece yanına varmıştım. Bana şu hâdiseyi anlattı:

"–Biliyor musun bu gece Melek ile aramızda nasıl bir hâdise geçti? Namaz kılıyordum, avludan bir hışırtı duydum. Dışarı çıktığımda Cebrâil عليه السلام *ile karşılaştım. Şöyle dedi:*

«–Gece boyunca seni bekliyorum. Evinde küçük bir köpek yavrusu vardı, bu sebeple içeri giremedim. Zira ***biz melekler, içinde köpek, cünüb insan, canlı resmi ve heykeli olan eve girmeyiz****»."* (Bkz. Ahmed, I, 77, 79, 80, 83, 85, 107)

Bu küçük köpek yavrusuyla torunu Hz. Hasan oynuyordu ve Allah Rasûlü'nün haberi olmadan onu içeri almıştı.

Diğer bir rivayette Cebrâil عليه السلام meleklerin *"bevl yani* ***idrar****"* olan eve de girmediklerini ifade etmektedir. (Ahmed, I, 146)

Sünnet'e Bağlılığı

Hz. Ali ﷺ Peygamber Efendimiz'in Sünnet'ine bağlılıkta bir şâhika idi. Birgün kendisine:

"–Kişi hacda kurban etmek üzere götürdüğü devesine binebilir mi?" diye sorulmuştu. Şöyle cevap verdi:

"–Bunda bir beis yoktur. Rasûlullah ﷺ yolda yürüyen kişilere rastladığında yanlarındaki kurbanlık develere ve kendi develerine binmelerini emretmiştir. ***Siz Peygamberiniz Hz. Muhammed Mustafa ﷺ Efendimiz'in Sünnet'inden daha faziletli ve daha güzel başka hiçbir şeye ittibâ edemez, ondan daha iyi bir şeyin peşinden gidemezsiniz!***" (Ahmed, I, 121)

Onun şu sözleri ne kadar ibretlidir:

"Rasûlullah ﷺ Efendimiz'in ayağa kalktığını gördük biz de kalktık, oturduğunu gördük biz de oturduk." (Ahmed, I, 83)

"Hz. Peygamber'in izinden giden hariç, bütün yollar insanlara kapalıdır." (Bursevî, *Rûhu'l-Beyân,* [Nisâ, 28])

Abdü Hayr der ki:

"Hz. Ali'yi gördüm, abdest aldı ve mestlerinin üzerine meshetti. Sonra şöyle dedi:

«–Rasûlullah ﷺ Efendimiz'in böyle yaptığını görmeseydim mestlerin altını meshetmenin daha doğru olduğunu düşünürdüm." (Ahmed, I, 148, 95, 124)

Gusül Hassâsiyeti

Hz. Ali ﷺ der ki:

"–Allah Rasûlü ﷺ Efendimiz'i işittim:

"Kim, (cünüplükten temizlenirken) tek bir saç kılının dibini yıkamadan kuru bırakırsa, Allah Teâlâ ona Cehennem'de şöyle şöyle cezâlar verecektir" buyuruyordu.

Bu hadîs-i şerîfi işittikten sonra saçlarıma düşman oldum."

Hz. Ali ﷺ, diplerinin kuru kalmasından korktuğu için artık bundan sonra saçlarını hep kestirmiştir. (Bkz. Ebû Dâvûd, Tahâret, 97; Ahmed, I, 94)

Mektubu Ver

Hz. Ali ؓ şöyle anlatır:

Rasûlullah ﷺ beni, Zübeyr'i ve Mikdad bin Esved'i gönderip:

"–«Ravdatu Hâh» denilen yere[69] *gidin; orada bir kadın bulacaksınız, yanında bir mektup var. O mektubu alıp bana getiriniz"* buyurdular.

Hemen atlarımıza atlayıp söylenen yere ulaştık. Baktık orada bir kadın var. Kadına:

"–Yanındaki mektubu çıkar" dedik.

"–Bende mektup filân yok" dedi. Devesini ıhdırıp bütün eşyalarını aradık, ancak mektubu bulamadık. Arkadaşlarım:

"–Bu kadının yanında herhangi bir mektuba rastlayamadık" dediler. Ben:

"–Siz biliyorsunuz ki Rasûlullah ﷺ yalan söylemez" dedim. Sonra kadına dönüp yemin ederek:

"–Ya mektubu çıkarırsın, ya da elbiselerini çıkartır, üzerini ararız" dedim. Bu tehditten korkan kadın, saç örgülerinin arasına sakladığı mektubu çıkardı. Onu alıp Peygamber Efendimiz'e getirdik. Mektup açıldı ve okundu, görüldü ki Hâtıb bin Ebî Beltaa'dan Mekke'deki bazı müşriklere yazılmış ve Peygamber Efendimiz'in Mekke'yi fethe çıkmak üzere hazırlık gördüğünü onlara haber veriyor. Rasûlullah ﷺ:

"–Bu nedir ey Hâtıb?" diye sordular. Hâtıb:

"–Hakkımda hüküm vermede acele etmeyiniz ey Allah'ın Rasûlü! Ben Kureyş'tenim, fakat onlarla neseb bağım, akrabalığım yok.[70] Yanındaki muhacirlerin Mekke'dekilerle akrabalıkları var. Bu akrabalıkla Mekke'deki âilelerini ve mallarını korurlar. İstedim ki neseb yoluyla kaçırdığım fırsatı onlara böyle bir iyilik yaparak telâfi edeyim de benimle olan akrabalık yerine geçsin. Bunu İslâm'dan sonra küfre râzı olduğumdan veya dinimden döndüğüm için yapmadım" dedi. Rasûlullah ﷺ:

"–Muhakkak o ki size doğruyu söylemiştir" buyurdular. **Hz. Ömer** ؓ:

"–Ey Allah'ın Rasûlü, müsâade et de şu münafığın boynunu vurayım" dediyse de Efendimiz ﷺ:

---

[69] Medine-i Münevvere'ye 12 mil mesafede bir yerin adıdır.

[70] Hâtıb, Yemen asıllı olup Mekke'de Zübeyr bin Avâmm'ın kabilesi olan Esed bin Abdü'l-Uzzâ Oğulları'nın halîfi idi. Yani onlarla anlaşmış, onların himayesinde Mekke'de hayatını devam ettirebiliyordu. (Kurtubî, XVIII, 35)

"–O, Bedir'de bulunmuştur. Nereden bileceksin ki, Allah Teâlâ Bedir ehlinin hâllerine muttalî oldu ki onlar hakkında: «Dilediğinizi yapın, muhakkak ki sizi affettim» buyurdu" dedi.

Bu hâdise üzerine Cenâb-ı Hak şu âyet-i kerimeyi inzâl buyurdu:

"Ey iman edenler! Eğer benim yolumda savaşmak ve rızâmı kazanmak için çıkmışsanız, benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanlara sevgi göstererek ve gizli muhabbet besleyerek onları dost edinmeyin. Hâlbuki onlar, size gelen hakikati inkâr etmişlerdir. Rabbiniz Allah'a inandığınızdan dolayı Peygamber'i de sizi de yurdunuzdan çıkarıyorlar. Ben, sizin saklı tuttuğunuzu da, açığa vurduğunuzu da en iyi bilenim. Sizden kim bunu yaparsa (onları dost edinirse) **doğru yoldan sapmış olur."** (Mümtehine, 1)[71]

[71] Bkz. Buhârî, Tefsîr, 60/1; Meğâzî, 46; Cihâd, 141; Müslim, Fedâilü's-Sahâbe, 161; Tirmizî, Tefsîr, 60/3305; Ebû Dâvûd, Cihâd, 98/2650; Ahmed, I, 79-80, 105.

İsâbet Etmişsin!

Rasûlullah ﷺ Allah'a îmâna davet etmek üzere, Mekke çevresindeki bazı kabilelere askerî birlikler göndermişti. Onlara savaşmalarını emretmiyordu. Hâlid bin Velid, Uzzâ'yı yıkıp Mekke'ye dönünce, Rasûlullah ﷺ onu da 350 kişilik askerî bir birliğin başında Benî Cezîmelere gönderdi. Hâlid bin Velid onları sadece İslâm'a davetle iktifa edecek, çarpışmayacaktı.

Benî Cezîmeliler, Gumeysâ diye anılan sularının başında oturmakta idiler. Müslümanların geldiğini görünce, silahlandılar ve çarpışmaya kalkıştılar. Hâlid bin Velid; ikindi, akşam ve yatsı namazlarına kadar bekledi. Ezan sesi işitilmeyince, üzerlerine saldırdı. Onlardan, öldürülenler öldürüldü. Esir edilenler de esir edildiler. Daha sonra Benî Cezîmeler müslüman olduklarını iddia ettiler. Halid, Benî Cezîmelerden silaha sarılmış olanlara:

"–Siz, nesiniz, müslüman mısınız, yoksa kâfir misiniz?" diye sordu. Benî Cezîmeler:

"–Eslemnâ: Müslüman olduk!" demeyi beceremediler de, "Sabbe'nâ, sebbe'nâ: Bir dinden çıkıp diğer bir dine girdik!" dediler. Halid bin Velid onların gerçekten müslüman olduklarına kanaat getiremedi. Teslim olurlarsa kendilerine eman vereceğini söyledi. Biraz tereddüt geçirdikten sonra teslim oldular. Hâlid onlara esir muâmelesi yaptı, sabaha çıkınca da öldürülmelerini emretti. Benî Süleym kabilesinden olan askerler ellerindeki esirlerden yaklaşık otuz kişinin boynunu vurdular. Muhacirler ile Ensâr ise, kendilerine teslim edilen esirleri saldılar.

Benî Cezîmelerden olup ölümden kurtulan bir adam Peygamber Efendimiz'in yanına gelerek başlarına geleni haber verince, Allah Rasûlü ﷺ ellerini semaya kaldırıp iki kere:

"–Allah'ım! Halid bin Velid'in yaptığı şeyden beri/uzak olduğumu Sana arz ederim!" diyerek Allah'a sığındı. Sonra da:

"–Onu zorlayıp bundan vazgeçirecek bir kimse yok mu idi?!" diye sordu. Haberi getiren zât:

"–Evet, vardı. Ak tenli, orta boylu bir adam ona karşı koydu. Fakat Hâlid onu azarladı, o da sustu. Endamı düzgün olmayan, uzun boylu bir adam da ona karşı koymak istemişti" dedi. **Hz. Ömer** ؓ:

"–Yâ Rasûlallah! İlki benim oğlum, diğeri de Ebu Huzeyfe'nin azadlısı Sâlim'dir!" dedi. Rasûlullah ﷺ, ***Hz. Ali'yi çağırdı*** ve:

“–Ey Ali! Şu kavmin yanına git! İşlerini hallet! Câhiliye devrindeki dâvâları ayaklarının altına al, hükümsüz bırak!” buyurdu.

Rasûlullah ﷺ, Mekke fethedildiği zaman, Kureyşîlerden Abdullah bin Ebi Rebia, Safvan bin Ümeyye ve Huvaytıb bin Abduluzzâ’dan, ordusunun ihtiyaçları için ödünç olarak mühim miktarda para almıştı. Hz. Ali ؓ, bu paralardan yanına çokça alarak Benî Cezîmelerin yurduna vardı. Hâlid bin Velid’in öldürmüş olduğu kimselerin diyetlerini ödedi. İğtinam edilmiş ya da zâyî olmuş bütün mallarının, hatta köpek yalaklarının bile bedellerini kendilerine ödedi. Oradan ayrılacağı sırada onlara:

“–Kan veya mal bedellerinizden size ödemediğim bir şey kaldı mı?” diye sordu. Benî Cezîmeler:

“–Hayır!” dediler. Hz. Ali ؓ:

“–Şu yanımda kalan paraları da, Allah Rasûlü’nün ve sizin bilmediğiniz şeylerden dolayı, Rasûlullah ﷺ adına ihtiyaten size veriyorum!” dedi ve Efendimiz’in yanına döndü. Yaptıklarını anlatınca Rasûlullah ﷺ:

“–Çok iyi yapmış, isabet etmişsin! Ben Hâlid’e adam öldürmeyi emretmemiş, ancak onları İslâm’a dâvet etmesini istemiştim” buyurdu.[72]

[72] Buhârî, Meğâzî, 58, Ahkâm 35; Nesâî, *Âdâbu’l-Kudât*, 16; İbn-i Hişâm, IV, 53-57; Vâkıdî, III, 875-884.

Huneyn

Huneyn'de ilk zamanlar müslümanlar bozguna uğrayıp pek çoğu kaçtığında **Hz. Ali** ﷺ, Allah Rasûlü'nün etrafında sebat edenler arasındaydı. (Heysemî, VI, 180, İbn-i Hacer, *Metâlibu'l-âliye*, IV, 252)

Rasûlullah ﷺ, müslümanların bozulup kaçıştıklarını görünce, beyaz katırının üzerinde, sağına soluna döne döne:

"–Ey Allah'ın yardımcıları! Ben Allah'ın kulu ve Rasûlü'yüm! Sabır ve sebat gösteriniz!" buyuruyordu.

Hz. Abbas ﷺ der ki:

"Rasûlullah ﷺ ile Huneyn harbinde bulundum. Ebû Süfyan bin Hâris ile ben, Peygamber Efendimiz'in ardına düştük. Kendisinden hiç ayrılmadık. Rasûlullah ﷺ, beyaz katırının üzerinde idi. Düşmanla karşılaşınca, müslümanlar dönüp gerilediler. Rasûlullah ﷺ ise katırını kâfirlere doğru mahmuzlamaya başladı. Ben Peygamber Efendimiz'in katırının geminden tutuyor, koşmasına mânî oluyordum. Rasûlullah ﷺ bana:

«–Ey Abbâs! Ashâb-ı Semüre'ye seslen!» buyurdu. Ben sesim çıktığınca:

«–Ey Ashâb-ı Semüre! Ey semüre ağacının altında Peygamber Efendimiz'e bey'at etmiş olan sahabiler, neredesiniz?!' diye haykırdım. ***Vallahi sesimi işittikleri zaman, ineğin yavrusuna dönüp geldiği gibi koşarak yanımıza geldiler.*** Sonra:

«–Ey Ensâr cemaati! Ey Ensâr cemaati!» dedim. Daha sonra da husûsî olarak:

«–Ey Benî Hâris cemaati! Ey Benî Hâris cemaati!» diye seslendim. Onlar hemen:

«–Buyur! Buyur! Buyur!» diyorlar, bindikleri develeri geri çevirmek istiyor, fakat buna güç yetiremiyorlardı. Bu sefer hemen sırtlarındaki zırhlarını çıkarıp develerin başına atıyorlar ancak develer yine de durmuyordu. En sonunda onlar da kılıç ve kalkanlarını alıp kendilerini develerinden aşağı atarak Peygamber Efendimiz'in yanına koşuyorlardı.[73]

Sa'd bin Ubâde ﷺ:

«–Yetişin ey Hazreçliler! Yetişin ey Hazreçliler!»

---

[73] İbn-i Hişâm, IV, 74; Vâkıdî, III, 898-899; Taberî, *Târih*, III, 128-129.

Üseyd bin Hudayr ؓ da:

«–Yetişin ey Evsliler! Yetişin ey Evsliler!» diyerek seslendiğinde, arıların beylerinin başına toplandığı gibi her taraftan gelen müslümanlar Hevâzinlerin üzerine öfkeyle atılmaya başladılar. Peygamber Efendimiz'in etrâfı, müslümanlarla çarpışan Hevâzin müşrikleri tarafından sarılmıştı. Hz. Osman, Hz. Ali, Ebû Dücâne ve Eymen bin Ubeyd ؓ, Efendimiz'in önünde çarpışıyorlardı. ***O gün Hz. Ali ؓ Peygamber Efendimiz'in önünde çarpışanların en hızlısı, en hiddetli ve şiddetlisiydi.***

Ebû Süfyan bin Hâris ؓ der ki:

"–Allah biliyor ya ben, Peygamber Efendimiz'in önünde ölmek istiyordum. O esnâda Abbâs, Efendimiz'in katırının gemini tutuyordu. Ben de öbür yanına geçip katırının geminden tutunca Rasûlullah ﷺ:

«–Kim bu?» diye sordu. Yüzümden, miğferimi kaldırdım. Abbâs ؓ:

«–Yâ Rasûlallah! Sütkardeşin ve amcanın oğlu Ebû Süfyan. Ondan râzı ol!» dedi. Rasûlullah ﷺ:

«–Öyle yaptım! Allah onun bütün düşmanlıklarını bağışlasın!» buyurdu. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz'in üzengideki ayağını öptüm. Sonra bana dönüp:

«–Evet! Sütkardeşimdir!» buyurdu." (Halebî, *İnsânu'l-uyûn,* III, 67)

Efendimiz'in amcasının oğlu olan bu Ebû Süfyân bin Hâris, yakın zamana kadar şiddetli bir düşmanlık sergilemiş, Rasûlullah ﷺ Mekke fethine gelirken müslüman olmuştu. Efendimiz'in gönlünü çok kırdığı için de affedilmesi biraz zaman almıştı.

Rasûlullah ﷺ, boz katırının üzerinde üzengilere basarak dikilip müslümanların Hevâzin askerlerine hücûm ettiğini görünce:

"–İşte bu, tandırın tutuştuğu (savaşın kızıştığı) vakittir!" buyurdu. Sonra Rasûlullah ﷺ yerden bir avuç kum alıp düşmanların yüzlerine atarak:

"–Muhammed'in Rabbi'ne yemin olsun ki hezimete uğradılar!" buyurdu.

Hz. Abbâs ؓ şöyle anlatır:

"–Gidip baktığımda savaş gördüğüm gibi aynı şiddette devam ediyordu. Vallahi, Peygamber Efendimiz'in yüzlerine kum atmasından sonra derhal düşmanlarımızın kuvvetinin azaldığını ve işlerinin tersine döndüğünü gördüm! Niha-

yet Allah onları hezimete uğrattı. Efendimiz'in katırını tepip onları takip ettiğini hâlâ gözlerimle görür gibiyim!"[74]

Hz. Ali ile Ebû Dücâne ﷺ, kızıl tüylü bir devenin üzerinde, uzun mızrağının ucuna siyah bir bayrak takmış, Hevâzin ordusunun önünde müslümanlardan birçoğunu mızraklayan bir adamın peşine düştüler. **Hz. Ali** ﷺ adamın arkasından yetişip devesinin bacaklarına kılıçla vurunca deve arkasının üzerine çöküverdi. İkisi birlikte adama saldırdılar. Hz. Ali ﷺ onun sağ kolunu, Ebû Dücâne ﷺ de sol kolunu kesti. Hatta kılıçları birbiriyle tokuştu, ses çıkardı ve köreldi.[75]

[74] Müslim, Cihâd, 76; Ahmed, I, 207; Abdurrezzak, V, 380; Heysemî, VI, 180; Zührî, *Megâzî,* s. 92-93; İbn-i Hişâm, IV, 74; Vâkıdî, III, 897-899, 902-904; İbn-i Sa'd, II, 151; Taberî, *Târih,* III, 128-129; Beyhakî, *Delâil,* V, 120, 138-139; İbn-i Esîr, *Kâmil,* II, 264; İbn-i Seyyid, *Uyûnu'l-eser,* II, 192.
[75] Bkz. İbn-i Hişâm, IV, 72, 74-75; Vâkıdî, III, 902; Taberî, *Târih*, III, 129.

Şâhit

Benî Uzre kabilesinden **Zeml bin Amr**'ı, tapmakta olduğu putun içinden gelen bir ses uyarmış, o da gelip bunu Peygamber Efendimiz'e haber vermişti. Rasûlullah ﷺ:

"–O, cinlerden bir mü'mindir!" buyurdu. Zeml ؓ müslüman oldu. Rasûlullah ﷺ, bir sancak bağlayıp, onu kavminin sancaktarı yaptı. Bir de onun için yazı yazdırdı. Bu yazıda şöyle buyurdu:

"Bismillahirrahmânirrahîm

Allah'ın Rasûlü Muhammed tarafından Zeml bin Amr'a ve yanında bulunan müslümanlara hususî olarak yazılmıştır! Ben onu bütün kavmine gönderdim. Müslüman olan, Allah'ın cemaatine dâhil olmuş bulunur, müslümanlıktan kaçınanlara ise, iki ay eman verilmiştir. Buna, ***Ali bin Ebû Tâlib*** *ve Muhammed bin Mesleme el-Ensarî şahittir."*[76]

[76] İbn-i Sa'd, I, 332; İbn-i Abdilberr, II, 564, İbn-i Esîr, II, 260; M. Hamidullah, *Vesâik*, no: 79.

Hz. Ali'nin Füls Putunu Yıkmaya Gönderilişi

Rasûlullah ﷺ Hicretin 9. senesinin Rebiülâhir ayında **Hz. Ali**'yi Ensâr'ın ileri gelenlerinden 150 kişilik askerî birlikle Tayy kabilesinin putu olan Füls'ü yıkmaya gönderdi. Baskın yapılacağı zaman, birliğin dağılıp her taraftan aynı anda baskın yapmasını emretti.[77]

Hz. Ali ve arkadaşları, Füls putunun yanına vardılar, onu yıkıp tahrip ettiler. Füls'ün deposunda Rebu, Mıhzem ve Yemânî adlarında üç kılıçla üç zırh bulundu.

Mücahidler, Tayy kabilesinin yurdundan ayrılarak Rekek'te konakladılar. Hz. Ali ؓ orada kılıçları, örfe göre Safiyy (başkumandan hakkı) olarak Peygamber Efendimiz'e ayırdıktan ve ganimetin beşte birini de çıkardıktan sonra ganimetin ve esirlerin beşte dördünü mücahidler arasında taksim etti. Hâtim âilesini bunun hâricinde tuttu. Sonra Medine'ye geldiler.[78]

[77] Vâkıdî, III, 984-988; İbn-i Sa'd, II, 164; İbn-i Seyyid, II, 207; İbn-i Kayyım, II, 227.
[78] Vâkıdî, III, 988; İbn-i Sa'd, II, 164; İbn-i Seyyid, II, 207-208; İbn-i Esîr, *Kâmil,* II, 285; Ebu'l-Münzir, *Kitâbu'l-esnam*, s. 61-62; Taberî, *Târih,* III, 148.

Rasûlullah ﷺ ile Görüşebilmek İçin Sadaka Verin!

Hz. Ali ؓ şöyle anlatıyor:

"Ey iman edenler! Peygamber ile gizli bir şey konuşacağınız zaman bu konuşmanızdan önce bir sadaka veriniz. Bu sizin için daha hayırlı ve daha temizdir. Şayet bir şey bulamazsanız, bilin ki Allah bağışlayandır, esirgeyendir"[79] âyet-i kerimesi nazil olunca Rasûlullah ﷺ bana:

"–Ne dersin bir dinar olsun mu?" diye sordu. Ben:

"–Buna güçleri yetmez" dedim.

"–Peki, yarım dinar?" buyurdu. Ben yine:

"–Buna da güçleri yetmez" dedim.

"–Peki, ne kadar olsun?" diye sordu. Ben:

"–Bir arpa dânesi ağırlığınca altın" deyince:

"–Ne kadar az malın var, ne kadar yoksulsun!" buyurdu.

İşte bunun üzerine:

"Gizli bir şey konuşmanızdan önce sadakalar vermekten çekindiniz mi? Bunu yapmadığınıza ve Allah da sizi affettiğine göre artık namazı kılın, zekâtı verin Allah'a ve Rasûlü'ne itaat edin! Allah yaptıklarınızdan haberdardır"[80] âyet-i kerimesi nazil oldu. (Tirmizî, Tefsîr, 58/3300)

[79] Mücâdele, 12.
[80] Mücâdele, 13.

Hediye

Hz. Ali رضي الله عنه anlatıyor:

“Rasûlullah ﷺ bana siyerâ denen yol yol sarı kalemli dokunmuş ipek kumaştan bir takım elbise hediye etmişti. Ben onu giyip çıktığımda Rasûlullah ﷺ bundan hoşlanmadı. Hoşnutsuzluğunu yüzünde görüyordum. Hemen dönüp bu ipek kumaşı başörtüsü yapmaları için akraba hanımlar arasında taksim ettim.”[81]

Müslim’in diğer bir rivayetinde şöyle denmiştir:

“Dûmetü’l-Cendel şefi Ukeydir, Peygamber Efendimiz’e ipek bir elbise hediye etti. Rasûlullah ﷺ onu **Hz. Ali**’ye verip:

“–Bunu Fâtıma’lar arasında başörtüsü olarak taksim et!” buyurdu.” (Müslim, Libâs, 18)

Fâtıma’lar şunlardır:

1. Peygamber Efendimiz’in kızı ve Hz. Ali’nin hanımı Hz. Fâtıma رضي الله عنها,

2. Hz. Ali’nin annesi Hz. Fâtıma رضي الله عنها,

3. Hz. Hamza’nın kızı Fâtıma رضي الله عنها,

4. Akîl bin Ebî Tâlib’in hanımı Fâtıma bint-i Şeybe رضي الله عنها.

Hz. Ali رضي الله عنه şöyle demiştir:

“Peygamber Efendimiz’i gördüm; sağ eline ipeği sol eline altını aldı ve:

«*–Şüphesiz bu ikisi ümmetimin erkeklerine haram kılınmıştır*» buyurdu.” (Ebû Dâvûd, Libâs, 11; Nesâî, Zînet, 40)

[81] Buhârî, Libâs, 30; Hibe, 27; Nafakât, 11; Müslim, Libâs, 19; Ebû Dâvûd, Libâs, 10/4043; Nesâî, Zînet, 85.

Ateşten Bir Zincir

Sevbân رضي الله عنه anlatıyor:

“Peygamber Efendimiz’in yanına Hind bint-i Hübeyre, elinde iri altın yüzükler olduğu hâlde gelmişti. Rasûlullah ﷺ bunu hoş görmedi. O da hemen oradan ayrılıp Rasûlullah’ın kerimeleri Fâtımatü’z-Zehrâ رضي الله عنها’nın yanına girdi. Ona başından geçen hâdiseyi anlattı. Bunun üzerine Hz. Fâtıma رضي الله عنها boynundaki altın zinciri çıkarıp:

«–Bunu bana Hasan’ın babası Hz. Ali رضي الله عنه hediye etti» dedi. Zincir daha elinde iken Rasûlullah ﷺ yanlarına girdi ve şunu söyledi:

«–Ey Fâtıma! İnsanların, “Rasûlullah’ın kızının elinde ateşten bir zincir var” demesi seni memnun eder mi?» dedi. Sonra oturmadan geri dönüp gitti.

Bunun üzerine Fâtıma رضي الله عنها zinciri çarşıya gönderip sattırdı, parasıyla bir köle satın aldı ve onu âzad etti. Bu durum Peygamber Efendimiz’e haber verilince:

«–Fâtıma’yı ateşten kurtaran Allah’a hamdolsun!» buyurdular.” (Nesâî, Zinet 39)

Benden Biri

Rasûlullah ﷺ Hicretin dokuzuncu senesinde müslümanları Hz. Ebû Bekir'in riyâsetinde hacca göndermeye hazırlanıyordu. O esnâda Tevbe (Berâe) Sûresi'nin ilk kırk âyeti nâzil oldu. Rasûlullah ﷺ Hz. Ebû Bekir'i çağırdı ve bunları Mekke halkına yüksek sesle okuyup tebliğ etmek üzere onunla gönderdi. Efendimiz ﷺ daha sonra **Hz. Ali**'yi çağırıp:

"–Ebû Bekir'e yetiş, ona nerede yetişirsen mektubumu ondan al ve onu Mekke halkına götürüp oku!" buyurdu. Hz. Ali رضي الله عنه:

"–Yâ Nebiyyallah! Ben güzel konuşan ve hitâbeti düzgün olan biri değilim" dedi. Allah Rasûlü ﷺ:

"–Bu âyetleri muhakkak ya benim ya da senin götürmen gerekiyor" buyurdu. Hz. Ali رضي الله عنه:

"–Mutlaka böyle olması gerekiyorsa ben götüreyim" dedi. Rasûlullah ﷺ:

"–Hemen git, şüphesiz ki Allah جل جلاله lisânına sebât ve kuvvet verecek, kalbini de istikâmet ve hidâyet üzere kılacaktır" buyurdu ve mübarek elini mübarek ağzının üzerine koydu.

Hz. Ebû Bekir رضي الله عنه Cuhfe'de iken Peygamber Efendimiz'in devesi Kasvâ' veya Adbâ'nın sesini duydu. Büyük bir heyecanla dışarı çıktı. Rasûlullah ﷺ geldi zannetmişti. Bir de baktı ki gelen **Hz. Ali** رضي الله عنه idi. Ona:

"–Emîr olarak mı, yoksa memur olarak mı geldin?" diye sordu. O:

"–Memur olarak geldim" dedi ve Peygamber Efendimiz'in mektubunu kendisine verdi. Mektupta Berâe sûresini insanlara Hz. Ali'nin tebliğ edeceği bildiriliyordu. Hz. Ebû Bekir رضي الله عنه, Peygamber Efendimiz'in yanına dönüp:

"–Ey Allah'ın Rasûlü, benim hakkımda bir âyet mi nâzil oldu?" diye sordu. Allah'ın Rasûlü ﷺ:

"–Hayır, fakat Cibrîl bana geldi ve: «Bir şeyi senden, ya bizzat kendin ya da senden bir kişi tebliğ edebilir» dedi" buyurdu.

Bu durum, herhalde nâzil olan âyetlerin insanlara ilk defa tebliği ile alâkalı olmalıdır. Yoksa Rasûlullah ﷺ:

"Bir âyet bile olsa benden insanlara ulaştırınız!" buyurmuştur. (Buhârî, Enbiyâ, 50)

Hz. Ebû Bekir ve Ali birlikte yola devam ettiler. Haclarını birlikte yaptılar. Hz. Ali Teşrîk günlerinde ayağa kalkıp insanlara bu âyetleri okudu ve şöyle seslendi:

"Allah ve Rasûlü'nün zimmeti bütün müşriklerden berîdir, uzaktır. Yeryüzünde dört ay daha serbestçe dolaşın. Bu seneden sonra hiçbir müşrik haccetmeyecek, Beytullah'ı hiç kimse çıplak tavaf etmeyecek, Cennet'e ancak mü'min olan girecektir."

Bunları Hz. Ali nidâ ediyor, o yorulunca Hz. Ebû Bekir kalkıp o nidâ ediyordu. Ayrıca Hz. Ali, evlerine kadar giderek müşriklere, "Bu seneden sonra hiçbir müşriğe haccetme imkânı verilmeyeceğini ve Kâbe'nin çıplak olarak tavaf edilmesine izin verilmeyeceğini" bildirdi.[82]

Hz. Ali şöyle anlatır:

"Hz. Ebû Bekir Arafat'a geldi, orada hutbe okuduktan sonra bana:

«–Kalk ey Ali, Rasûlullah'ın mesajını tebliğ et!» dedi. Kalktım ve Arafat ehline Berâe sûresinin 40 âyetini okudum. Sonra Arafat'tan ayrıldık, Minâ'ya geldik, şeytanları taşladım, kurbanımı kestim, traş oldum ve oralarda anladım ki insanların bir kısmı Hz. Ebû Bekir'in hutbesinde hazır bulunmamış; hemen çadırları dolaşmaya başladım ve çadırlarda olanlara Berâe sûresinin o kırk âyetini okudum." (Taberî, *Tefsîr,* X, 49)

Hz. Ali, bu âyetleri kendisi tebliğ ettiği gibi Hz. Ebû Bekir ve onun gönderdiği müezzinler de muhtelif yerlerde yüksek sesle tekrar etmişlerdir. **Ebû Hüreyre** şöyle der:

"Hz. Ebû Bekir'in Mina'da insanlara, «Bu seneden sonra hiçbir müşrik haccetmeyecek ve Beytullah'ı hiçbir çıplak tavaf etmeyecek!" diye yüksek sesle nidâ etmek üzere vazifelendirip gönderdiği müezzinler içinde ben de vardım." (Buhârî, Tefsîr, 9/2)

[82] Bkz. Tirmizî, Tefsîr, 9/3090-3091; Ahmed, I, 150, 151; III, 283; Hâkim, III, 53/4374; İbn-i Hişâm, IV, 203-204; Taberî, *Tefsîr*, X, 44.

Kim Daha Hayırlı?

Abduddâr Oğulları'ndan Talha bin Şeybe, Abbâs bin Abdülmuttalib ve **Hz. Ali** ؓ karşılıklı olarak birbirlerine övündüler. Talha:

"–Ben Kâbe'nin anahtarına sahibim, dilersem girer Kâbe'nin içinde yatarım" dedi. Abbâs ؓ:

"–Ben hacılara su ikrâm etme vazifesi olan sikâyet'in sahibiyim. Dilersem girer Mescid-i Harâm'da geceler, orada yatarım" dedi. **Hz. Ali** ؓ ise:

"–Doğrusu sizin ne söylediğinizi anlamıyorum! Ben insanlardan altı ay önce kıbleye doğru namaz kıldım ve pek çok defa Allah yolunda cihad ettim" dedi.

Bunun üzerine Allah Teâlâ şu âyet-i kerimeleri inzâl buyurdu:

"Siz hacılara su ikrâm etmeyi ve Mescid-i Haram'ı tamir etmeyi, Allah'a ve âhiret gününe iman edip de Allah yolunda cihad edenlerin yaptıklarıyla bir mi tutuyorsunuz? Hâlbuki onlar Allah katında eşit değillerdir. Allah zalimler topluluğunu hidayete erdirmez. İman edip de hicret edenler ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler, rütbe bakımından Allah katında daha üstündürler. Kurtuluşa erenler de işte onlardır. Rableri onlara, tarafından bir rahmet ve hoşnutluk ile içinde kendileri için tükenmez nimetler hazırlanmış Cennetler müjdeler. Onlar orada ebedî kalacaklardır. Şüphesiz ki Allah katında büyük mükâfat vardır." (Tevbe, 19-22)

Hz. Abbâs ؓ:

"–Öyle zannediyorum ki hacılara su ikrâm etme vazifesini bırakacağım" dedi, fakat Rasûlullah ﷺ ona:

"–Hacılara su ikrâm etmeye devam ediniz! Hiç şüphesiz onda sizin için hayır vardır" buyurdu. (Taberî, *Tefsîr,* X, 68; Vâhıdî, s. 248)

Diğer rivayete göre **Hz. Ali** ؓ Mekke'yi bir ziyaretinde amcası Abbâs'a:

"–Amcacığım, hicret etmeyecek misin, Rasûlullah ﷺ Efendimiz'e katılmayacak mısın?" diye onu hicrete teşvik etmişti. Hz. Abbâs ؓ:

"–Ben hâlen hicretten daha faziletli bir iş üzere değil miyim? Allah'ın evini haccetmeye gelenlere su ikrâm etmiyor muyum, Mescid-i Haram'ı imar edip

onunla alâkalı vazifeleri yapmıyor muyum?” dedi. Bunun üzerine yukarıdaki âyet-i kerimeler nâzil oldu.

Hz. Ali ﷺ hicret etmeyip Mekke’de ikameti tercih eden diğer müslümanlara da giderek:

“–Hicret etmiyor musunuz, Allah’ın Rasûlü’ne katılmıyor musunuz?” dedi. Onlar:

“–Biz burada kardeşlerimiz ve akrabalarımızla birlikte kendi meskenlerimizde ikâmet ediyoruz” dediler.

Bu hâdise üzerine de devamındaki şu âyet-i kerimeler nâzil oldu:

“Ey iman edenler! Eğer küfrü imana tercih ediyorlarsa, babalarınızı ve kardeşlerinizi (bile) **dost edinmeyin! Sizden kim onları dost edinirse, işte onlar zalimlerin tâ kendileridir. De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız, kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler size Allah’tan, Rasûlü’nden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin! Allah fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmez.”** (Tevbe, 23-24) (Vâhıdî, s. 248; Suyûtî, *Lübâb*, s. 124)

Allah ve Rasûlü'nün Gazabından Allah'a sığınırım!

Berâ (r.a.) şöyle anlatır:

"Peygamber (s.a.v) Efendimiz iki ordu gönderdi. Onlardan birine Ali bin Ebî Tâlib'i diğerine de Hâlid bin Velid'i komutan tâyin etti ve şöyle buyurdu:

«–Eğer savaş olursa Ali başkomutandır.»

Sonunda Hz. Ali (r.a) bir kaleyi fethetti ve elde edilen ganimetler içersinden kendisine bir câriye aldı.

Bunun üzerine Hâlid bin Velid (r.a) benimle bir mektup göndererek Hz. Ali'nin bu hareketini şikâyet etmek istedi. Rasûlullah (s.a.v) Efendimiz'e gelip mektubu kendilerine verdim. Mektub kendisine okununca gazaplandılar ve mübârek renkleri değişti. Sonra şöyle buyurdular:

«–Allah'ı ve Rasûlü'nü seven; Allah ve Rasûlü'nün de kendisini sevdiği kişi hakkında ne düşünürsün?»

Ben hemen korku içinde:

«–Allah'ın gazabından ve Rasûlü'nün gazabından Allah'a sığınırım! Ben sadece bir elçiyim!» dedim.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v) Efendimiz'in öfkesi sâkinleşti. (Tirmizî, Cihâd, 26/1704, Menâkıb, 20/3725)

İnfaktaki Bereket

Bir gün sâilin biri **Hz. Ali**’nin önünde durup bir şeyler istedi. Hz. Ali رضي الله عنه, oğlu Hasan veya Hüseyin’e:

“−Annene git, kendisine bıraktığım altı dirhemden birini al getir” dedi. Oğlu gitti, sonra geri döndü ve:

“−Annem o altı dirhemi un almak için ayırdığını söyledi” dedi. Hz. Ali رضي الله عنه:

“−Bir kul, Allah’ın katındakine kendi elindekinden daha fazla güvenmedikçe îmânı kâmil olmaz! Git, ona söyle, altı dirhemin tamamını göndersin” dedi. Hz. Hasan veya Hüseyin رضي الله عنه gidip altı dirhemi getirdi ve babasına teslim etti. O da bunları sâile verdi. Hz. Ali رضي الله عنه daha evden içeri adımını atmamıştı ki devesini satmak isteyen bir adam yanına geldi. Hz. Ali رضي الله عنه:

“−Deveni kaça satıyorsun?” diye sordu.

“−Yüz kırk dirheme”

“−Parasını bir müddet sonra vermek üzere onu kapıya bağla!” Adam deveyi bağlayıp gitti. Derken başka bir zât çıkageldi ve:

“−Bu deve kimin?” diye sordu. Hz. Ali رضي الله عنه:

“−Benim” dedi.

“−Onu satıyor musun?”

“−Evet”

“−Kaça?”

“−İki yüz dirheme.”

“−Peki, aldım gitti.”

Adam iki yüz dirhemi verdi, deveyi aldı. Hz. Ali رضي الله عنه, deveyi satın aldığı zâta yüz kırk dirhemi verdi, arta kalan altmış dirhemi de Hz. Fâtıma’ya getirip teslim etti. Fâtıma رضي الله عنها:

“−Bu nedir?” diye sordu.

“−Bu, Allah Teâlâ’nın: **«Her kim bir hasene ile gelirse ona o yaptığı iyiliğin on katı vardır»**[83] buyurarak peygamberi vâsıtasıyla bize vaad ettiği mükâfâttır” dedi. (Ali el-Müttakî, VI, 572-573/16976)

---

[83] En’âm, 160.

Cennet Ehlinden Biri

Câbir رضي الله عنه anlatıyor:

“Ensâr’dan bir hanım Allah Rasûlü ﷺ için yemek yapmış ve onu dâvet etmişti. Ashâb-ı kirâmdan bazılarıyla gittik. Orada otururken Rasûlullah ﷺ:

«–Şimdi şu duvarın arkasından yanınıza Cennet ehlinden biri çıkıp gelecek!» buyurdu.

Biraz sonra **Hz. Ebû Bekir** رضي الله عنه çıkageldi. Peygamber Efendimiz’in verdiği müjdeyi ona söyleyip kendisini tebrik ettik. Biraz vakit geçtikten sonra Rasûlullah ﷺ:

«–Şimdi şu duvarın arkasından yanınıza Cennet ehlinden biri çıkıp gelecek!» buyurdu.

Bu sefer **Hz. Ömer** رضي الله عنه geldi. Peygamber Efendimiz’in verdiği müjdeyi ona söyleyip kendisini tebrik ettik. Rasûlullah ﷺ tekrar:

«–Şimdi şu duvarın arkasından yanınıza Cennet ehlinden biri çıkıp gelecek!» buyurdu. Baktım Allah Rasûlü ﷺ başını ridâsının içine koymuş:

«Allah’ım, eğer istersen şu anda buraya Ali’yi getirirsin!» diye dua ediyordu. Bu sözünü üç defâ tekrar etti. Hemen o anda **Hz. Ali** رضي الله عنه çıkageldi.” (Bkz. Ahmed, III, 331, 356; Hâkim, III, 76/4443)

Bugün Daha Hayırlısınız

Hz. Ali ﷺ şöyle anlatır:

“Biz Peygamber ﷺ ile birlikte Mescid’de oturuyorduk. Mus’ab bin Umeyr ﷺ çıkageldi. Üzerindeki, kürk parçalarıyla yamanmış hırkasından başka bir şeyi yoktu. Allah Rasûlü, Mus’ab’ı görünce, onun Mekke’de nîmetler içindeki hâliyle şimdiki hâlini düşündü ve gözyaşlarına hâkim olamayarak ağladı. Sonra da şöyle buyurdu:

«–Biriniz sabahleyin ayrı, öğlenden sonra ayrı güzel elbise giydiği, önüne bir tabağın konup ötekinin kaldırıldığı, evlerinizi Kâbe’nin örtüldüğü gibi örtülere büründürdüğünüz zaman hâliniz nice olur?!»

«–Ey Allah’ın Rasûlü, tabiî ki o gün hâlimiz bugünkünden daha iyi olur. Çünkü o zaman geçim derdimiz olmaz, kendimizi tamâmen ibâdete veririz» dediler. Rasûlullah ﷺ:

«–Bilâkis bugün siz, o günden daha hayırlı durumdasınız» buyurdu.” (Tirmizî, Kıyâmet, 35/2476)

Hz. Mûsâ’ya Nisbetle Hz. Hârûn Gibi

Rasûlullah ﷺ Tebük’e gidiyordu. Hz. Ali ؓ onunla birlikte Seniyetü’l-Vedâ’ya kadar gitti. Rasûlullah ﷺ ona:

“–Burada (Medine’de) ya ben kalacağım, ya sen kalacaksın!” buyurdu. Hz. Ali’yi her iki ev halkının işleriyle meşgul olmak üzere Medine’de bırakınca, o ağlayarak:

“–Yâ Rasûlallah! Beni çocuklar ve kadınlar içinde vekil mi bırakıyorsun?” dedi. Rasûlullah ﷺ:

“–Bana göre sen, Musa’ya göre Hârun gibi olmaya râzı değil misin? Şu farkla ki, benden sonra peygamber yoktur!” buyurdu. Hz. Ali ؓ hemen geri dönüp öyle hızlı yürüdü ki, ayaklarının kaldırdığı tozların havaya yükseldiği görüldü.

Münafıklar bu meseleyi bir fırsat bilerek fesat çıkarmaya kalkıştılar:

“–Herhalde ona ehemmiyet vermediği için geri bıraktı! Muhakkak Ali’de hoşlanmadığı birşey görmüştür!” gibi birtakım laflar etmeye ve yaymaya başladılar. Hz. Ali ؓ bunları işitince silahını alıp yola çıktı. **Cürüf**’e indiği sırada Peygamber Efendimiz’e yetişti. Rasûlullah ﷺ ona:

“–Ey Ali! Seni buraya getiren nedir?” diye sordu. Hz. Ali ؓ:

“–Ey Allah’ın Peygamberi! Münafıklar senin bana değer vermediğini ve bir kusurum sebebiyle beni Medine’de bıraktığını söylüyorlarmış!” dedi. Rasûlullah ﷺ tebessüm etti ve:

“–Onlar yalan söylemişler! Ben seni geride bıraktıklarıma vekil tayin ettim. Sen hemen geri dön ve gerek benim ev halkım, gerek senin ev halkın içinde benim vekilim ol! Ey Ali! Bana göre sen, Mûsâ’ya göre Hârun gibi olmaya râzı değil misin? Ancak, benden sonra peygamber yoktur!” buyurdu. Hz. Ali ؓ:

“–Evet, yâ Rasûlallah, öyledir!” dedi ve Medine’ye döndü.[84]

---

[84] Bkz. Buhârî, Megâzî, 78; Ashâbu’n-Nebî, 9; Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 31; Ahmed, I, 170-173; İbn-i Hişâm, IV, 174; İbn-i Sa‘d, III, 24-25.

Yemen'e Kadı

Hz. Ali ﷺ şöyle anlatır:

Yemen'den birkaç kişi Peygamber Efendimiz'e gelerek:

"–Yâ Rasûlallah! Bize dinimizi öğretecek, aramızda Allah'ın Kitâbı'yla hükmedecek kimseler gönder" dediler. Allah Rasûlü ﷺ bana:

"–Ey Ali, Yemen halkına sen git, onlara Sünnetleri öğret, aralarında Allah'ın Kitâbı'yla hükmet!" buyurdu:

"–Ya Rasûlallah, ben genç ve tecrübesizim, bilemediğim konularla karşılaşabilirim" dedim. Rasûlallah ﷺ elini sadrıma koydu ve:

"–Git! Allah ﷻ kalbine doğru hükmü ilkâ edecek ve diline sebât verecektir." buyurdu. ***Peygamber Efendimiz'in bu sözlerinden sonra şu ana kadar verdiğim hükümlerde hiçbir zaman şüpheye düşmedim.*** (İbn-i Mâce, Ahkâm, 1; Hâkim, III, 146)

Fahr-i Kâinât Efendimiz ﷺ Hz. Ali'yi Yemen'e kadı olarak gönderirken, üzerine aldığı vazîfenin mes'ûliyetinden endişe eden yeğeninin göğsü üzerine elini koyup şu duâyı yapmıştır:

"Allah'ım! Bunun kalbini doğruya hidâyet eyle, lisânını hak üzere sâbit kıl!"

Hz. Ali ﷺ diyor ki:

"–Bu duâdan sonra iki kişi arasında hüküm verirken hiç tereddüt geçirmedim." (İbn-i Mâce, Ahkâm, 1)

Bu uğurlama esnâsında Rasûlullah ﷺ Hz. Ali'ye şu tavsiyede bulundu:

"İki hasım önüne oturduklarında, birinciyi dinlediğin gibi ikinciyi de dinlemedikçe hüküm verme! Böyle yaparsan, nasıl hüküm vereceğin daha açık olarak ortaya çıkar."[85]

[85] Ebû Dâvûd, Akdıye, 6/3582; Ahmed, I, 111; İbn-i Sa'd, II, 337.

Yemen'e Dâvetçi

Rasûlullah ﷺ, Hicretin 10. yılında, Ramazan ayında **Hz. Ali**'yi Yemen'deki Mezhiclere gitmek ve onları İslâm'a davet etmek üzere vazifelendirdi. Kuba köyünde ordugâh kurmasını emretti. Karargâh kurulup askerler orada toplanınca, Rasûlullah ﷺ, bir sarığı bir kargının başına bağlayıp:

"–Sancak böyledir!" buyurdu ve onu Hz. Ali'ye verdi. Hz.Ali'nin başına üç dürgülü bir sarık sardı. Sarığın bir ucunu bir zira kadar önüne, öteki ucunu da bir karış kadar arkasına sarkıttıktan sonra:

"–Sarık böyle sarılır, böyle!" buyurdu.

Hz. Ali'nin maiyyetine üçyüz süvari verdi. Uğurlarken ona:

"–Hiçbir tarafına bakmadan ilerleyip git!" buyurdu. Hz. Ali ؓ:

"–Yâ Rasûlallah! Neler yapacağım ve bunları nasıl gerçekleştireceğim?" diye sordu. Rasûlullah ﷺ:

"–Meydanlarına varıp konduğun zaman, seninle çarpışmaya kalkmadıkça, onlarla çarpışma! Eğer seninle çarpışmaya kalkarlarsa, sizden birini öldürünceye kadar onlarla çarpışma! Sizden birini öldürürlerse, bir müddet ne yapacaklarını beklemeden onlarla çarpışmaya kalkma! Sonra onlara:

«–"Lâ ilâhe illallah: Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur" demeyi kabul eder misiniz?» diye sor. «–Evet!» derlerse:

«–Mallarınızın sadaka ve zekâtını çıkarıp fakirlerinize vermeyi kabul eder misiniz?» diye sor. Buna da «–Evet!» derlerse, artık onlardan, başka bir şey isteme! ***Vallahi Allah'ın senin elinle bir tek kişiyi hidayete erdirmesi, senin için üzerine güneşin doğup battığı herşeyden daha hayırlıdır!***

Daha önce Yemen'e gitmiş bulunan Halid'in arkadaşlarına emret: Onlardan geri dönüp seninle gitmek isteyenler sana katılsınlar. Medine'ye gelmek isteyenler de gelsinler!" buyurdu.

Peygamber Efendimiz'in Hz. Ali'ye:

"–Eğer Halid bin Velid'le biraraya gelirseniz, âmir (başkumandan) Ali bin Ebû Tâlib'dir!" buyurduğu da rivayet edilir.

Hz. Ali ؓ üçyüz süvarinin başında yola devam etti. Mezhiclerin bir cemaatine rastladı, onları İslâm'a dâvet ve teşvik etti. Fakat onlar buna yanaşmadılar, İslâm mücahidlerini oka ve taşa tuttular. Bunun üzerine Hz. Ali ؓ

eline sancak verip Mes'ud bin Sinan'a ileri emri verdi. Mezhiclerden bir adam meydana çıkıp kendisiyle çarpışacak er diledi. Ona karşı, Esved bin Huzâî meydana çıktı. İki süvari bir müddet birbirlerine saldırdılar. Nihâyetinde Esved bin Huzâî düşmanını öldürüp elbise ve silahlarını aldı.

Sonra Hz. Ali ﵇ yanındaki süvarilerle birlikte hücuma geçti. Mezhiclerden yirmi kişi öldürülünce hepsi bir tarafa dağılıverdi. Hz. Ali ﵇ onları takip etmekten vazgeçip kendilerini tekrar İslâm'a davet etti. Bu sefer müslüman olmayı kabul ettiler. Reislerinden bazı kişiler gelip Hz. Ali'ye İslâm üzerine bey'at ederek:

"–Bizler arkamızdaki kavmimiz adına da bey'at ediyoruz! İşte zekât ve sadakalarımız! Onların içinden Allah'ın hakkını da al!" dediler.

Hz. Ali ﵇ ganimet mallarını biraraya toplattıktan sonra beşe ayırıp bir okun üzerine "Allah'a aittir!" yazısını yazdı, kur'a çekti. İlk çıkan, Allah'a ait beşte bir hisse oldu. Bu hisse içinde Yemen elbise balyaları, ganimet develeri, Mezhiclerin zekât develeri bulunuyordu. Hz. Ali ﵇ kalan dört hisseyi de mücahidler arasında bölüştürdü. Daha sonra bir mektup yazarak Mezhiclerin durumunu Peygamber Efendimiz'e bildirdi. Mektubunda:

Zübeyd ve başka cemaatlara rastlayıp kendilerini İslâm'a davet ettiğini, müslüman olurlarsa kendileriyle çarpışmaktan el çektiğini bildirdiğini, bunu yanaşmayanlarla çarpışmak zorunda kaldığını, Yüce Allah'ın zafer ihsan ettiğini, onlardan öldürülenlerin öldürüldüğünü, sonra teklif olundukları şeyi kabul edip İslâm'a girdiklerini ve zekât vermeye boyun eğdiklerini, büyüklerinden bazı kimselerin geldiğini ve ***onlara Kur'ân-ı Kerîm okumayı öğrettiklerini*** bildirdi.

Hz. Ali ﵇ Yemen'den Peygamber Efendimiz'e dabaklanmış bir deri içinde daha toprağından temizlenmemiş **altın cevheri** de göndermişti. Rasûlullah ﷺ bu cevheri Uyeyne bin Hısn, Akrâ' bin Hâbis, Zeydü'l-Hayr ve Alkame arasında paylaştırdı. Bu esnâda bir kişi:

"–Biz bu ihsana şu adamlardan daha lâyık idik!" dedi. Adamın bu sözü kendisine ulaşınca Rasûlullah ﷺ:

"–Demek siz bana itimad etmiyorsunuz ha! Hâlbuki ben semâdakilerin bile emîniyim! Sabah akşam bana semâdan haberler gelip duruyor!" buyurdu.

Bu arada iki gözü çökük, yanağının elmacıkları çıkık, alnı yüksek, gür sakallı, başı traşlı, izarını yukarı kıvırmış bir adam ayağa kalkıp:

"–Yâ Rasûlallah! Allah'tan kork!" dedi. Rasûlullah ﷺ ona:

"–Yazıklar olsun sana! Ben yeryüzündeki insanların Allah'tan korkmaya en lâyık olanı ve en çok korkanı değil miyim?!" buyurdu. Adam arkasını dönüp gitti. **Hâlid bin Velid** ﷺ:

"–Yâ Rasûlallah! İzin ver de şunun boynunu vurayım!" dedi. Efendimiz ﷺ:

"–Hayır! Bunun, ileride namaz kılan bir kişi olması umulur!" buyurdu. Hâlid bin Velid ﷺ:

"–Namaz kılanlardan öyle kimseler var ki, onlar gönüllerinde olmayan şeyleri dilleriyle söylerler!" dedi. Rasûlullah ﷺ:

"–Ben insanların kalblerini açmaya, karınlarını yarmaya memur değilim!" buyurdu. O adam dönüp giderken arkasından:

"–Şunun soyundan öyle bir nesil türeyecektir ki, onlar her zaman Allah'ın Kitabı'nı güzel sesle okuyacaklar, fakat Kur'ân'ın halâveti onların hançerelerinden ileri geçmeyecek! Onlar, ok avı süratle delip çıktığı gibi dinden fırlayıp çıkacaklar! Eğer ben onların zamanına yetişmiş olsaydım, Semûd kavminin toptan helâk ettiği gibi bunları da toptan helâk etmesini Allah'tan dilerdim!" buyurdu.

Rasûlullah ﷺ, **Hz. Ali**'ye, hac mevsimine kadar Yemen'de kalmasını ve hac mevsiminde gelip Mekke'de kendisiyle buluşmasını emretti.[86]

[86] Bkz. Buhârî, Meğâzî, 61, Enbiyâ, 6; Müslim, Zekât, 143-153; Ahmed, II, 4-5; İbn-i Sa'd, II, 169-170; Vâkıdî, I, 7, III, 1079-1082; İbn-i Seyyid, II, 271-272; Taberî, *Târih,* III, 159; İbn-i Kesîr, *Sîre,* IV, 201; Halebî, III, 225; DiyarBekirî, II, 145.

Ah Ne Olurdu Daha Evvel Hicret Etmiş Olsaydım!

Kâ‘b el-Ahbâr Hazretleri şöyle anlatır:

“**Hz. Ali** رضي الله عنه Yemen’e geldiği zaman, kendisiyle buluşup:

«–Muhammed’in sıfatlarını bana anlatır mısın?!» dedim. Efendimiz’in sıfatlarından bahsedince tebessüm ettim. Bana:

«–Niçin tebessüm ettin?» diye sordu.

«–Onun sıfatları, bizim Mukaddes Kitab’ımızda haber verilenlere uyuyor da onun için tebessüm ettim. O bizim kitabımızda da, aynen senin anlattığın gibi tavsif edilmektedir» dedim. Hemen Peygamber Efendimiz’in nübüvvetini tasdik ve kendisine iman ettim. Âlimlerimizden bazılarını çağırdım. Kendilerine bir kitap çıkarıp:

«–Bunu babam benim için mühürlemiş, kapamış ve “Bunu Yesrib’den (Medine’den) Hz. Peygamber’in çıktığını işitinceye kadar açma!” demişti» dedim.

Peygamber Efendimiz’in vefatına kadar Yemen’de müslüman olarak oturdum. Ebû Bekir رضي الله عنه de vefat etti. Ömer bin Hattab رضي الله عنه halife olunca Medine’ye geldim. ***Ah ne olurdu daha evvel hicret etmiş olsaydım!***” (Vâkidî, III, 1083)

Yemen’den Mekke’ye Dönüş

Hz. Ali ؓ, Yemen’den dönerken Tâif’in Futuk karyesine geldiğinde, beraberindeki askerlerin ve beşte bir malların başına Ebû Râfî’yi bırakarak kendisi önceden Mekke’ye gitmek istedi ve aceleyle oradan ayrıldı. Peygamber Efendimiz’e ait zekât develeriyle Mekke’ye geldi. Hz. Fâtıma’yı, ihramdan çıkanlar arasında buldu. Hz. Fâtıma ؓا boyalı elbise giymiş ve gözlerine de sürme çekmişti. Hz. Ali ؓ onun bu durumundan hoşlanmadı. Hz. Fâtıma ؓا ise:

“–Bunu bana babam emretti!” dedi. Hz. Ali ؓ, Hz. Fâtıma’yı bu yaptığından dolayı azarlamak ve onun Rasûlullah ﷺ adına söylediklerini sormak üzere Efendimiz’in yanına gitti. Hâdiseyi nakledince Rasûlullah ﷺ:

“–Doğru söylemiş! Sen hacca niyetlenirken ne demiştin?” diye sordu. Hz. Ali ؓ:

“–«Allah’ım! Rasûlün neye niyetlendiyse, ben de ona niyetlendim!» dedim” dedi. Rasûlullah ﷺ:

“–Ahsente: Çok güzel yapmışsın! Benim yanımda kurban var, sen de ihramdan çıkma!” buyurdu. Peygamber Efendimiz’in ve Hz. Ali’nin getirdiği kurbanların yekünü yüz oluyordu.[87]

[87] Bkz. Buhârî, Umre, 11; Müslim, Hacc, 147-148; İbn-i Mâce, Menâsık, 84; Dârimî, Menâsık, 34; Ahmed, III, 320; İbn-i Hişâm, IV, 273-274; Vâkıdî, III, 1081.

Her Seneye Bir Kurban

Rasûlullah ﷺ, hacda, yaşadığı her sene için bir deve olmak üzere altmış üç deveyi kendi eliyle kurbân ettikten sonra bıçağı **Hz. Ali**'ye verdi. Geri kalanını da o kesti. Hz. Ali'yi de kurbana ortak etmişti. Allah Rasûlü ﷺ kesilen her devenin etinden birer parça alınmasını emretti. Bunlar bir çömleğe konularak pişirildi. Hz. Ali رضي الله عنه ile birlikte ondan yediler. Daha sonra Rasûlullah ﷺ, Hz. Ali'ye develerin kalan etlerini, derilerini ve çullarını fakirlere dağıtmasını emretti.[88]

[88] Buhârî, Hac, 21, 70, 128; Müslim, Hac, 147-148; İbn-i Mâce, Menâsik, 84; Ahmed, I, 112; III, 321; Vâkıdî, III, 1108.

Efendimiz’in Hutbesi’ni İnsanlara Ulaştırıyordu

Rasûlullah ﷺ, Mina’da ilk hutbesini 10 Zilhicce kurban günü irad buyurmuştu. Zilhicce’nin 12. günü teşrik günlerinin ortasına rastlayan Pazartesi günü kuşluk vaktinde Kasvâ’nın semerlenmesini emretti. Üzerine binip cemreler arasına gitti ve orada durdu. Müslümanlardan, Allah’ın dilediği kadarı orada toplandı.

Ebû Harre’nin amcası, Kasvâ’nın yularını tutuyor ve izdihama sebep olmamaları için insanları Peygamber Efendimiz’in yanında uzaklaştırıyordu. İnsanların kimi oturuyor, kimi ayakta duruyordu. **Hz. Ali** رضي الله عنه ise Efendimiz’in hutbesini insanlara ulaştırmak için önünde duruyordu.[89]

[89] Buhârî, Hac, 132; Ebû Dâvûd, Menâsık, 72/1956; Ahmed, III, 477; V, 72, 411.

Allah'ım Ona Dost Olana Sen de Dost Ol!

Rasûlullah ﷺ ve müslümanlar, veda tavafını yaptıktan sonra hep birlikte Medine yolunu tutmuşlardı. Rasûlullah ﷺ, **Cuhfe**'de **Ğadîr-i Humm** mevkiinde konakladı. Oradaki iki ağacın altı süpürülüp temizlendi. Semüre ağacının üzerine bir elbise gerilerek Peygamber Efendimiz'i Güneş'in sıcağından korumak için gölgelik yapıldı.

Rasûlullah ﷺ orada öğle namazını kıldı. Müslümanlara hitab etmek üzere ayağa kalktı. Allah'a hamd ü senada bulundu. Kıyâmet gününe kadar olup bitecek hâdiselerden haber verdi. Vaaz ve nasihatta bulundu. Sonra da:

"–Ey insanlar! Bilesiniz ki ben de ancak bir insanım. Çok sürmez, Yüce Rabbimin elçisi bana gelecek ve ben de onun davetine icabet edeceğim. Size iki mühim emanet bırakıyorum: Onların birincisi ***Yüce Allah'ın Kitâbı****'dır ki, onun içinde hidayet ve nûr vardır. Yüce Allah'ın Kitabını tutunuz ve ona sımsıkı sarılınız!"*

Rasûlullah ﷺ Allah'ın kitabını okuyup öğrenmeye ve diğer insanlara öğretmeye teşvik eden, insanları buna özendiren bir konuşma yaptı. Sonra şöyle devam etti:

"–Size bıraktığım ikinci emanet Ehl-i Beyt'imdir, ev halkımdır. Ehl-i Beytim hakkında size Allah'ı hatırlatırım. Ehl-i Beytim hakkında size Allah'ı hatırlatırım. Ehl-i Beytim hakkında size Allah'ı hatırlatırım!" buyurdu. Sonra:

"–Ey insanlar! Siz neye şehadet edersiniz?" diye sordu.

"–Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına şehadet ederiz!" dediler.

"–Sonra?" buyurdu.

"–Muhammed ﷺ'in Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet ederiz!" dediler. Rasûlullah ﷺ:

"–Sizin velîniz kimdir?" diye sordu. Müslümanlar:

"–Bizim velîlerimiz Allah ve Rasûlü'dür!" dediler. Rasûlullah ﷺ:

"–Ey insanlar! Benim mü'minlere öz nefislerinden önce geldiğimi biliyorsunuz değil mi?" diye sordu.

"–Evet, yâ Rasûlallah!" dediler. Rasûlullah ﷺ tekrar:

"–Benim mü'minlere öz nefislerinden önce geldiğimi biliyorsunuz değil mi?" diye sordu. Müslümanlar:

“–Evet!” dediler. Bunun üzerine Rasûlullah ﷺ ***Hz. Ali’nin elinden tutup***:

“–Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır! Allah’ım! Ona dost olana dost ol! Düşman olana düşman ol! Ona yardım edene yardım et!” diyerek Allah’a yalvardı.

Hz. Ömer رضي الله عنه, Hz. Ali’yle karşılaşınca:

“–Ey Ebû Tâlib’in oğlu! Ne mutlu sana! Ebede kadar bütün erkek ve kadın mü’minlerin mevlâsı oldun!” diyerek onu tebrik etti.[90]

[90] Müslim, Fedâilü’s-Sahâbe, 36; Tirmizî, Menâkıb, 19/3713; İbn-i Mâce, Mukaddime, 11/116; Ahmed, IV, 281, 367-368, 370, 372; Heysemî, IX, 104-107; İbn-i Sa‘d, II, 202; Vâkıdî, III, 1114.

Ya Vur Ya Affet!

Rasûlullah ﷺ, vefâtından önceki günlerde **Hz. Bilâl**’e, *“Haydi namaza!”* diye nidâ etmesini emretti. Muhâcirler ve Ensâr Rasûlullah’ın mescidine toplandılar. Efendimiz onlara namaz kıldırdı, sonra minbere çıktı. Allah’a hamdedip senâda bulundu. Bir hutbe îrâd etti ki onun tesiriyle kalpler ürperdi ve gözler yaş döktü. Sonra:

“–Size nasıl peygamberlik yaptım?” diye sordu. Ashâb-ı kirâm:

“–Allah seni peygamberliğin sebebiyle hayırla mükâfatlandırsın. Bize merhametli bir baba, nasihat eden samîmî ve müşfik bir kardeş oldun. Allah’ın risâletini hakkıyla edâ ettin, O’nun vahyini bize tebliğ ettin, Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet ettin. Bu sebeple Allah seni en güzel şekilde mükâfatlandırsın” dediler. Rasûlullah ﷺ onlara:

“–Müslümanlar, Allah adına yemin ediyorum, üzerinizdeki hakkım için söylüyorum, kimin daha önce bana bir hakkı geçmişse, gelip hakkını alsın, kıyâmette kısas yapılmadan evvel burada bana kısas yapsın!” buyurdu.

Müslümanlar arasından **Ukkâşe** isminde yaşlı bir zât kalktı, safları yararak geldi ve Peygamber Efendimiz’in önünde durdu. Sonra şöyle dedi:

“–Anam babam sana fedâ olsun yâ Rasûlallah! Allah adına yemin üstüne yemin etmeseydin bu konuyu hiç açmayacaktım. Sizinle birlikte gazveye çıkmıştık. Allah bize fethi müyesser kılıp Peygamberine yardım ettikten sonra dönüyorduk. Devem sizin devenizin yanına geldi. Ben deveden indim ve dizinizi öpmek üzere size yaklaştım. O esnâda siz de değneğinizi kaldırdınız. Değnek benim böğrüme (yan tarafıma) isabet etti. Bilmiyorum, kasten mi vurdunuz, yoksa deveye vurmak isterken bana mı geldi?” Rasûlullah ﷺ:

“–Allah Rasûlü’nün sana kasten vurmasını nasıl düşünebilirsin, bundan Allah’ın celâline sığınırız. Ey Bilâl, Fâtıma’nın evine git, uzun değneği getir!” buyurdu. Bilâl mescidden çıktı, eli başının üzerinde, “Rasûlullah kendisine kısas yaptırıyor” diye nidâ ediyordu. Hz. Fatıma’nın kapısını çaldı ve:

“–Ey Rasûlullah’ın kızı, Efendimiz’in uzun değneğini ver!” dedi. **Hz. Fâtıma** ﵂:

“–Bilâl, babam değneği ne yapacak, ne hac günündeyiz ne de gazveye gidiliyor?!” diye sordu. Hz. Bilâl ﵁:

“–Ey Fâtıma, haberin yok mu, baban Rasûlullah ﷺ insanlara vedâ ediyor, dünyadan ayrılıyor ve hakkı olanların kendisine kısas yapmalarını istiyor” cevabını verdi. Fatıma ؓ:

“–Peygamber Efendimiz’den kısas almaya kimin gönlü râzı olur ey Bilâl! Öyleyse Hasan ile Hüseyin’e söyle, gitsinler, adam onlardan kısas alsın. Evlâtlarım Peygamber Efendimiz’e kısas yapılmasına müsâade etmesinler” dedi.

Bilâl mescide döndü, değneği Peygamber Efendimiz’e verdi. Allah Rasûlü ﷺ de değneği Ukkâşe’ye verdi. Ebû Bekir ile Ömer ؓ bunu görünce hemen kalkıp:

“–Ey Ukkâşe, işte önünde biz varız, bize kısas yap, Rasûlullah’a kısas yapma” dediler. Rasûlullah ﷺ onlara:

“–Yürü ey Ebû Bekir, sen de yürü Ömer, Allah sizin kıymetinizi ve makâmınızı biliyor” buyurdu. Hemen **Ali bin Ebî Tâlib** ؓ kalktı:

“–Ey Ukkâşe, ben Rasûlullah’ın önünde hayattayken, ona vurmana gönlüm râzı olmaz. İşte sırtım, işte karnım, gel kendi elinle benden kısas al, bana yüz değnek vur, Peygamber Efendimiz’den kısas isteme!” dedi. Nebiyy-i Ekrem ﷺ ona da:

“–Otur ey Ali, Allah senin makâmını ve niyetini biliyor” buyurdu. Bu sefer **Hz. Hasan** ile **Hz. Hüseyin** ؓ kalktılar ve:

“–Ey Ukkâşe, biliyorsun ki biz Rasûlullah’ın torunlarıyız, bize kısas yapman Rasûlullah’a kısas yapman gibidir” dediler. Nebiyy-i Ekrem ﷺ:

“–Oturun, gözümün nûrları! Allah sizi bu makâmdan mahrum etmemiştir.” buyurdu ve:

“–Ukkâşe, haydi vur!” dedi. O da:

“–Yâ Rasûlallah! Siz bana vurduğunuzda vücûdum açıktı” dedi. Efendimiz ﷺ gömleğini açtı. Müslümanlar bir feryat kopardılar, hepsi de ağlıyor ve:

“–Acaba Ukkâşe Rasûlullah’a vuracak mı?” diyorlardı. Ukkâşe ؓ Rasûlullah’ın nûr gibi mübarek vücûduna kapanarak öpmeye başladı. Bir taraftan da:

“–Anam babam sana fedâ olsun, sana kısas yapmaya kimin gönlü râzı olur?!” diyordu. Nebiyy-i Ekrem ﷺ ona:

“–Ya vur, ya da affet!” buyurdu. Ukkâşe ؓ:

"–Affettim yâ Rasûlallah, Kıyâmet günü Allah'ın beni affetmesini ümid ederek affettim!" dedi. Efendimiz ﷺ:

"–Cennet'teki arkadaşımı görmek isteyen bu yaşlı zâta baksın!" buyurdu. Müslümanlar kalktılar ve Ukkâşe'nin iki gözünün ortasından öpmeye başladılar.

"–Ne mutlu sana, ne mutlu sana, ulvî derecelere nâil oldun, Peygamber Efendimiz'in arkadaşlığını elde ettin" diyorlardı. Allah Rasûlü ﷺ o gün hastalandı… (Heysemî, IX, 27-28)

Onları Sevdiğin Gibi Allah da Seni Sevsin!

Abdullah bin Abbas ﷺ şöyle anlatır:

“Babam **Abbas** ﷺ, Peygamber Efendimiz’i hastalığından ziyarete gelmişti. Onu kaldırıp karyolasının üzerine oturttu. Rasûlullah ﷺ:

«–Amcacığım! Allah da seni yükseltsin!» diyerek dua etti. Hz. Abbas ﷺ:

«–Ali içeri girmek için izin istiyor!» dedi. Rasûlullah ﷺ:

«–Girsin!» buyurdu.

Hz. Ali ﷺ, oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile birlikte girdiler. Hz. Abbas ﷺ:

«–Yâ Rasûlallah! Bunlar senin evlatlarındır!» dedi. Rasûlullah ﷺ:

«–Amcacığım! Onlar senin de evlatlarındır!» buyurdu. Hz. Abbas ﷺ:

«–Ben onları severim!» dedi. Rasûl-i Ekrem Efendimiz:

«–Sen onları sevdiğin gibi Allah da seni sevsin!» buyurdu.” (Taberânî, *Sağîr,* I, 159/246; İbn-i Asâkir, IV, 206)

Bir Sahîfe Getir!

Hz. Ali ﷺ şöyle anlatır:

"Rasûlullah ﷺ iyice ağırlaştığında:

«–Ey Ali, bir sahîfe getir de ümmetimin tatbik ettiğinde sapıtmayacağı şeyler yazdırayım» buyurdu. Ben gelmeden vefât etmesinden korkarak:

«–Ben sahifeye yazdıracağın şeyleri ezberler, yazıdan daha iyi muhafaza ederim» dedim.

Mübârek başı, kolu ile benim pazum arasında idi. Namazı, zekâtı ve emrimiz altındaki kişilerin hakkına riâyet etmeyi vasiyet etti. Rûhunu teslim edinceye kadar bunları söylemeye devam etti. Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in de O'nun kulu ve Rasûlü olduğuna şehâdet etmeyi emretti. *«Kim bu ikisine şâhitlik ederse Cehennem'e haram olur»* buyurdu."[91]

[91] Buhârî, *el-Edebü'l-müfred,* no: 156; Ahmed, I, 90; İbn-i Sa'd, II, 243.

Hz. Ali’nin Halifeliğe ve Savaşa Teşvik Edilişi

Rasûlullah ﷺ vefat ettiği zaman insanlar Benî Sakîfe gölgeliğinde toplanmış halifenin kim olacağı konusunu görüşüyorlardı. Bundan haberdar olan Hz. Ömer ﷻ Hz. Ebû Bekir’i çağırdı ve birlikte oraya gittiler. Peygamber Efendimiz’in yanında Hz. Ali, Hz. Abbas ve Zübeyr bin Avvam ﷻ kalmıştı. Hz. Abbas ﷻ, **Hz. Ali**’yle başbaşa kalınca ona:

“–Peygamber Efendimiz’in bu halifelik işini senden başkasına vasiyet ettiğine dair birşey biliyor musun?” diye sordu. Hz. Ali ﷻ:

“–Vallahi, hayır! Bu hususta birşey bilmiyorum!” dedi. Bunun üzerine, Hz. Abbas ﷻ gidip Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve daha başkalarıyla görüşerek onlara:

“–Rasûlullah ﷺ size birşey vasiyet etti mi?” diye sordu. Onlar:

“–Hayır!” dediler. Hz. Abbas ﷻ, Hz. Ali’nin yanına döndü ve ona:

“–Uzat elini! Sana bey‘at edeyim! «Peygamber Efendimiz’in amcası Efendimiz’in amcasının oğluna bey‘at etmiş!» denir, Ehl-i Beyt’in sana bey‘at eder, o zaman insanlar da bey‘at ederler!” dedi. Hz. Ali ﷻ:

“–Allah senin iyiliğini versin amca! Bu işi bizden başka kim ister? Bunu bizden başka kim ümid eder ki?!” dedi. Hz. Abbas ﷻ:

“–Sanırım ki, vallahi ümid eden olacaktır!” dedi. O esnâda Hz. Ebû Bekir’e Mescid’de bey‘at edildiğinde getirilen tekbiri işittiler. Hz. Ali ﷻ:

“–Nedir bu?” diye sordu. Hz. Abbas ﷻ:

“–Bu, seni dâvet ettiğim, senin ise yanaşmadığın şeydir!” dedi. Hz. Ali ﷻ:

“–Öyle şey olur mu?!” dedi. Hz. Abbas ﷻ:

“–Hiçbir zaman bunun gibisi görülmemiştir! Ben böyle olacağını sana söylemedim mi?” dedi.

Müslümanların Hz. Ebû Bekir’e bey‘at etmek üzere toplandığı esnâda **Ebû Süfyan bin Harb**:

“–Vallahi, ben kandan başka bir şeyle söndürülemeyecek bir toz duman görüyorum! Ey Abdimenâf hanedanı! Size ait işleri Ebû Bekir’e mi bırakıyorsunuz? Nerede o iki zayıf?! Nerede o iki zelil?! Ali ve Abbas nerede?!

Ey Ebü'l- Hasan, uzat elini sana bey'at edeyim! Sizler, İbnü Ebî Kuhâfe'nin yönetim işini üzerine almasına nasıl razı oluyorsunuz? Bu iş Kureyşlilerin içinde küçücük bir kabileye nasıl verilebilir?! Vallahi, isterseniz ben onun üzerine her taraftan süvarileri ve piyadeleri doldururum!" dedi.

Hz. Ali ﷺ:

"–Ben asla böyle birşeyi istemem! Yazıklar olsun sana ey Ebû Süfyan! Müslümanlar birbirlerinin evlerine ve akrabalarına geldiklerinde nasihat eder, hayırlı öğüt verirler. Münafıklar da, birbirlerinin yurtlarına ve akrabalarına geldiklerinde hainlik ve yaramazlık eder, ortalığı karıştırırlar! Ey Ebû Süfyan! Vallahi sen bununla ancak fitne ve fesat çıkarmak istiyor, İslâm'a ve müslümanlara düşmanlığını sürdürüp duruyorsun! Fakat sen bununla onlara hiçbir zarar veremeyeceksin! Senin öğüdün bize gerekmez! Biz bu işe Ebû Bekir'i yeterli görüyoruz. Biz onu bu işle başbaşa bıraktık, araya girmedik!" dedi.[92]

Hz. Âişe ﷺ şöyle anlatır:

"Babam Arapların irtidad ettikleri günlerde kılıcını sıyırıp devesine binince, **Ali bin Ebû Tâlib** ﷺ yanına varıp devesinin yularını tuttu ve şöyle dedi:

«–Sana Peygamber Efendimiz'in Uhud savaşı esnâsında söylediği sözü söylüyorum. O sana: ***"Sok kılıcını kınına da kendini tehlikeye atıp bizi acı içinde bırakma!"*** demişti. Vallahi, senin başına bir felaket gelecek olursa, bundan sonra artık İslâm temelli düzelmez!»." (Demîrî, *Hayâtü'l-hayvan,* I, 70-71)

Hz. Âişe ﷺ der ki:

"Rasûlullah ﷺ vefat edince Araplar irtidad etti, nifak kabardı. Babam Hz. Ebû Bekir'in üzerine çöken yük, sabit dağların üzerine çökseydi, muhakkak onlar ufacık kalırlardı." (Taberânî, *Sağîr,* II, 101)

Ebû Hüreyre ﷺ:

"Eğer Ebû Bekir ﷺ olmasaydı, Muhammed ﷺ'in vefatından sonra ümmet-i Muhammed helak olurdu!" demiştir. (Süheylî, *Ravdu'l-ünf,* VII, 591)

---

[92] Bkz. İbn-i Sa'd, II, 246-247, 446; Belâzurî, *Ensâb,* I, 588; Taberî, *Târîh,* III, 202-203; İbn-i Esîr, *Kâmil,* II, 325-326; Makrizî, *en-Nizâu ve't-tehâsum,* s. 33; İbn-i Kuteybe, *el-İmâme ve's-siyâse,* I, 12; İbn-i Abdirabbih, *Ikdu'l-ferîd,* IV, 258.

Efendimiz’in Techiz ve Tekfini

Rasûlullah ﷺ Pazartesi günü kuşluk veya zeval vaktinde (öğleye yakın) vefat etmişti. Kendisini yıkama, kefenleme ve defnetme işi ertesi güne kaldı.

Peygamber Efendimiz’i ğasletmek üzere evde toplananlar, Efendimiz’in âile efrâdından **Hz. Ali**, Hz. Abbas, Fadl bin Abbas, Kusem bin Abbas, Üsâme bin Zeyd, Peygamber Efendimiz’in azadlı kölesi Şükran (Salih) ﵃ Hazretleri idi. Bunlar, başkasını içeri almamak için kapıyı kilitlediler. Ensâr’dan bazıları dışarıdan:

“–Biz Rasûlullah ﷺ Efendimiz’in dayılarıyız! İslâm’da belirli bir yerimiz de vardır!” diye seslendiler. Hz. Ebû Bekir ﵁:

“–Ey müslümanlar cemaati! Her kavmin kendi cenazelerine başkalarından ziyade öncelik hakkı vardır. Size onlar adına and veriyorum ki eğer içeri girerseniz onları Efendimiz’in hizmetinden alıkoyarsınız! Vallahi, çağrılandan başka hiç kimse içeri girmeyecek!” diye seslendi. Ensâr:

“–Bizim içeri girmeye hakkımız var! Çünkü o bizim kızkardeşimizin oğlu! İslâm’da da belirli bir yerimiz var!” dediler. Hz. Ebû Bekir’le görüşmek istediler. Hz. Ebû Bekir ﵁:

“–Ensâr’ın Ali ve Abbas ile görüşmesi daha yerinde olur. Çünkü yanlarına ancak onların istediği kimseler girebilir!” dedi.

Benî Avf bin Hazreclerden ve Bedir savaşına katılmış olan sahâbîlerden **Evs bin Havlî**, Hz. Ali’ye:

“–Ey Ali! Allah aşkına Rasûlullah ﷺ Efendimiz’in hizmetinden bizi de nasiplendir!” diyerek yalvardı. Hz. Ali ﵁ ona:

“–İçeri gir!” dedi. O da içeri girdi ve Efendimiz’in yıkanmasına yardımcı oldu.

Rasûlullah ﷺ Efendimiz’i yıkamaya başlayacaklarında:

“–Vallahi ne yapacağımızı bilmiyoruz! Ölülerimizin elbisesini soyduğumuz gibi Efendimiz’in elbiselerini de çıkaralım mı, yoksa elbisesi üzerinde bulunduğu hâlde mi yıkayalım?” dediler, anlaşmazlığa düştüler. O esnâda Cenâb-ı Hak onlara bir uyuklama verdi. Hepsi de uyuklayıp çeneleri sadırlarına düştü. Evin bir köşesinden, kim olduğunu anlayamadıkları birinin:

“–Peygamberimizi üzerinde elbisesi olduğu hâlde yıkayınız! Onun

gömleğini çıkarmayınız!” diyerek seslendiğini işittiler. Hemen Efendimiz’i yıkamak üzere ayağa kalktılar.

Rasûlullah ﷺ, hastalığı esnâsında **Hz. Ali**’ye:

“–Öldüğüm zaman beni sen yıka!” buyurmuştu. Hz. Ali ؓ:

“–Yâ Rasûlallah! Ben hiç cenâze yıkamadım ki?” demiş, Rasûlullah ﷺ:

“–Yıkama işi sana öğretilecek ve kolaylaştırılacak. Beni senden başkası yıkamasın! Benim edeb yerimi hiç kimse görmesin! Aksi takdirde onun gözünün nuru söner!” buyurmuştu.

Peygamber Efendimiz’i yıkamak için Sa‘d bin Haysemelerin Kuba’daki Gars kuyusundan su getirildi. Zira Rasûlullah ﷺ o kuyunun suyunu sever ve içerdi. Evs bin Havlî testiyle su taşıyor, Hz. Abbas, Üsâme ve Şükran ؓ Efendimiz’in gömleğinin üzerine su döküyordu. Fadl bin Abbas ile Üsâme ؓ gözleri bağlı olarak Hz. Ali’ye su veriyorlardı. Hz. Ali de eline bir bez sarmış, gömlek üzerinden oğuşturarak Rasûlullah ﷺ Efendimiz’i yıkıyordu.

Peygamber Efendimiz’in karnı sığandığı zaman, evin içine, benzeri görülmedik, son derece güzel bir mis kokusu yayıldı. Diğer insanların cenâzelerinde görülegelen şeylerden hiçbiri Rasûlullah ﷺ Efendimiz’de görülmedi. Hz. Ali ؓ:

“Annem babam sana feda olsun! Sen hayattayken de vefat ettikten sonra da ne kadar temizsin!” dedi.

Hz. Ali ؓ Rasûlullah ﷺ Efendimiz’i bağrına bastı. Hz. Abbas’la oğulları Fadl ve Kusem de, bir yandan öbür yana çevirdiler. Hz. Ali ؓ:

“Rasûlullah ﷺ Efendimiz’i yıkarken hangi uzvunu tutsam sanki benimle birlikte onu otuz kişi daha tutup bir yandan bir yana çeviriyordu” demiştir.

Hâlbuki Fadl bin Abbas ؓ, Peygamber Efendimiz’i kucakladığı zaman:

“–Ey Ali! Aman acele et, belim kırıldı! Kalbimin damarlarını kopardın!” demiştir. ***Bu durum, Peygamber Efendimiz’in daha önce haber verdiği gibi yıkama işinin Hz. Ali’ye kolaylaştırıldığını göstermektedir.***

Rasûlullah ﷺ Efendimiz’i, gömleği üzerinde olduğu halde, su ve sidr ile üç kere yıkadılar. İlkinde yalnız tatlı su ile, ikincisinde su ve sidr ile, üçüncüsünde ise su ve kâfur ile yıkadılar. Sonra kuruladılar. Daha sonra da cenâzelere yapılan mûtad muâmeleleri yaptılar.

Hz. Ali'nin yanında mis kokusu vardı. Efendimiz'in onunla kokulanmasını tavsiye etti.

Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Peygamber Efendimiz'i pamuktan dokunmuş sühûliye diye anılan üç parça beyaz Yemen bezine sardılar. Bunlar; izar, lifâfe gibi baştan ayağa kadar bedeni örten örtü, ridâ gibi yakasız, yensiz, etrafı dikişle bastırılmamış ve göğüs tarafı açılmamış gömlekten ibaretti.[93]

[93] Buhârî, Cenâiz, 19; İbn-i Mâce, Cenâiz, 11; Ahmed, I, 260; VI, 93-118, 267; İbn-i Hişâm, IV, 341-343; Vâkıdî, III, 1120; İbn-i Sa'd, II, 191, 276-285; Taberî, III, 97; Belâzurî, I, 257, 569-571, 596; Halebî, III, 476; Serahsî, *Mebsût*, II, 569.

Bizi Ona kavuştur!

Abdullah bin Mes'ûd ﵁ şöyle der:

"Peygamberimiz ve Sevgilimiz, bir ay önce bize vefâtını haber verdi.

«–Yâ Rasûlallah! Sen'in üzerine cenâze namazını kim kılsın?» diye sorduk ve ağladık. Kendisi de ağladı ve:

«–Yavaş olun, Allah size rahmet etsin! Sizi Peygamberiniz'den dolayı hayırla mükâfatlandırsın! Siz, beni yıkadığınız ve kefenlediğiniz zaman şu serîrimin üzerine ve şu evimin içindeki kabrimin kenarına koyunuz! Sonra, bir müddet benim yanımdan çıkınız! Çünkü benim üzerime, ilk önce iki dostum Cebrâîl ve Mîkâîl, sonra İsrâfîl, sonra da yanında melek ordularıyla birlikte ölüm meleği namaz kılacaktır! Bundan sonra, kısım kısım giriniz, üzerime namaz kılınız ve salât ü selâm getiriniz! Fakat överek, bağırıp çağırarak beni rahatsız etmeyiniz!

Daha sonra üzerime namaz kılmaya önce ev halkımın erkekleri başlasın! Sonra, onların kadınları kılsın! Onlardan sonra da sizler kılarsınız!

<u>Ashâbımdan burada bulunmayanlara selâm söyleyiniz! Kıyâmet gününe kadar dînim üzere bana tâbî olan kimselere de benden selâm söyleyiniz!</u>»" (Heysemî, IX, 25; İbn-i Sa'd, II, 256-257)

Rasûlullah ﷺ Efendimiz'in dediği gibi yapıldı. **Hz. Ali** ﵁:

"–Hiç kimse «Peygamber Efendimiz'in üzerine imamsız cenâze namazı kılınabilir mi?» diye şüphelenmesin! O sağ iken de vefâtında da imamınızdır!" dedi ve Peygamber Efendimiz'in hizâsında ayakta durarak:

"Yâ Rasûlallah! Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketi Sen'in üzerine olsun!

Allah'ım! Biz onun, kendisine indirmiş olduğun şeyleri teblîğ ettiğine ve ümmetine nasîhatte bulunduğuna, Allah'ın dînini üstün kılıncaya ve en güzel şekilde tam olarak tebliğ edinceye kadar Allah yolunda savaştığına şehâdet ederiz!

Allah'ım! Bizleri ona indirdiğin şeylere tâbî olan kimselerden eyle! Ondan sonra da bize bu yolda sebat ver! Bizi ona kavuştur!" diye dua etti, cemaat de "Âmîn! Âmîn!" diye bu duaya gönülden katıldı. (İbn-i Sa'd, II, 291)

Rasûlullah ﷺ Efendimiz'i kabrine Hz. Ali, Fadl bin Abbas, Kusem bin Abbas ve Efendimiz'in azadlısı Şükran (Sâlih) ﵃ indiler. Evs bin Havlî, Hz. Ali'ye:

"–Ey Ali! Allah aşkına! Rasûlullah'ın hizmetinden bizi de nasiplendir!" diye yemin etti. Hz. Ali ؓ:

"–İn öyleyse!" dedi. O da kabrin içine indi. Efendimiz'in kabrine Hz. Abbas ve Üsâme bin Zeyd'in indiği de rivayet edilir.[94]

Rasûlullah ﷺ vefât edince **Hz. Fâtıma** ؓ:

يَا أَبَتَاهُ مِنْ رَبِّهِ مَا أَدْنَاهُ

يَا أَبَتَاهُ أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ

يَا أَبَتَاهُ مَنْ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ

يَا أَبَتَاهُ إِلَى جِبْرِيلَ نَنْعَاهُ

"Ey babacığım! Rabbine ne kadar da yakınsın!

Ey Rabbimizin dâvetine icâbet eden babacığım!

Ey makâmı Firdevs Cenneti olan babacığım!

Ey vefâtını Cibrîl'e haber verdiğimiz babacığım!" diyerek ağladı. Rasûlullah ﷺ defnedildikten sonra da Hz. Enes'e:

"–Ey Enes! Rasûlullah ﷺ Efendimiz'in üzerine toprak atmaya gönlünüz nasıl râzı oldu!" dedi.[95]

Bu rivayeti bize nakleden Hammâd der ki:

"Hz. Enes'in talebesi Sâbit bu hâdiseyi rivâyet ettiğinde hıçkıra hıçkıra ağladı, öyle ki kaburga kemikleri sarsılıyordu." (İbn-i Mâce, Cenâiz, 65)

Hz. Fâtıma ؓ, Hz. Ali'ye:

"–Ey Ebü'l-Hasen! Rasûlullah ﷺ Efendimiz'i defnettiniz mi?" diye sordu. Hz. Ali ؓ:

"–Evet!" dedi. **Hz. Fâtıma** ؓ:

"–Onun üzerine toprak saçmaya gönlünüz nasıl râzı oldu?" diye sordu. Bir müddet durduktan sonra:

"–Hâlbuki o rahmet ve merhamet peygamberi idi!" dedi. Hz. Ali ؓ:

---

[94] İbn-i İshak, s. 314-315; İbn-i Sa'd, II, 301; İbn-i Abdi Rabbih, *Ikdü'l-ferîd*, IV, 254.
[95] Buhârî, Megâzî, 83; Dârimî, Mukaddime, 14; Ahmed, III, 204; İbn-i Sa'd, II, 311.

“–Evet, öyle! Fakat Allah’ın emri ihmal edilmez ki! İnsan, yaratılmış olduğu toprağa gömülegelmiştir!” dedi. (Halebî, *İnsânü’l-uyûn,* III, 493)

Peygamber Efendimiz’i defnedip dönenler, gönüllerinde şiddetli elem ve ıztıraptan başka birşey duymuyorlardı. (İbn-i Mâce, Cenâiz, 65; İbn-i Sa‘d, II, 274)

Cennet hanımlarının efendisi olan **Hz. Fâtıma** ﵂ vâlidemiz, muhterem babaları Rahmet Peygamberi’nin kabr-i şerîfinden bir avuç toprak alarak koklayıp gözlerine sürdükten sonra şu dörtlüğü inşâd eylediler:

مَاذَا عَلَى مَنْ شَمَّ تُرْبَةَ أَحْمَدٍ

أَلاَّ يَشُمَّ مَدَى الزَّمَانِ غَوَالِيَا

صُبَّتْ عَلَيَّ مَصَائِبُ لَوْ أَنَّهَا

صُبَّتْ عَلَى الْأَيَّامِ صِرْنَ لَيَالِيَا

“Ahmed ﷺ’in toprağını koklayan kişi, ömür boyu başka güzel ve pahalı kokular koklamasa ne kaybeder?! (Artık o çok pahalı ve güzel kokular sürünmese de olur.)

“Ahmed ﷺ’in toprağını koklayanın hâli ne mi olur?

Ömür boyu çok pahalı ve güzel kokular koklamamak! (Zira buna ihtiyacı kalmaz.)

Pek muhterem babacığımın ukbâ âlemini teşrifleri ile benim üzerime öyle musîbetler döküldü ki,

Şâyet bu musîbetler gündüzlerin üzerine dökülseydi o nurlu gündüzler simsiyah gece kesiliverirdi.”[96]

Rasûlullah ﷺ Efendimiz’in vefâtından sonra **Hz. Fâtıma** ﵂ annemizin yüzünün güldüğü hiç görülmemiştir. (İbn-i Sa’d, II, 312; Kâmil Mîras, *Tecrîd Tercemesi*, XI, 25-26)

96 İbnü’l-Cevzî, *el-Vefâ*, II, 803, 813, İbn-i Seyyid, II, 451; Kastalânî, II, 501; Diyârbekrî, II, 173.

Hz. EBÛ BEKİR, Hz. ÖMER ve Hz. OSMAN DEVRİ

Hilâfete En Lâyık İnsan Ebû Bekir'dir

Hz. Ebû Bekir ﷺ halife olduğunda ayağa kalkıp insanlara hitap etti. Sözüne özür dileyerek başladıktan sonra şöyle devam etti:

"–Vallahi ben hiçbir gün ve hiçbir gece kesinlikle idareciliğe hırslanmadım. Ona rağbet de etmedim! Allah Teâlâ'dan ne gizli ne de açık böyle bir şey istemedim! Lâkin insanların başıboş kaldığı o ortamda bir fitne çıkmasından korktum. İdarecilikte benim için rahat yok ki! Boynuma öyle büyük bir iş yüklendi ki Allah Teâlâ'nın yardımı olmadan benim onu yapacak ne gücüm var ne imkânım! Şu anda benim yerimde idarecilik husûsunda insanların en kuvvetlisinin bulunmasını ne kadar isterdim!"

Muhâcirler Hz. Ebû Bekir'in sözlerini ve özrünü gönülden kabullendiler. **Hz. Ali** ile **Zübeyr** ﷺ ise şöyle dediler:

"–Biz ancak istişare toplantısında bulunamadığımıza kızdık. Biz de biliyoruz ki Hz. Ebû Bekir ﷺ, Rasûlullah ﷺ Efendimiz'den sonra bu işe insanların en fazla hak sahibi olanıdır. Zira o Efendimiz'in hicreti esnâsında gizlendiği mağaradaki yegâne arkadaşıdır. Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerim'de kendisinden "ikinin ikincisi" diye bahsetmiştir. Biz onun şerefini, büyüklüğünü biliyoruz. Rasûlullah ﷺ hayattayken ona, imamlığa geçip insanlara namaz kıldırmasını emretmiştir." (Hâkim, III, 70/4422; Beyhakî, *Kübrâ*, VIII, 152)

Hz. Ali ﷺ Peygamber Efendimiz'in techiz ve tekfiniyle meşgul idi. O karışıklıkta bir fitne çıkmasından korkan Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer ﷺ da ümmet-i Muhammed'i sakinleştirmek ve büyük fitnelerden korumak için hâlife seçimiyle meşgul oldular. Hz. Ali ﷺ bu istişare heyetinde bulunamadığı için biraz alındı, ancak kırgınlığı uzun sürmedi, bir müddet sonra gelip herkesin huzûrunda Hz. Ebû Bekir'e bey'at etti. Hattâ Hâkim'deki rivâyete göre bir gün sonraki umûmî bey'atta bey'at etti. (Hâkim, III, 80/4457)

Hz. Ali ﷺ daha sonra şu şehâdette bulunmuştur:

"Rasûlullah ﷺ vefat edince Hz. Ebû Bekir ﷺ halife oldu. Yüce Allah tarafından rûhu kabzolununcaya kadar Peygamber Efendimiz'in ameline ve Sünnet'ine göre hareket etti. Sonra Hz. Ömer ﷺ halife oldu. O da Cenâb-ı Hak rûhunu kabzedinceye kadar Rasûlullah ﷺ ve Hz. Ebû Bekir'in amellerine ve Sünnet'lerine göre hareket etti." (Ahmed, I, 128)

Rasûlullah’ın Vaadi

Hz. Ali ؓ, Allah Rasûlü’nün vefâtından sonra:

“Peygamber Efendimiz’in kime bir vaadi veya borcu varsa bana gelsin!” diyerek nidâ ettirdi.

Sağ olduğu müddetçe, her yıl adam gönderip kurban kesim günü Minâ’da böylece nidâ ettirmeye devâm etti. Bu tür bir taleple gelen herkese istediklerini verdi. Hz. Ali’den sonra Hz. Hasan ؓ, ondan sonra da şehâdetine kadar Hz. Hüseyin ؓ böyle yaptı. (Bkz. Buhârî, Kefâle, 3; İbn-i Sa‘d, II, 318;)

Vefâ

Haneş ﷺ der ki:

Hz. Ali’yi, iki koç kurban ederken gördüm:

“−Niçin böyle yapıyorsun?” dedim:

“–Rasûlullah ﷺ bana, vefâtından sonra kendisi için de kurban kesmemi vasiyet buyurmuştu. İşte ben O’nun vasiyetini yerine getirmek üzere kesiyorum! Bundan sonra da kesmeye devâm edeceğim!” dedi. (Ebû Dâvûd, Edâhî, 1-2/2790; Ahmed, I, 107, 150)

Ver ki Huzûr Bulasın!

Hz. Ali ﷺ şöyle anlatır:

"Hz. Ömer ﷺ insanlara danışarak:

«–Yanımızda kalan fazla mal hakkında ne diyorsunuz, onu ne yapalım?» diye sordu. İnsanlar:

«–Ey Mü'minlerin Emîri, bizim idâremizle meşgul olurken âileni, malını mülkünü ve ticaretini ihmal ettin, onlarla ilgilenemedin. Dolayısıyla bu fazla mal senin hakkındır» dediler. Hz. Ömer ﷺ bana:

«–Sen ne diyorsun?» diye sordu.

«–İnsanlar sana görüşlerini bildirdiler» dedim.

«–Senin düşüncen benim için önemli, bu hususta sen ne düşünüyorsun!» dedi. Ben de:

«–Niçin kesin ve yakînî bilgini zanna çeviriyorsun?» dedim.

«–Bu sözünü açıklayacaksın!» dedi. Ben:

«–Evet, vallahi onu açıklayacağım. Hatırlıyor musun Rasûlullah ﷺ seni zekât memuru olarak göndermişti, sen Hz. Abbâs'ın yanına vardın, o sana zekâtını vermemişti, aranızda bir problem vardı. Sen bana: "Haydi beraber Peygamber Efendimiz'e gidelim" demiştin. Yanına varıp kendisini üzgün ve neşesiz görünce geri dönmüştük. Ertesi gün tekrar yanına varınca mesrûr ve huzurlu olduğunu gördük. Sen ona, Abbâs'ın yaptığını haber verdin. Rasûlullah ﷺ sana:

"–Bilmez misin ki kişinin amcası babasının ikizi veya ikinci yarısıdır" buyurdu.[97]

Sonra kendisini önceki gün üzgün ve neşesiz gördüğümüzü, ikinci gün ise sevinçli ve huzurlu gördüğümüzü söyledik. O da:

"–Bana ilk geldiğinizde yanımda zekât malından iki dînâr kalmıştı, huzursuzluğum o yüzdendi. Bugün geldiğinizde ise o dînârları yerine ulaştırmış bulunuyorumdum ve bende gördüğünüz gönül huzûru bu sebepleydi" buyurdu.»

---

[97] Diğer bir rivâyete göre Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuşlardır:

*"**Abbâs**'a gelince, o, Allah Rasûlü'nün amcasıdır. Zekât ona vâcibdir. Abbâs'ın zekâtını bir misli fazlasıyla birlikte (zamanından evvel vermeyi ben üzerime alıyorum)."* Veya *"Onun iki senelik zekâtını peşin aldım."* (Buhârî, Zekât, 49, 33; Cihâd, 89; Müslim, Zekât, 11; Nesâî, Zekât, 15; Ahmed, II, 322; Dârekutnî, II, 123)

Hz. Abbâs'ın mâlî durumu bozuk olduğu için onun zekâtının bir sene tehir edildiğine dâir rivayetler de vardır. Riâyetlere göre zekât memuru, Hz. Abbâs'ı Peygamber Efendimiz'e şikâyet edince, Rasûlullah (s.a.v):

"Abbâs'ın zekâtını bir misli fazlasıyle ben üzerime alıyorum" buyurmuş ve: *"Bir kişinin amcasının, babası yerinde olduğunu bilmiyor musun?"* diye ilâve etmiştir. (Ebû Dâvûd, Zekât, 22/1623)

Hz. Ömer ؓ:

«–Doğru söyledin vallahi! Başta da sonda da yani her zaman için sana teşekkür ediyor, şükranlarımı arzediyorum!» dedi.” (Ahmed, I, 94)

Hz. Ali'ye Sor!

Bir zât Hz. Ömer'e gelerek, aralarında geminin de bulunduğu muhtelif binek vasıtalarına binmek sûretiyle hacca gittiğini, ihrama nerede gireceğini sordu. Hz. Ömer ؓ cevaben:

"–Ali'ye sor!" dedi.

O zâtın bütün ısrarlarına rağmen **Hz. Ömer** ؓ bir şey söylemedi ve o kişiyi **Hz. Ali**'ye yönlendirdi. O şahıs Hz. Ali'ye giderek aynı soruyu sordu. Hz. Ali ؓ:

"–Yolculuğa başladığın yerden ihrama gir!" dedi.

Sual sâhibi aldığı bu cevabı kendisine aktardığında Hz. Ömer ؓ:

"–Onun söylediği gibidir" veya "Soruna cevap olarak Ali'nin söylediğinden başka bir şey bulamıyorum" dedi. (İbn-i Abdilberr, *İstizkâr,* XI, 81-82)

❁

Hz. Ömer ؓ, evine yabancı erkeklerin girip çıktığını haber aldığı bir kadına haber gönderip yanına çağırtmıştı. Kadın hamile idi. Halife Hz. Ömer tarafından çağrıldığını duyunca şiddetli bir korkuya kapıldı ve çocuğunu düşürdü. Hz. Ömer ؓ durumu istişare etmek için ashâb-ı kirâmı topladı. Hz. Ali ؓ dışındakiler Halife'nin toplum için muallim ve müeddib mevkiinde olduğu, dolayısıyla kendisine bir şey gerekmediği istikametinde görüş bildirdiler. **Hz. Ali** ؓ ise düşürülmesine sebep olduğu ceninin diyetini ödemesi gerektiğini söyledi. Hz. Ömer ؓ, onun bu görüşünü tercih etti ve diyet ödedi. (Beyhâkî, *Kübrâ,* VI, 123)

❁

Şurayh bin Hâni' şöyle anlatır:

Hz. Âişe رضي الله عنها vâlidemize mestler üzerine meshetme mevzuunu sordum. Bana:

"–Ali'ye sor, o bu husûsu benden daha iyi bilir. Zira o Rasûlullah ﷺ ile birlikte sefere çıkıyor, ondan hiç ayrılmıyordu" dedi.

Ben de gidip bu konuyu Hz. Ali'ye sordum. Ali ؓ bana şu îzâhı yaptı:

"–Allah Rasûlü ﷺ şöyle buyurdu:

«Yolcu abdest alıp ayaklarını yıkadıktan sonra mestlerini giyer ve üç gün üç gece hiç çıkarmadan abdest alırken ayaklarını yıkama yerine mestleri üzerine meshedebilir. Mukîm yani kendi evinde ve memleketinde olup yolcu hükümlerine dâhil bulunmayan ise bir gün bir gece mesheder, sonra tekrar ayaklarını yıkar»." (Ahmed, I, 96, 100, 113, 117, 120, 133, 146, 149)

Hz. Ali'nin Bir Bildiği Vardır!

Hz. Ömer'e zinâ etmiş bir kadın getirildi. Recm edilmesini yani taşlanarak öldürülmesini emretti. Kadını recm etmek üzere götürürlerken Hz. Ali ﷺ ile karşılaştılar.

"–Bu nedir?" dedi.

"–Bu kadın zinâ etti, Hz. Ömer ﷺ recm edilmesini emretti" dediler. Hz. Ali ﷺ kadını ellerinden aldı ve adamları geri gönderdi. Onlar da Hz. Ömer'in yanına döndüler. Hz. Ömer ﷺ:

"–Niçin geri geldiniz?" diye sordu.

"–Hz. Ali ﷺ bizi geri çevirdi" dediler. Hz. Ömer ﷺ:

"–Hz. Ali ﷺ sizi bildiği bir şeyden dolayı geri çevirmiştir, yoksa böyle bir şey yapmazdı" dedi ve ona bir haberci gönderdi. Hz. Ali de biraz kızgın olarak geldi. Hz. Ömer ﷺ:

"–Bunları niçin geri çevirdin?" diye sordu. Hz. Ali ﷺ:

"–Sen işitmedin mi, Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştu:

«Üç kişiden kalem kaldırılmıştır: Uyanıncaya kadar uykudakinden, büluğ çağına erinceye kadar çocuktan, akıllanıncaya kadar deli ve mecnûndan»."

"–Evet, işitmiştim."

"–Bu kadın da falan kabilenin delisidir, onu recm ettirme!" dedi. Hz. Ömer de o kadından haddi düşürdü. (Ahmed, I, 154-155, 140; Buhârî, Hudûd, 22)

Yerinde Olmak İsterdim

İbn-i Abbâs ﷺ şöyle der:

Hz. Ömer vefât ettiğinde, nâşı serîrin üzerine konulmuştu. Kaldırılmadan önce insanlar etrâfını çevirmiş duâ ediyor, namaz kılıyorlardı. Ben de içlerindeydim. Bir kişinin omzumu tutmasıyla irkildim. Baktım ki **Hz. Ali** ﷺ idi. Hz. Ömer için rahmet diledi ve duâ etti. Sonra da şöyle dedi:

"***–Senden sonra, yaptığı amellerin benzerini yaparak Allah'a kavuşmayı arzu ettiğim başka bir kimse kalmadı.*** Allah'a yemin ederim ki Allah'ın seni iki arkadaşınla birlikte kılacağını yani kabirlerinizin yan yana olacağını biliyordum. Çünkü çoğu zaman Rasûlullah ﷺ Efendimiz'in:

«–Ben, Ebû Bekir ve Ömer gittik; ben, Ebû Bekir ve Ömer girdik; ben, Ebû Bekir ve Ömer çıktık» buyurduğunu işitirdim." (Buhârî, Ashâbu'n-Nebî, 6; Ahmed, I, 109, 112)

Hz. Ömer ﷺ hançerlendiğinde **Hz. Ali** ﷺ şöyle demiştir:

"–İsterdik ki kendi ömrümüzden vererek Hz. Ömer'in ömrünü uzatabilelim!" (Ebû Nuaym, *Hilye*, III, 199)

HİLÂFET DEVRESİ

Devlet Malına Gösterdiği Titizlik

Abdullah bin Züreyr ﵁ şöyle anlatır:

Kurban Bayramı'nda **Hz. Ali**'nin yanına gittim. Önümüze Hazîre[98] yemeği koydu. Ben:

"–Allah iyiliğini versin, bize şu kazın etinden ikram etseydin olmaz mıydı?! Zira Allah ﷻ malı mülkü çoğaltmış, müslümanları zenginleştirmiştir" dedim.

Hz. Ali ﵁:

"–İbn-i Züreyr, ben Rasûlullah ﷺ Efendimiz'in şöyle buyurduğunu işittim:

«Halife'ye Allah'ın malı olan Beytülmâl'den iki tencereden başkası helâl olmaz. Birini kendisi ve âilesi yer, diğerini de ziyaretine gelen insanların önüne koyar»." (Ahmed, I, 78)

---

[98] **Hazîre:** Un, kepek ve yağ ile yapılan bir yemek.

Helâl Gıdâ Hassasiyeti

Hz. Ali'nin Bağdad yakınlarındaki Akerâ şehrine vâli tayin ettiği Sakîfli zât şöyle anlatır:

Hz. Ali ﷺ bana:

"–Öğle vakti yanıma gel!" demişti. Yanına vardığımda kapısında bekçi falan yoktu. İzin alıp içeri girdiğimde onu otururken buldum. Yanında bir tas, bir bardak da su vardı. Yardımcısından bir kese istedi. Kendi kendime:

"Herhalde beni emîn olarak gördü de mükâfât olarak cevher falan verecek" dedim. Kesenin içinde ne olduğunu bilmiyordum. Ağzı da mühürlüydü. Hz. Ali ﷺ mühürü kırıp keseyi açınca içinde sevîk yani kavrulmuş un olduğunu gördüm. Biraz çıkarıp tasa döktü, üzerine de biraz su döküp içti. Aynısından bana da içirdi. Sabredemeyip:

"–Ey Mü'minlerin Emîri! Bunu Irak gibi bir yerde mi yapıyorsunuz?! Hâlbuki Irak'ın yiyecekleri bundan daha çoktur!" dedim. Şöyle cevap verdi:

"–Bunu cimriliğimden dolayı yapmıyorum. Yiyeceğimi kendime yetecek kadar alıyorum. Bunun bitip, benim haberim olmadan içine başka unun konmasından korkuyorum. Bundan dolayı yiyeceğimi sıkı sıkı koruyorum. ***Mideme helâl ve tıyb olmayan bir şeyin girmesini istemiyorum.***" (Ebû Nuaym, *Hilye,* I, 82; İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-safve,* I, 320)

Kur'ân'ın En Ümid Verici Âyet-i Kerimesi

Hz. Ali ﵁ çevresindekilere şöyle dedi:

"–Size Allah Teâlâ'nın Kitâbı'ndaki en faziletli âyeti bildireyim mi? Onu bize Rasûlullah ﷺ haber vermişti:

«Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. (Bununla beraber) **Allah çoğunu affeder.»** (Şûrâ, 30)

Allah Rasûlü ﷺ bunu ifade ettikten sonra:

*«–**Ey Ali**, bu âyeti sana tefsir edeceğim»* buyurdu ve şöyle devam etti:

«–Dünyada başınıza gelen hastalık, cezâ, belâ gibi şeyler, işlediğiniz günahların karşılığıdır. Allah Teâlâ, öyle bir kerem sahibidir ki, artık bu günahlara âhirette ikinci bir cezâ vermez. Allah Teâlâ'nın dünyadayken affettiği günahlarınıza gelince Yüce Rabbimiz öyle bir Halîm'dir ki, bir şeyi affettikten sonra bundan dönerek o günaha bir daha aslâ cezâ vermez»." (Ahmed, I, 85)

Mısır'a Vâli Tayin Ettiği Mâlik bin Hâris'e Tavsiyelerinden

Hz. Ali ﷺ, Mısır'a vâli tayin ettiği Mâlik bin Hâris'e bir emirnâme yazmıştı. Orada geçen şu ifadeler hakikaten büyük bir insaniyet ve fazilet örneği sergilemektedir:

"İnsanlara, canavarın sürüye bakması gibi bakma! Onlara karşı kalbinde sevgi, merhamet ve iyilik duyguları besle! Çünkü istisnasız bütün insanlar ya dinde kardeşin ya da yaratılışta eşindir. İnsanlar hata edebilir, başlarına iş gelebilir. Düşenin elinden tut, kendin için Allah'ın affını istiyorsan, sen de insanları affet, onları hoş gör ve bağışla! Allah'a karşı asla kafa tutma! Affından dolayı asla pişmanlık duyma! Verdiğin cezadan dolayı da sevinme!"

"Seni yoksulluğa düşmekle korkutarak iyilik yapmana mâni olan cimriyi, büyük işler karşısında azmini kıracak korkağı ve gözünü hırs bürümüş kimseleri istişâre heyetine alma!"

"Altından kalkamayacağını anladığın konuları Allah'a ve Rasûlü'ne havale et! Allah'a havâle, O'nun kitabına; Rasûlü'ne havale de onun Sünnet'ine müracaat etmek demektir."

"Kendini beğenme, yüzüne karşı seni övenlere itibar etme! Yaptığın işleri insanların başına kakma, yaptığın işleri büyütme, onlara verdiğin sözden dönme! Başa kakmak iyiliği bitirir, mübalağa hakikati söndürür, sözünde durmamak ise Hâlık'ın da halkın da nefretini celbeder."[99]

"Diken tohumları ekilen bir tarladan, gül desteleri derlenemez."[100]

"Her ne kadar temiz bir niyetle ve insanların faydası için yaptığın bütün çalışmalar Allah rızâsı içinse de, sen yine de vakitlerinin en hayırlısını Allah ile kendi arandaki işler için ayır! Sırf Allah rızâsı için edâ edeceğin ibâdetlerin en mühimi de Allah'ın zâtına mahsus olan farzlardır. Gecende ve gündüzünde, bedenindeki Allah'a âit kulluk hissesini ayır ve seni Yüce Rabbine yaklaştıran bu ibâdetleri her ne pahasına olursa olsun eksiksiz yerine getir!..."

[99] Muhyiddîn Seydî Çelebi, *Buhârî'de Yönetim Esasları,* Haz. Doç. Dr. Mehmet Erdoğan, İstanbul 2000, s. 47-54.
[100] Muhyiddîn Seydî Çelebi, *Buhârî'de Yönetim Esasları,* s. 32.

Mescid Dolusu Altından Daha Kıymetli Hadis-i Şerîf

Âsım bin Damre anlatıyor:

“Hz. Ali’ye Peygamber Efendimiz’in gündüz kıldığı nâfile namazları sorduk.

«–Siz ona güç yetiremezsiniz» dedi.

«–Olsun, sen bize anlat, gücümüz yettiği kadarını yaparız» dedik. Şöyle anlattı:

«–Nebî ﷺ sabah namazını kılınca biraz bekler, Güneş biraz yükselince iki rekât namaz kılardı. Biraz daha yükselince dört rekât daha kılardı. Güneş tam tepeden batıya doğru meyledince öğle namazından önce dört rekât, öğleden sonra da iki rekât kılardı. İkindi’den önce de dört rekât kılar, iki rekâtta bir mukarreb meleklere, nebîlere ve onlara tâbî olan mü’min ve müslümanlara selâm verirdi. İşte bu 16 rekât Peygamber Efendimiz’in gündüz kıldığı nâfile namazlardı. Bunlara hakkıyla devâm eden ne kadar azdır!”

Habîb bin Ebî Sâbit, bu hadisi rivâyet eden Ebû İshâk’a:

“–Ey Ebû İshâk, rivayet ettiğin bu hadis senin mescidin dolusu altından daha kıymetlidir” demiştir. (Ahmed, I, 85)

Ensâr'ı Sevmeyen Mü'min Değildir!

Hz. Ali ﷺ, Allah Rasûlü ﷺ ile ashâbının İslâm'ı tebliğ uğruna yaptıkları kâbına varılmaz fedâkârlıklarından bahsederek şöyle der:

"Ensâr'ı sevmeyen mü'min değildir! Onların haklarını bilmeyen mü'min değildir. ***Allah'a yemin ederim ki onlar, atın yavrusunu itina ile beslediği gibi kılıçlarıyla, dilleriyle ve cömertlikleriyle İslâm'ı yücelttiler.*** Mekke'de Rasûlullah ﷺ, hac mevsimlerinde çıkıp hacca gelen câhilî Arap kabilelerini Allah'ın dinine davet ediyordu. Onlardan hiçbiri Peygamber Efendimiz'e icâbet etmedi ve onun dâvetini benimsemedi. Allah Rasûlü ﷺ, yorulmadan ve bıkmadan Mecenne ve Ukâz panayırlarına, Mina'da kabilelerin bulunduğu yerlere gidiyor, onlarla yüz-yüze görüşüyordu. Bunu her sene tekrarlıyordu. Hatta bazı kabileler kendisine şöyle diyordu:

«–Bizden ümid keseceğin vakit hâlâ gelmedi mi?»

Bu da Peygamber Efendimiz'in onlara çokça giderek, *«Beni muhâfaza ediniz de Allah'ın dinini tebliğ edeyim!»* demesinden ve İslâm'ı tekrar tekrar anlatmasından ileri geliyordu. Bu durum Ensâr'dan bir kabilenin Allah'ın hidâyetine mazhar olmasına kadar devam etti.

Rasûlullah ﷺ Ensâr'a İslâm'ı arzetti. Onlar kabul ettiler ve bu hususta süratle hareket ettiler. Peygamber Efendimiz'i bağırlarına bastılar, ona yardım ettiler ve sıkıntılarını gidermeye çalıştılar. Allah Teâlâ onlara hayırlı mükâfatlar versin! Biz Ensâr'ın memleketine vardık. Onlarla beraber evlerinde kaldık. ***Onlar bizi misâfir etmek için bazen kavga bile ederlerdi. Hatta bizim için kurâ çekiyorlardı.*** Öyle ki daha sonraları biz onların mallarında tasarruf etmek hususunda onlardan daha yetkili kılındık. Yani onların başına halife tayin edildik. Bundan dolayı da hiç rahatsız olmadılar. Sonra canlarını Peygamber'lerinin uğruna fedâ ettiler. Salât ve selâm Rasûlullah ﷺ Efendimiz'in ve onların üzerine olsun!"[101]

---

[101] Ebû Nuaym, *Delail,* s. 105; Kandehlevi, *Hayatü's-sahabe,* Akçağ yayınları, I, 76-77.

Kerbelâ

Hz. Ali’nin mataracısı Ebû Abdullah’ın anlattığına göre Hz. Ali ﷺ Sıffin’e giderken Ninova hizasına gelince:

“–Ebû Abdullah! Fırat kıyısında biraz dur! Ebû Abdullah! Fırat kıyısında biraz dur!” diye seslendi. Mataracı Ebû Abdullah:

“–Niçin duracağız?” diye sorunca, Hz. Ali ﷺ:

“–Bir gün Peygamber Efendimiz’in yanına gitmiştim. Mübârek gözlerinden inci gibi yaşlar dökülüyordu.

«–Ey Allah’ın Peygamberi! Sizi böyle kim ağlattı?» diye sordum.

«–Biraz önce Cebrail ﷺ *yanımda idi. Hüseyin’in Fırat kıyısında şehit edileceğini haber verdi. Onun toprağından sen de koklar mısın?»* buyurdu.

«–Evet!» dedim. Hemen elini uzattı, bir avuç toprak alıp bana verdi. O an gözlerimin yaşını tutamadım” dedi.[102]

Hz. Hüseyin ﷺ şöyle anlatır:

“Babam Sıffin’e giderken Kerbelâ’ya uğramıştı. Ben de yanında idim. Durdu. «Burası neresi?» diye sordu. «Kerbelâ» denilince:

«–Onların hayvanlarından aşağı indirilecekleri yer, işte burasıdır. Kanlarının döküleceği yer işte burasıdır!» dedi. Kendisine bunun ne demek olduğu sorulunca:

«–Muhammed hanedanının yükleri, ağırlıkları işte burada indirilecek!» dedi.”[103]

---

[102] Ahmed, I, 85; İbn-i Asâkir, IV, 328; Zehebî, *Siyer,* III, 193; Heysemî, IX, 187.
[103] Dineverî, *Kitâbu’l-ahbâr,* s. 251-253; M. Asım Köksal, *İslam Tarihi,* IV, 328-329.

Tevbe ve İstiğfâr Namazı

Hz. Ali ﷺ şöyle der:

"Ben Peygamber Efendimiz'den bir hadis duyduğumda, Allah Teâlâ bana o hadisten dilediği kadar istifade ettirirdi. (Yani onunla amel ederdim). Rasûlullah ﷺ Efendimiz'in ashâbından biri bana hadis rivâyet ettiğinde ondan yemin etmesini isterdim. Yemin ederse sözünü kabul ederdim. Bir defâsında Ebû Bekir ﷺ bana bir hadis rivâyet etti. Şüphesiz Hz. Ebû Bekir ﷺ doğru söylerdi (Bu sebeple ona yemin ettirmezdim). Dedi ki:

«–Rasûlullah ﷺ Efendimiz'in şöyle buyurduğunu işittim:

"Bir kul herhangi bir günah işlediğinde, kalkar, güzelce abdest alıp iki rekât namaz kılar ve Allah'a istiğfar ederse, Cenâb-ı Hak muhakkak o kulunu mağfiret buyurur."

Sonra Rasûlullah ﷺ şu âyet-i kerimeyi okudu:

"Onlar (müttakî mü'minler)**, bir kötülük yaptıklarında ya da kendilerine zulmettiklerinde, Allah'ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tevbe-istiğfar ederler. Zaten günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde bile bile ısrar etmezler"** (Âl-i İmrân, 135)»."[104]

Bu hadîs-i şerifin en güzel tatbik edildiği vakitler, seherlerdir. Zira seher ve fecir vakitleri, Hak dostları katında, **"İstiğfâr ve dua vakti"** olarak bilinir ve o bereketli zamanlara büyük bir îtinâ gösterilir.[105] Bir mü'min ***seher vakti*** kalkıp iki, dört, altı, yani ne kadar gücü yeterse namaz kılıp Cenâb-ı Hakk'ın murâdı üzere istiğfâr ederse, affedileceği umulur. Âyet-i kerimelerde şöyle buyrulur:

وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْاَسْحَارِ

"Seher vakitlerinde istiğfâr ederler" (Âl-i İmrân, 17)

وَبِالْاَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ. كَانُوا قَلِيلاً مِنَ الَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ

"Onlar, geceleri pek az uyurlardı. Seher vakitlerinde de istiğfâr ederlerdi." (Zâriyât, 17-18)

[104] Ebû Dâvûd, Vitr, 26/1521; Tirmizî, Salât, 181/406; Tefsîr, 3/3006; Ahmed, I, 2.
[105] Heysemî, VII, 47; Mubârekfûrî, *Tuhfetü'l-ahvezî,* II, 473-474; İbn-i Hacer, *Telhîsu'l-habîr*, IV, 206.

Sıkıntıya Düştüğünde Okursun

Hz. Ali رضي الله عنه şöyle der:

“Rasûlullah ﷺ bana:

«–Sana bazı zikirler öğreteyim mi? Onları sıkıntıya ve dara düştüğün zaman okursun, hem sıkıntın gider hem de günahların affedilir» buyurdu ve şu zikirleri öğretti:

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

سُبْحَانَ اللّٰهِ وَتَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ السَّمٰوَاتِ السَّبْعِ

وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

«Halîm ve Kerîm olan Allah’tan başka ilâh yoktur. Yüce ve azamet sahibi Allah’tan başka ilâh yoktur. Yedi kat göklerin ve Yüce Arş’ın Rabbi olan Allah’ı her türlü noksan sıfatlardan tenzîh ederim, O ne yüce bir varlıktır. Hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur».” (Bkz. Ahmed, I, 91, 92, 94)

Rasûlullâh ﷺ Böyle Yapmıştı

Ali bin Rebîa şöyle anlatır:

Bir gün **Hz. Ali**’ye binmesi için bir binek getirildi. Hz. Ali ؓ ayağını eğere koyunca “بِسْمِ اللّٰهِ” dedi. Hayvanın üzerine yerleşince de şöyle:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ سُبْحَانَ الَّذٖى سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنٖينَ. وَاِنَّٓا اِلٰى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

“Allah’a hamd olsun! **«Bunu bizim hizmetimize veren** (Rabbimizi) **tesbih ve takdis ederiz, yoksa biz bunlara güç yetiremezdik. Biz şüphesiz Rabbimize döneceğiz»**[106]” dedi.

Sonra üç defa *“Elhamdülillâh”*, üç defa *“Allâhu Ekber”* dedikten sonra şu duayı yaptı:

سُبْحَانَكَ لَٓا اِلٰهَ اِلَّٓا أَنْتَ قَدْ ظَلَمْتُ نَفْسٖى فَاغْفِرْ لٖى

“Allah’ım, seni bütün noksanlıklardan tenzîh ederim, senden başka ilâh yoktur, ancak sen varsın! Ben (günahlar işleyerek) kendime zulmettim, beni mağfiret eyle!”

Hz. Ali ؓ bunları söyledikten sonra tebessüm etti. Ben:

“–Niçin tebessüm ettiniz ey Mü’minlerin Emîri?!” diye sordum. Şöyle cevap verdi:

“–Rasûlullah ﷺ Efendimiz’i gördüm, şu yaptıklarımı aynen yaptıktan sonra tebessüm etmişlerdi:

«–Niçin tebessüm ettiniz ey Allah’ın Rasûlü?» diye sordum. Şöyle buyurdular:

*«–Rabbimiz, **“Allah’ım, beni mağfiret eyle!”** diyen kulundan çok hoşlanır ve: “Kulum, günahları benden başka kimsenin affedemeyeceğini bildi” buyurur».*” (Ahmed, I, 97, 115)

[106] Zuhruf, 13-14.

Ben Sıradan Bir Müslümanım

Hz. Ali’nin oğlu Muhammed bin Hanefiyye Hazretleri anlatıyor:

Ben, **babam Hz. Ali**’ye:

“–Babacığım, Rasûlullah ﷺ Efendimiz’den sonra insanların en hayırlısı kimdir?” diye sordum.

“–Hz. Ebû Bekir!” dedi.

“–Sonra kimdir?” dedim.

“–Hz. Ömer!” dedi.

Bir daha sorduğumda “Hz. Osman!” demesinden korktum da:

“–Sonra sen!” deyiverdim. Lâkin babam:

“–Ben mi? Ben sıradan bir müslümanım” dedi. (Buharî, Ashâbu’n-Nebî, 5; Ebû Dâvûd, Sünnet, 7/4629)

Ebû Cuheyfe ؓ şöyle der:

“Hz. Ali’nin şöyle dediğini işittim:

«–Dikkat edin, size Peygamber Efendimiz’den sonra bu ümmetin en hayırlısını haber vereyim mi? **O Ebû Bekir’dir**, Allah ondan râzı olsun!»

Sonra şöyle dedi:

«–Dikkat edin, Ebû Bekir’den sonra bu ümmetin en hayırlısını size haber vereyim mi? **O Ömer’dir**. Allah ondan râzı olsun!».” (Ahmed, I, 106, 110)

Hasta Ziyareti

Saîd bin Ilâka ﷺ diyor ki:

Hz. Ali ﷺ elimden tutarak:

"–Haydi, seninle Hasan'ın yanına gidip hastalığı sebebiyle kendisini ziyâret edelim!" dedi. Yanına vardığımızda Ebû Mûsâ el-Eş'arî'yi orada bulduk. Hz. Ali ﷺ ona:

"–Ey Ebû Mûsâ! Hasta ziyâreti niyetiyle mi geldin yoksa normal bir ziyaret maksadıyla mı geldin?" diye sordu. Ebû Mûsâ ﷺ:

"–Hasta ziyâreti için geldim" dedi. Bunun üzerine Ali ﷺ şöyle dedi:

"–Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğunu işitmiştim:

«Bir müslüman, hasta olan bir müslüman kardeşini sabahleyin ziyârete giderse, yetmiş bin melek akşama kadar ona rahmet okur, dua ve istiğfâr eder. Eğer akşamleyin ziyâret ederse, yetmiş bin melek onun için sabaha kadar rahmet okur, dua ve istiğfâr eder. Hastanın başına oturduğu zaman onu rahmet-i ilâhî kaplar. O kişi için Cennet'te toplanmış meyveler vardır»."[107]

[107] Bkz. Tirmizî, Cenâiz, 2/969; Ebû Dâvûd, Cenâiz, 3; İbn-i Mâce, Cenâiz, 2; Ahmed, I, 81.

Şeytana Uyma!

Hz. Ali ؓ şöyle anlatır:

Bir **râhip** vardı, kendi hâlinde manastırında ibadet ederdi. Bir **kadın** süslenip yanına gitti ve onu cilveleriyle aldattı. Râhip onunla zina etti. Kadın hâmile kalınca şeytan râhibe gelip:

"–Onu öldür! İnsanlar bu yaptığını öğrenirse rezil rüsvâ olursun!" dedi.

Râhip kadını öldürüp toprağa defnetti. İnsanlar araştırıp bu cinâyeti onun işlediğini öğrendiler. Hemen yakalayıp cezâlandırmak üzere götürdüler. Yolda yürürken şeytan râhibe yaklaşarak:

"–Ben bu kötülükleri sana süslü gösterip işleten kişiyim! Bana bir defa secde et seni bu belâdan kurtarayım" dedi. Râhip şeytana secde etti ancak şeytan onu bir kez daha aldatmıştı. Kendisinden uzaklaşıp gitti, ne onu ölümden kurtarabildi ne de bir faydası oldu.

Cenâb-ı Hak, insanları şeytanın bu tür aldatmalarına karşı îkâz etmek için şu âyet-i kerimeyi inzâl buyurmuştur:

"Münafıkların durumu tıpkı şeytanın durumu gibidir. Şeytan insana «İnkâr et» der. İnsan inkâr edince de: «Ben senden uzağım, ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım» der." (Haşr, 16) (Hâkim, II, 526/3801)

Müezzini İşiten Cemaate Gelmeli

Hz. Ali ﷺ şöyle demiştir:

"–Câmiye komşu olan kişinin namazı, ancak câmide (tam olarak) kabul edilir."

Yanındakiler Hz. Ali'ye:

"–Câminin komşusu kimdir?" diye sordular. O da:

"–Müezzinin sesini işiten herkes!" dedi. (Beyhakî, *Kübrâ,* III, 57)

Rasûlullah'ın En Çok Sevdiği İnsanlar

Küleyb bin Şihâb anlatıyor:

Bir defasında **Ali bin Ebî Tâlib** ﵁, Kûfe Mescidi'nden seslerin yükseldiğini duyunca ne olduğunu sordu. Kendisine:

"–Birtakım kişiler Kur'ân okuyor ve öğreniyorlar" denildi.

Hz. Ali ﵁:

"–Ne mutlu onlara! Onlar, Rasûlullah ﷺ nezdinde insanların en sevgilileri idiler" dedi. (Heysemî, VII, 162)

Fitnelerden Kurtuluş Çâresi: KURÂN-I KERİM

Hâris el-A‘ver anlatıyor:

Mescide uğramıştım, bir de baktım ki insanlar zikri terkedip malâyanî konulara dalmış konuşuyorlar. **Hz. Ali**’nin yanına gidip durumu kendisine haber verdim. Bana:

“–Doğru mu söylüyorsun, öyle mi yapıyorlar?” dedi. Ben:

“–Evet, dediğim doğrudur” deyince **Hz. Ali** ﵁ şu hâdiseyi nakletti:

“–Birgün Rasûlullah ﷺ:

«–Haberiniz olsun bir fitne çıkacak!» buyurmuşlardı. Ben hemen kendisine:

«–Bundan kurtuluş yolu nedir ey Allah’ın Rasûlü?» diye sordum. Şöyle buyurdular:

«–Allah’ın Kitabı’na tâbî olmaktır. Kur’an-ı Kerim öyle bir kelâm-ı ilâhîdir ki o, vukû bulacak her türlü fitneye karşı insanı selâmete erdirir. Onda sizden öncekilerin haberleri, sizden sonrakilerin durumları, insanlar arasında meydana gelecek hâdiselerin hükümleri vardır. O, hak ile bâtılı tefrik eder, mâlayâni değildir. Kendisini terk eden azgını Cenâb-ı Hak helâk eder. Onun dışında hidâyet arayanı Allah dalâlete düşürür. O, Hak Teâlâ’nın sapasağlam ipi, zikr-i hakîmi ve sırât-ı müstakîmidir. Kendisine bağlananlar hiçbir zaman sapmaz, onu söyleyen diller yanılmaz. Âlimler ona doyamaz, çok tekrardan dolayı tâzeliğini asla kaybetmez, <u>insanları şaşırtan mu‘cizevî husûsiyetleri bitip tükenmez.</u> Cinler, onu dinledikleri zaman; **«Gerçekten biz, hayranlık veren bir Kur’an dinledik»**[108] *demekten kendilerini alamamışlardır. Kur’an’a dayanarak konuşanlar doğru söyler, onunla amel edenler mükâfâta nâil olur, onunla hüküm verenler isâbet ederek âdil davranırlar. Onu tatbik edenler ecir kazanır, ona çağıran dosdoğru yolu bulur.»*

Ey A‘ver, bu güzel sözleri iyice öğren!” (Tirmizî, Fedâilu’l-Kur’ân, 14/2908; Dârimî, Fedâilu’l-Kur’ân, 1)

---

[108] Cinn 1.

Müttakîleri Cennet'e Götüren Binekleri

Nu'mân bin Sa'd şöyle anlatır:

"**Hz. Ali**'nin yanında oturuyorduk. Bize şu âyet-i kerimeyi okudu:

يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّق۪ينَ اِلَى الرَّحْمٰنِ وَفْدًاۙ

«O gün takvâ sahibi müttakî kulları huzûr-u Rahmân'a heyet hâlinde toplarız.» (Meryem, 85)

Sonra da şöyle dedi:

«–Hayır, vallahi, onlar yürüyerek getirilmeyecekler. Heyet huzûra yürüyerek götürülmez. Onlar insanların benzerini görmediği muhteşem binekler üzerinde huzûra çıkarılacaklardır. O bineklerin altın eğerleri vardır. Bunların üzerine binip Cennet'in kapısına kadar gider ve kapıyı çalarlar»." (Ahmed, I, 155)

Âyet-i kerimede anlatıldığına göre müttakîler, gelen heyetlerin padişahların ikram ve ihsanına erişmek için huzûra doğru akın ettikleri gibi, Rablerine doğru topluca akın edeceklerdir. Allah Teâlâ da onlara sayısız nimetlerle ikram ve ihsanda bulunacaktır.

İmam Kuşeyrî Hazretleri şu işârî îzâhı yapar:

"Bunlardan kimisi ibâdet ve taatlerinin üstüne biner gelir. Kimisi dünyada besledikleri himmetleri ve halis niyetleri üzerine binip gelir. İbadet bineklerine binenler Cennet isterler ve binekleri onları Cennet'e ulaştırır. Himmet bineklerine binenler ise Cenâb-ı Hakk'ı talep ederler. Onların muratları Allah'ın rızâsı ve cemâlullahtır. Bu himmetleri onları Rahman'ın rahmetine yaklaştırır. Şu hâlde Cennet isteyen başkadır, Rahman'ı isteyen başkadır." (*Letâifü'l-İşârât*, II, 249)

Bir sonraki âyet-i kerimeye göre günahkârlar da, susamış hayvan sürülerinin suvarılmak üzere suya sevk edildikleri gibi, hor ve hakir bir şekilde itilip kakılarak Cehennem'e sürüleceklerdir.

Kendisi Taşımalı

Hz. Ali ﷺ, aldığı bir dirhemlik hurmayı cübbesinin ucuna sarmış gidiyordu. Biri yetişip:

"–Ey Mü'minlerin Emîri, sen bırak ben taşıyayım" dedi. O da:

"–Hayır, çoluk çocuk sahibi kişinin, âilesinin ihtiyacını bizzat kendisinin taşıması daha münâsiptir" dedi. (Buhârî, *el-Edebü'l-müfred,* no: 551)

İslâm'ı Öğretip Anlatma Gayreti

Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

"Ey îman edenler! Kendinizi ve âilenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, acımasız, güçlü, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan melekler vardır." (Tahrîm, 6)

Hz. Ali bu âyet-i kerimede geçen **"Kendinizi ve âilenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun"** cümlesini:

"Kendinize ve âile efrâdınıza hayrı, yüksek değerleri, iyilik ve güzellikleri öğretiniz!" şeklinde îzâh etmiştir. (Hâkim, II, 494/3826)

Ebû Vâil şöyle anlatır:

"**Hz. Ali**, İbn-i Abbâs Hazretleri'ni bir hac mevsiminde vazifelendirmişti. İbn-i Abbâs hacılara Bakara veya Nûr sûrelerinin tefsîrini yaparak öyle bir hitabette bulundu ki, Rumlar, Türkler ve Deylemliler bunu dinleselerdi mutlaka müslüman olurlardı." (İbn-i Kesîr, *Tefsîr,* I, 8)

Borçtan Kurtulmak İçin

Mükâtep bir köle[109] **Hz. Ali**'ye gelerek:

"–Borcumu ödeyecek gücüm yok, bana yardım et!" demişti. O da:

"–Peygamber Efendimiz'in bana öğrettiği duâyı ben de sana öğreteyim mi? Buna devâm ettiğin takdirde, üzerinde Sebir Dağı kadar borç olsa bile Allah Teâlâ onu ödemene yardım eder" dedi ve şu duâyı okudu:

اَللّٰهُمَّ اكْفِنِى بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَاغْنِنِى بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ

"Allah'ım! Bana helâl rızık nasip ederek beni haramlardan koru! Lûtfunla beni Sen'den başkasına muhtaç etme!" (Tirmizî, Deavât, 110/3563; Ahmed, I, 153)

[109] Hürriyetine kavuşmak için efendisiyle belli bir miktar üzere anlaşan köle.

Kadere Îman

Yahyâ bin Mürre anlatıyor:

“**Hz. Ali** ؓ halîfe iken geceleri nâfile namaz kılmak üzere mescide çıkardı. Bir gece kendisini korumak için arkasından gittik. Namazı bitirince yanımıza geldi ve sordu:

«–Burada oturmanızın sebebi nedir?»

«–Seni koruyoruz.»

«–Semâ ehlinden mi dünya halkından mı?»

«–Dünya halkından.»

Bunun üzerine **Hz. Ali** ؓ şöyle dedi:

«–Tahakkuk etmesine gökte hüküm verilmemiş hiçbir şey, yeryüzünde meydana gelmez. Her bir insana iki koruyucu melek verilmiştir. Bunlar o kimseyi, kaderinin tahakkuk ânına kadar himâye ederler. O an gelince de onu kaderiyle baş başa bırakırlar. Benim üzerimde Allah’ın koruması vardır, ecelim gelince bu koruma nihâyete erecektir. Bir kul kendisi için yazılan şeylerin muhakkak vukû bulacağını, yazılmayanların ise asla meydana gelmeyeceğini bilmedikçe, îmânın tadını alamaz!»” (İbn-i Asâkir, *Târîhu Dımeşk*, XLII, 552)

Tevekkül etmeyip Allah’ı unutan ve her yaptığını kendinden bilen kimseler, netîce îtibâriyle yine kaderleri ile yüzyüze geleceklerdir. Ancak Allah’ın rızâsını elde edememiş ve imtihanı kaybetmiş olarak! Tevekkül etmek ise insanı Yüce Rabbi’ne daha yakın kılacağı gibi dünya hayatını rahat ve sıkıntısız bir şekilde geçirmesine de yardımcı olacaktır.

Karnımıza Taş Bağlardık

Hz. Ali ؓ bir gün şöyle demiştir:

Rasûlullah ﷺ Efendimiz’le birlikte olduğumuz günleri hatırlıyorum da o günlerde açlıktan karnımıza taş bağladığımız olurdu. Bugün ise malımın zekâtı kırk bin dinara ulaşıyor.” (Ahmed, I, 159)

Peygamber ﷺ Efendimiz zamanında insanlar, açlığın ızdırabını dindirmek için karınlarına taş bağlıyorlardı.

Hz. Ali ؓ bu sözünü, herhalde ganimetten kendisine çokça hisse düştüğü bir gün söylemiştir. Zira her zaman bu kadar çok malı olmuyordu.

Şehîd Edileceğini Haber Verdi

Hz. Ali رضي الله عنه Basralı bir grup hâricînin yanına gelmişti. İçlerinde Ca‘d isminde biri vardı. Bu adam:

"–Allah'tan kork ey Ali, sen de bir gün öleceksin!" dedi. Hz. Ali رضي الله عنه:

"–Hayır, bilâkis öldürüleceğim, şu başıma bir darbe yiyeceğim ve şu sakallarım kana bulanacak. Bu kesinleşmiş bir hükümdür, zamanı gelince tahakkuk edecektir. İftirâ eden kimse hüsrâna uğramıştır" dedi.

Bu sefer Ca‘d, Hz. Ali'nin elbisesini eleştirdi, çok eski olduğunu söyledi. Hz. Ali رضي الله عنه:

"–Elbiseden size ne ki? Bu hâliyle o kibirden en uzak ve müslümanların beni örnek alabilmesi için en uygun elbisedir" dedi. (Ahmed, I, 91)

Hz. Ali رضي الله عنه öldürüleceğini haber verdiğinde yanındakiler:

"–O kâtilin kim olduğunu bize haber verin hemen tüm sülâlesinin kökünü kazıyalım" dediler. Hz. Ali رضي الله عنه:

"–Size yeminle söylüyorum ki beni şehîd edenden başkasını öldürmeyeceksiniz!" dedi. (Ahmed, I, 156)

Siz Hayırlı Bir Toplum Olursanız

Hz. Ali ﷺ, İbn-i Mülcem tarafından yaralandığında insanlara bir hitabede bulunmuştu. Ona:

"–Ey Mü'minlerin Emîri, bize bir idâreci tâyin et!" dediler. Hz. Ali ﷺ şu cevabı verdi:

"–Sizi, Peygamber Efendimiz'in bizi bırakıp gittiği gibi bırakıyorum. Biz de aynı şekilde:

«–Yâ Rasûlallah! Üzerimize bir idâreci tâyin etseniz!» demiştik de Rasûlullah ﷺ Efendimiz:

«–Allah Teâlâ sizde bir hayır görürse hayırlılarınızı üzerinize idâreci yapar» buyurmuştu. ***O zamanlar Cenâb-ı Hak bizde bir hayır gördü ki başımıza Hz. Ebû Bekir'i geçirdi.*** " (Hâkim, III, 156/4698)

Dikkat Edin! Benim Yüzümden İki İnsan Helâk Olur!

Hz. Ali ﷺ şöyle anlatır:

"–Bir gün Rasûlullah ﷺ beni çağırdı ve şöyle buyurdu:

«–Senin Hz. İsa ile bir benzerliğin var. Yahûdiler ona kızdılar ve annesi Hz. Meryem'e yalan ve iftarâlar atıp bühtanda bulunacak kadar aşırıya gittiler. Hristiyanlar da onu sevdiler ve bu hususta o kadar aşırı gittiler ki Hz. İsa'yı olmadığı bir makâma çıkartmak istediler.»

Dikkat edin! Benim yüzümden iki nevi insan helâk olur:

1) Beni aşırı sevip ifrata kaçan, bende bulunmayan şeylerle beni medhedip övmeye çalışan insanlar,

2) Bana buğzeden insanlar. Bana karşı beslediği kin ve kızgınlık onları hakkımda yalan ve iftiralar uydurup bühtanda bulunmaya sevkeder.

Dikkat edin! Ben bir peygamber değilim, bana vahiy de gelmiyor! Ancak ben Allah'ın Kitâb'ı ve Peygamber ﷺ Efendimiz'in Sünnet'i ile gücüm yettiğince amel etmeye çalışıyorum. Allah'a itaat ve ibadet husûsunda size ne emredersem hoşunuza gitse de gitmese de buna itaat etmek, üzerinize vazifedir." (Ahmed, I, 160)

Hz. Ali ﷺ şöyle demiştir:

"Tâneleri yaran, insanları yaratan Zât-ı Zülcelâl'e yemin ederim ki Ümmî Peygamber ﷺ, bana şu hususta ahid verdi: *«Beni ancak mü'min olan sevecek ve bana ancak münâfık olan buğzedecektir»*." (Müslim, İman 131)

Ebû Saîd ﷺ şöyle der:

"Biz Ensâr cemâati, münâfıkları ancak Hz. Ali'ye besledikleri kin ve nefretten tanırdık." (Tirmizî, Menâkıb, 20/3717)

Yalan Söylemiş O Yalancılar!

Âsım bin Damra şöyle anlatır:

Hz. Ali'nin oğlu **Hz. Hasan**'a:

"–Şîa yani Hz. Ali'yi sevmede aşırı gidenler onun öldükten sonra tekrar dünyaya döneceğini iddia ediyorlar" dedim.

Hz. Hasan ﷺ şöyle dedi:

"–Yalan söylemiş o yalancılar! Öyle olsaydı hanımları başkalarıyla evlenmez, biz de mirasını taksim etmezdik." (Ahmed, I, 148)

Allah Teâlâ Dostlarına Yardım Eder

Kays bin Ebû Hâzim şöyle anlatır:

“Medine-i Münevvere’de idim. Çarşıda dolaşırken Ahcâru’z-Zeyt denilen taşlık bölgeye vardım. Orada hayvanın üzerine duran bir adamın etrafına toplanmış kalabalık bir cemaat gördüm. Bineğin üzerindeki adam **Hz. Ali**’ye hakaretler ediyor, insanlar da etrafında onu dinliyordu. Birden yanlarına Sa‘d bin Ebî Vakkâs ﵇ geldi ve:

«–Bu da nedir?» diye sordu.

«–Bir adam gelmiş, Hz. Ali’nin aleyhine konuşuyor, ona hakaret ediyor» dediler. Sa‘d ﵇ ilerledi, hemen ona yol açtılar, adamın yanına kadar varıp:

«–Be adam, ne diye Hz. Ali’ye hakaret ediyorsun? O ilk müslümanlardan değil mi? Rasûlullah ﷺ ile birlikte ilk namaz kılanlardan değil mi? Dünyaya karşı insanların en zâhidi değil miydi? İnsanların en âlimi değil miydi?» diye Hz. Ali’nin faziletlerini sayıp döktü ve en son:

«–O Peygamber ﷺ Efendimiz’in damadı değil miydi? Gazvelerinde Rasûlullah Efendimiz’in bayrağını taşımaz mıydı?» diye sözünü bitirdi.

Sonra kıbleye dönüp ellerini kaldırdı:

«Allah’ım! Eğer şu adam senin velîlerinden birine hakaret ediyorsa, şu cemaate kudretini göstermeden onları buradan dağıtma!» diye niyâz etti.

Vallahi biz daha oradan ayrılmadan adamın hayvanı hırçınlaştı, onu başının üzerine taşların içine fırlattı. Adamın kafası yarılıp beyni dışarı fırladı ve hemen oracıkta ölüverdi.” (Hâkim, *Müstedrek,* III, 571/6121)

Naklettiği Bazı Hadîs-i Şerifler

Hz. Ali ﷺ der ki: Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdu:

"Kim, yol azığına ve kendisini Allah'ın evi (Kâ'be)'ye ulaştıracak bir bineğe sahip olduğu halde haccetmezse, ister yahûdi ister hıristiyan olarak ölsün hiç fark etmez. Bu, Allah Teâlâ'nın Kitâb'ında şöyle buyurmasından dolayıdır:

«Gitmeye gücü yetenlerin Beytullah'ı haccetmesi (ziyârette bulunması)**, Allah'ın insanlar üzerindeki bir hakkıdır.»** (Âl-i İmrân 3/97)*"* (Tirmizî, Hac, 3/812)

❁

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Devanın en hayırlısı, Kur'ân'dır." (İbn-i Mâce, Tıb, 28, 41)

❁

Rasûlullah ﷺ şöyle buyurmuştur:

"Asıl cimri olan kimse, yanında ismim zikredildiği hâlde bana salât ü selâm getirmeyen kişidir." (Tirmizî, Deavât, 100/3546. Ayrıca bkz. Ahmed, I, 201)

❁

"Kim Kur'ân'ı okur, ezberler, helâl kıldığı şeyi helâl, haram kıldığı şeyi de haram kabûl ederek bunları tatbik ederse Allah o kimseyi bu sebeple Cennet'e koyar. Ayrıca onu, âilesinden Cehennem'e gidecek on kişiye şefaatçi kılar." (Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'ân, 13/2905; Ahmed, I, 148)

❁

"Büluğ çağına ulaştıktan sonra yetimlik kalkar. Bütün gün geceye kadar susmak yoktur." (Ebû Dâvûd, Vesâyâ 9)

❁

"Ömrünün uzamasını, rızkının bollaşmasını ve kötü ölümden kurtulmayı isteyen kişi Allah'a karşı takvâ sahibi olsun ve sıla-i rahimde bulunsun, yani akrabalarıyla bağını kuvvetli tutsun!" (Ahmed, I, 143)

❁

"Bana dört şey verildi ki bunlar Allah'ın peygamberlerinden hiç birine verilmemiştir:

1) Bana yeryüzünün anahtarları verildi,

2) «Ahmed» diye isimlendirildim,

3) Toprak benim için temiz kılındı,

4) Ümmetim en hayırlı ümmet kılındı.” (Ahmed, I, 158)

❁

Rasûlullah ﷺ, **Hz. Ali**’ye hitaben şöyle buyurdu:

“Ey Ali! Fitne çıkaran, gururlanıp kendini beğenen biri olma! Tâcir de olma, ancak hayır tâciri ol! Zira diğer tâcirler işlerini hep geleceğe atarlar.” (Ahmed, I, 138)

❁

“Ey Ali, âniden bir haramı gördüğünde dönüp tekrar bakma! Zira ilk bakış senin (için affedilmiş)tir, ancak ikinci bakış aleyhinedir (günahtır).”[110]

❁

“Yâ Ali, üç şeyi geciktirme! Vakti giren namazı, hazırlanan cenâzeyi ve küfvünü (dengini) bulduğun kocasız kadını.” (Tirmizî, Salât, 13/171)

❁

Hz. Ali ؓ şöyle der:

“Rasûlullah ﷺ her farz namazın ardından mutlaka iki rekât sünnet kılardı. Sabah ve ikindi namazları hâriç!” (Ahmed, I, 144, 143)

❁

Hz. Ali’nin bildirdiğine göre, Peygamber Efendimiz’in amcası Abbâs ؓ, hayırda acele etmek maksadıyla, senesi dolmadan zekât verip veremeyeceği hususunu sormuştu. Rasûlullah ﷺ ona bu hususta izin verdi.[111]

❁

Hz. Ali ؓ şöyle demiştir: “Rasûlullah ﷺ bana:

اَللّٰهُمَّ اهْدِنِى وَسَدِّدْنِى

«“Allah’ım! Beni hidâyete erdir ve her işini doğru yapan dürüst kullarından eyle!” de» buyurdu.” (Müslim, Zikir 78; Ebû Dâvûd, Hâtem 4)

❁

[110] Ebû Davud, Nikâh, 42-43/2149; Tirmizî, Edeb, 28/2777; Ahmed, I, 159; Heysemî, VIII, 63.
[111] Ebû Dâvud, Zekât, 22/1624; Tirmizî, Zekât, 37/678; İbn-i Mâce, Zekât, 7; Ahmed, I, 104; Dârimî, Zekât, 12.

Hz. Ali'nin bildirdiğine göre, Efendimiz ﷺ vefâtı esnâsındaki son tavsiyelerinde şöyle buyurmuştur:

"Namaza, özellikle namaza dikkat ediniz! Elinizin altında bulunanlar hakkında Allah'tan korkunuz!" (Ebû Dâvûd, Edeb, 123-124/5156; İbn-i Mâce, Vasâyâ, 22)

❀

Hz. Ali رضي الله عنه şöyle anlatır:

"Bir kişi Rasûlullah ﷺ Efendimiz'e gelip:

«–Yâ Rasûlallah! Ramazan'dan sonra hangi ayda oruç tutmamı emir buyurursunuz?» diye sordu. Allah Rasûlü ﷺ:

«–Eğer Ramazan'dan sonra oruç tutacaksan, Muharrem'de tut! Zîrâ o, Allah'a âit bir aydır; onda bir gün vardır ki, Allah, bir kavmin tevbesini o günde kabûl buyurdu; başka kavimlerin de tevbe ve niyâzlarını o günde kabûl eder» buyurdular." (Tirmizî, Savm, 40/741; Ahmed, I, 155)

❀

Hz. Ali رضي الله عنه Kûfe'de hutbe verirken minberden şöyle seslenmiştir:

"Cuma günü olunca şeytan çarşı ve pazara erkenden bayraklarıyla gider, insanlara binbir engel çıkararak mâni olmaya, onları Cuma'dan (hiç olmasa) geciktirmeye çalışır. Melekler de erkenden gidip mescidin kapılarına dururlar. Gelenleri birinci vakitte gelenler, ikinci vakitte gelenler diye yazarlar. Bu hâl imam (hutbeye) çıkıncaya kadar devam eder. ***Kişi mescidde, imamı görüp, dinleyebileceği bir yere oturur, can kulağıyla dinler ve konuşmazsa, ona iki kat sevap vardır.*** *Kişi uzakta kalır ve imamı dinleyemeyeceği bir yere oturur, sessiz durur ve konuşmazsa bir hisse sevap alır. Eğer, imamı görüp dinleyebileceği bir yere oturur fakat boş konuşma yapar, sessiz kalmazsa, ona iki hisse vebal yazılır. Eğer, dinleme ve görme imkânı olmayan bir yere oturur ve boş konuşur ve sessiz kalmazsa, ona bir hisse vebal vardır. Kim de yanındaki arkadaşına Cuma günü «sus!» derse boş konuşmuş olur. Kim de boş konuşur ise, o Cuma'daki sevaptan nasipsiz kalır."*

Hz. Ali رضي الله عنه konuşmasının sonunda:

"–Ben bu güzel sözleri Rasûlullah ﷺ Efendimiz'den işittim" dedi. (Ebu Dâvud, Salât 209/1051)

❀

Hz. Ali رضي الله عنه anlatıyor:

"Rasûlullah ﷺ şöyle buyurdular:

«Ebu Bekir ve Ömer, kendilerinden önce ve sonra gelip geçecek, peygamberler dışında kalan bütün Cennetliklerin olgun yaşta olanlarının efendileridir. ***<u>Ey Ali!</u>*** *<u>Bu hususu, hayatta oldukları müddetçe onlara haber verme!»</u>*" (İbn-i Mâce, Mukaddime, 11)

❁

Hz. Ali ؓ şöyle rivâyet eder:

Rasûlullah ﷺ namazda sakalı ile oynayan birini görmüştü. Bunun üzerine:

"Bakın, şu kimsenin kalbi huşû duysaydı, âzâları da huşû içinde olurdu!" buyurdu. (Ali el-Müttakî, VIII, 197/22530)

❁

"Sadaka sahibinin elinden çıkınca, sâilin eline varmadan önce beş şey söyler: Az idim beni çoğalttın, küçüktüm beni büyüttün, düşmandım beni kendine dost ettin, fani idim baki yaptın. Daha önce sen beni korur iken şimdi ben senin koruyucun oldum." (Bursevî, *Rûhu'l-Beyân,* [Bakara, 265])

*"**Ey Ali!** Tevhîdi muhâfaza et, zira sermâyemdir. Güzel amel işlemeye devam et, zira bu benim amelimdir. Namazı kıl, zira namaz gözümün nûrudur. Hakk'ı zikret, zira o, gönlümün zaferidir. İlim elde et, zira o benim mîrasımdır."* (Bursevî, *Rûhu'l-Beyân,* [Nisâ, 136])

❁

Hz. Ali ؓ şöyle buyurur:

"Rasûlullah ﷺ **«Sebbihi'sme Rabbike'l-a'lâ»** sûresini severdi." (Ahmed, I, 96)

Hikmetli Sözlerinden

- **Hz. Ali** ﷺ şöyle demiştir:

“Size Rasûlullah ﷺ’den bir hadîs, bir söz ve bir durum rivâyet edildiğinde, Allah Rasûlü’nün hidâyet, salâh ve takvâ îtibariyle bundan daha üstün ve daha ötede olduğunu bilin!” (Ahmed, I, 122)

- “Her kim cuma günü Peygamber Efendimiz’e yüz kere salevât getirirse kıyâmet günü mahşer yerine yüzü çok güzel ve nûrlu olarak gelir. İnsanlar gıptayla, «Bu adam acabâ hangi ameli işliyordu?» diye birbirlerine sorarlar.” (Beyhakî, *Şuab,* III, 212)

- “İki nîmet vardır ki beni hangisinin daha çok sevindirdiğini bilemiyorum: Birincisi, bir kimsenin, ihtiyâcını karşılayacağımı ümîd ederek bana gelmesi ve bütün samîmiyetiyle benden yardım istemesidir. İkincisi de, Allah Teâlâ’nın, o kimsenin arzusunu benim vâsıtamla yerine getirmesi yâhut kolaylaştırmasıdır. ***Bir müslümanın sıkıntısını gidermeyi, dünya dolusu altın ve gümüşe sâhip olmaya tercih ederim.***” (Ali el-Müttakî, VI, 598/17049)

- “Ey dünya! Bana kastın mı var, yoksa bana hasret misin?! Heyhât! Heyhât! Benden başkasını aldat! Seni dönüşü olmayan üç talâkla boşadım. Zira senin ömrün kısa, vaziyetin kötü, kıymetin azdır. Âh! Azık az, sefer uzun ve yol ıssız! Âh! Âh!” (İbn-i Abdi’l-Berr, *el-İstîâb,* III, 1108)

- **Hz. Ali** ﷺ Sıffîn’den gelirken Kûfe dışındaki mezarlığa gelince, orada yatanlara hitâben şöyle seslendi:

“Ey yalnızlık diyârının, ıssız yerlerin ve karanlık kabirlerin halkı! Ey toprağa serilmiş, gurbete düşmüş, yalnızlığa arkadaş olmuş, korkunç ve tenhâ yerlere sığınmış kişiler! Siz bizden önce yaşayıp gittiniz. Biz de ardınıza düştük, size ulaşmak üzereyiz. Bırakıp gittiğiniz evleri şimdi eller tuttu. Hanımlarınızı başkaları nikâh etti. Mallarınız paylaşıldı bitti. Bunlar bizim tarafta olup bitenler. Âh! Keşke bir de sizin tarafta olup bitenleri öğrenebilseydik!”

Sonra yanındakilere dönerek şöyle buyurdu:

“Allah’a yemin ederim ki, onların konuşmalarına izin verilseydi:

«En hayırlı azık Allah korkusudur» derlerdi.”[112]

- “Nîmetin tamamına erişmek, İslâm üzere ölmektir.”[113]

[112] Bakara, 197. İbn-i Abdirabbih, *el-Ikdü’l-ferîd,* III, 236-237.
[113] Beydâvî, *Envâru’t-Tenzîl*, I, 201, [Bakara, 150].

- “Kardeşlerimden birkaç kişiyi toplayıp onlara bir veya iki kap yemek yedirmem, bana çarşıya çıkıp bir köle âzâd etmekten daha sevgili gelir.” (Buhârî, *el-Edebü’l-müfred,* no: 566)

- “Dünya arkasını dönmüş gidiyor. Âhiret ise yüzünü dönmüş geliyor. Her birinin kendine has evlâtları (tâlipleri) vardır. Siz âhiretin evlâtları olun, dünyanın evlâtlarından olmayın! ***Bugün amel işleme günüdür, hesap yoktur. Yarın ise hesap vardır, amel işleme imkânı yoktur.***” (Buhârî, Rikâk, 4)

- “Dünyanın dokunuşu yumuşak fakat zehiri öldürücüdür.” (Râzî, *Mefâtîh,* [Âl-i İmrân, 185])

- “İnsanlara anlayacakları şekilde konuşunuz ve anladıkları şeyleri söyleyiniz! Anlamadıkları hususları da bırakın. Siz, Allah ve Rasûlü’nün yalanlanmasını ister misiniz?” (Buhârî, İlim, 49)

- “İnsanlar uykudadırlar, öldüklerinde uyanırlar.” (Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ,* II, 312/2795)

- “Kabir amel-i sâlih sandığıdır. Ölüm ânında sana hakîkatin haberi gelir, gerçeği anlarsın.” (Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ,* II, 388/3209)

- Bir defasında **Hz. Ali**’ye:

“–Ya Emîre’l-Mü’minin, sana bekçilik yapalım?” dediler. Şöyle buyurdu:

“***–Kişinin bekçisi ecelidir.”***[114]

- **Hz. Ali** ؓ, Bakara Sûresi’nin 201. âyetinin umûmî mânâsının yanısıra şöyle de tefsir edilebileceğini ifâde etmiştir:

“Âyette zikredilen «رَبَّنَا اٰتِنَا فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً» **“Rabbimiz bize dünyada iyilik ver”** kısmı *“Rabbimiz bize dünyada sâliha kadın ver”*, «وَفِى الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً» **“Âhirette de iyilik ver”** kısmı *“Âhirette de hûru’l-ıyn (Cennet hûrileri) ver”*, «وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» **“Bizi Cehennem azâbından koru”** kısmı ise *“Bizi kadınların hîle ve tasallutundan muhâfaza buyur!”* anlamındadır.” (Ali el-Kârî, *Mirkât,* VI, 265)

- “Eğer Rasûlullah ﷺ Efendimiz’in «اَلسَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ*: Yolculuk azâptan bir parçadır*»[115] beyânı olmasaydı, ben «اَلسَّقَرُ قِطْعَةٌ مِنَ السَّفَرِ: Cehennem azabı yolculuktan bir parçadır» derdim.”

- “**Yağmur duası**na çıktığınızda:

---

[114] İmam Şârânî, *et-Tabakâtü’l-kübrâ,* trc. Abdülkâdir Akçiçek, İstanbul 1968, I, 67.
[115] Buhârî, Umre, 19.

1) Allah'a hamd ediniz, O'nu lâyık olduğu üzere senâ ediniz!

2) Peygamber ﷺ Efendimiz'e salât ü selam getiriniz!

3) Allah'tan mağfiret dileyiniz!

Çünkü yağmur duasına çıkmak istiğfardır, Allah'tan mağfiret dilemektir." (Abdurrezzak, *Musannef,* III, 88)

- "Dikkat edin! Ben **Cennet** gibi insanı hayrette bırakan başka bir şey görmedim, onu isteyen insanlar uyuyorlar, geceleri teheccüde kalkıp ibadet etmiyor, uykularından fedâkârlıkta bulunup Allah yolunda koşturmuyorlar. **Cehenem** de aynı şekilde beni hayrette bırakıyor, ondan kaçtığını söyleyen insanlar da yine uykularından vazgeçemiyorlar!" (Bâkıllânî, *İ'câzü'l-Kur'ân,* s. 144)

- "Aklı eren hiç bir müslümanın ***Bakara Sûresi'nin son âyetleri***ni okumaksızın uyuyacağını zannetmiyorum. Çünkü bu âyetler Arş'ın altında bulunan bir hazineden indirilmişlerdir." (Ali el-Müttakî, *Kenz,* no: 4065)

- "Yüce Allah, âlimlerden öğretmeleri husûsunda söz almadıkça câhillerden öğrenmelerine dâir söz almadı." (Kurtubî, [Âl-i İmrân, 187])

- ***"Âlimlere «Niçin öğretmediniz?» sorusu sorulmadan câhillere «Niçin öğrenmediniz?» diye sorulmayacaktır."***

- "Gerçek âlim, insanları Allah'ın rahmetinden ümitsizliğe düşürmeyen, mâsiyete düşmelerine musâade etmeyen, Allah'ın mekrinden emin kılmayan ve insanları Kur'an'dan başka şeye rağbet ettirmeyen kimsedir. Fıkıhsız, ince anlayıştan uzak yapılan ibadette, verâ olmayan fıkıhta, tefekkür edilmeden yapılan kıraatte hayır yoktur." (Ebû Nuaym, *Hilye,* I, 77; İbrâhîm Canan, XV, 24)

- "Akıl kalbdedir, merhamet karaciğerdedir, şefkât dalaktadır, nefes de akciğerdedir." (Buhârî, *el-Edebü'l-müfred,* no: 457)

- "Kim, işitmiş olduğu bir **aksırık esnâsında**:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ عَلَى كُلِّ حَالٍ مَا كَانَ

«Vukû bulan her hâl üzere Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun!» derse, hiçbir zaman diş ve kulak ağrısı çekmez." (Buhârî, *el-Edebü'l-müfred,* no: 926)

- "İnsanların üzerine öyle şiddetli bir zaman gelecek ki, onunla emrolunmadığı halde zengin elindeki malına sıkı sıkıya sarılıp fakire vermeyecek. Hâlbuki Allah ﷻ, **«Aranızda iyiliği, fazîleti unutmayınız»**[116] buyurmuştur. Zor-

[116] Bakara, 238.

da kalanlar da (mallarını) satacaklar. Hâlbuki Rasûlullah ﷺ muztarrın satışını, içerisinde zarar olan satışı ve olgunlaşmadan önceki meyvenin satışını nehyetmiştir." (Ebû Dâvûd, Büyû', 25/3382; Ahmed, I, 116)

- "Ey ilim sahipleri, ilminizle amel ediniz! Çünkü asıl âlim, bildiğiyle amel eden ve ilmi ameline uygun düşendir. Bazı insanlar gelecek, ilim öğrenecekler ancak gırtlaklarından aşağı geçmeyecek, yaptıkları bildiklerine, içleri de dışlarına uymayacak. Halkalar hâlinde oturup birbirlerine karşı ilimleriyle övünecek ve üstünlük taslayacaklar. Hatta biri arkadaşına, kendisini bırakıp başkasının yanına oturduğu için kızacak. İşte onların bu meclislerindeki amelleri Allah'a yükselmez." (Dârimî, Mukaddime, 34)

- "İnsanlar işlerini ihsân duygusuyla yapmalarına göre değer kazanırlar." Yâni neyi nasıl yapacağını iyi bilmesine, bunu en güzel şekilde gerçekleştirmesine ve Allah'ı görüyormuş gibi çalışmasına göre değer kazanırlar. (Mustafa Çağrıcı, "İhsan" mad., *DİA*, İst. 2000, XXI, 544)

- **Hz. Ali** ؓ memurlarından birine:

"Her şey, senin namazına bağlıdır" buyurmuştur.[117]

- "Kim ilim talebinde olursa Cennet de onu ister, kim de mâsiyetler peşinde koşarsa, Cehennem onu bekler." (İbn-i Hacer, *Münebbihât*, s. 3)

- "Kendinizi sabırla iyiliklere zorlayınız ve haysiyetinizi günâha bulaşmaktan koruyunuz. O zaman îmanın tadına varırsınız." (*Gurerü'l-hikem*, no: 5891)

- "Kerâmetler kerâhetlerle (yâni nefsin hoşlanmadığı meşakkatli amel-i sâlihlerle) kazanılır." (*Gurerü'l-hikem*, I, 19, no: 43)

- "Kerîm kişi, alçakların övündüğü şeyden uzak durur." (*Gurerü'l-hikem*, II, 44, no: 177)

- "Beni en çok endişelendiren iki tip adamdır: Hayâsız âlim ile câhil sofu!" (Bursevî, *Rûhu'l-Beyân*, [Âlu İmrân, 80])

- "İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecek ki, İslâm'ın sadece ismi, Kur'an'ın yalnız resmi (yazısı) kalacak. Onlar, mescidlerini maddî olarak îmar ederler, lâkin Allah Teâlâ'nın zikri bakımından harap halde bırakırlar. O zaman insanların en şerlisi âlimlerdir, fitne onlardan çıkar ve tekrar onlara döner." (Bursevî, *Rûhu'l-Beyân*, [Nisâ, 143])

- "Allah, bana ayıplarımı gösteren kişiye rahmet eylesin!"[118]

[117] Abdülaziz Çaviş, *Anglikan Kilisesine Cevap*, s. 96.
[118] Ahmet Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, trc. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1973, I, 450.

- “Zenginlerin, Allah katındaki mükâfâtı taleb ederek tevâzu göstermeleri ne güzeldir. Bundan daha güzeli ise fakirlerin, Allah’a tevekkül ederek zenginlere karşı müstağnî davranmalarıdır.”[119]

- “Hayat iki günden ibarettir. Bir gün lehine, bir gün de aleyhinedir. Gün lehine olduğunda şımarma, aleyhine olduğunda da daralıp feryad ü figan etme!” (Neysabûrî, *Mecmau’l-Emsâl,* II, 454)

- “Mal, nefsî arzuların hammaddesidir.” (Neysabûrî, II, 454)

- “Mahrûmiyet, minnet altında kalmaktan daha hayırlıdır.” (Neysabûrî, II, 454)

- “İnsanlar bilmedikleri şeylerin düşmanıdır.” (Neysabûrî, II, 454)

- “Kim kendinden râzı olursa ona kızan çok olur.” (Neysabûrî, II, 453)

- “Dikkat edin! Canınızın karşılığı ancak Cennet’tir. O hâlde canınızı ancak Cennet karşılığında satınız!” (Neysabûrî, II, 453)

- “Küçük musibetleri büyüten insanı Allah büyükleriyle imtihan eder.” (Neysabûrî, II, 453)

- “Âdemoğlunun övünecek neyi var ki?! Evveli nutfe, sonu cîfe, kendi rızkını temin edemiyor, başına gelen ölümü defedemiyor.” (Neysabûrî, II, 454)

- “Kim hak ile güreşirse sırtı yere gelir.” (Neysabûrî, II, 454)

- “Takvâ ahlâkın reisidir.” (Neysabûrî, II, 454)

- “Otururken veremeyen kalkınca da veremez.” (Neysabûrî, II, 454)

- “Kim bir şeyi ister ve peşine düşerse onun tamamını veya bir kısmını elde eder.” (Neysabûrî, II, 454)

- “Kimin üzerinde Allah’ın nimetleri artarsa insanların ona ihtiyaçları da artar. Allah için bu ihtiyaçları karşılayan kişi nimetlerin devam ve bekâsını sağlamış olur. Böyle yapmayan ise o nimetleri zevâl ve fenâya mâruz bırakmış olur.” (Neysabûrî, II, 454)

- “Kim sözünün de amelleri arasında sayılacağını bilirse az konuşur, sadece kendisini ilgilendiren mühim mevzularda söz söyler.” (Neysabûrî, II, 454)

- “İffet fakirliğin ziyneti, şükür de zenginliğin ziynetidir.” (Neysabûrî, II, 454)

- “Mü’minin sevinci ve tebessümü yüzünde, hüznü ise kalbindedir.” (Neysabûrî, II, 454)

[119] Ebu’l-Fadl Neysabûrî, *Mecmau’l-Emsâl,* Beyrut, ts., II, 453.

- "Öğrenmeye çalışan câhil, âlim gibidir. Kendini geliştirmeyen, düzenli bir çalışması olmayan tembel âlim de câhil gibidir." (Neysabûrî, II, 454)

- "Arzu sıkıntıların anahtarıdır, hased de boş yorgunluğun bineğidir." (Neysabûrî, II, 454)

- "Gönderdiğin elçi, senin aklının tercümânıdır. Yazdığın yazı ise seni anlatan en beliğ hatiptir." (Neysabûrî, II, 455)

- "Nasîb, kendisine gelmeyene de gider." (Neysabûrî, II, 455)

- "Ümidler basiretli insanların bile gözlerini kör eder." (Neysabûrî, II, 455)

- "Amel-i sâlih gibi ticaret, sevap gibi kâr, tevfîk yani Allah'ın yardımı gibi fayda, tevâzu gibi ahlâk, ilim gibi şeref, şüphelilerden uzak kalmak gibi vera, hüsn-i ahlâk gibi Allah'a yakınlık, farzları edâ gibi kulluk ve ibadet, tedbir gibi akıl, birlik ve beraberlik gibi insanı kendini beğenmekten uzak tutan başka bir haslet yoktur." (Neysabûrî, II, 455)

- "Tûl-i emel sahibi olan kimsenin amelleri kötüleşir." (Neysabûrî, II, 455)

- "Kalbi yakîn üzere olup da uyumak, şüphe içinde kılınan namazdan daha hayırlıdır." (Neysabûrî, II, 455)

- "Kişinin alıp verdiği nefesleri eceline doğru attığı adımlarıdır." (Neysabûrî, II, 455)

- "Akıl kemâle erdikçe söz azalır." (Neysabûrî, II, 455)

- "Kişinin kıymeti himmetinin yüksekliği nisbetindedir." (Neysabûrî, II, 455)

- ***"Âfetlerin başı, lezzetlere düşkünlüktür."***[120]

- "Akıllılığın başı, nefsin kötü arzularıyla mücadele etmektir." (Hatip, *Hz. Ali'nin Hayret Ettikleri*, s. 102)

- "Dindarlığın başı, nefsin kötü arzularına uymamaktır." (Hatip, s. 107)

- "Akıllı ve dindar kişiyle oturup kalkmaya bak! Zira o en hayırlı arkadaştır." (Hatip, s. 147)

- "Kişinin edebi, zehebinden yani altınından daha hayırlıdır."[121]

- "Muhabbet, hürmetle pekişir." (Hatip, *Hikmet Parıltıları*, s. 38)

- "Evliyâullâh'ın zikredilmesi, rahmetin inmesine vesile olur." (Hatip, *Hikmet Parıltıları*, s. 91)

[120] Abdülaziz Hatip, *Hz. Ali'nin Hayret Ettikleri*, İstanbul 2005, s. 101.
[121] Doç. Dr. Abdülaziz Hatip, *Hz. Ali'den Hikmet Parıltıları*, İstanbul 2006, s. 22.

- “Bir tek günah bile çok, bin tane tâat ve ibadet bile azdır.” (Hatip, *Hikmet Parıltıları,* s. 96)

- “Hadîs-i şerîfleri rivâyet etmek, Rasûlullah ﷺ Efendimiz’e intisâb etmek, ona bağlanmak demektir.” (Hatip, *Hikmet Parıltıları,* s. 107)

- “Eğrinin gölgesi de eğri olur.” (Hatip, *Hikmet Parıltıları,* s. 159)

❁

Hz. Ali ؓ şöyle demiştir:

1) Dünya nîmeti olarak İslâm sana kâfîdir,

2) Meşguliyet olarak tâat içinde olmak sana kâfîdir,

3) İbret olarak da ölüm sana kâfîdir. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 5)

❁

Hz. Ali ؓ:

“–Allah’ın, Peygamberi’nin ve Allah dostlarının sünnetlerine sahip olmayan kimsenin elinde hiçbir şey yok demektir” demişti. Kendisine:

1) “–Allah’ın sünneti nedir?” diye soruldu:

“–Sırrı saklamaktır” cevâbını verdi.

2) “–Hz. Peygamber’in Sünnet’i nedir?” denildi:

“–İnsanlarla iyi ve güzel geçinmektir” dedi.

3) “–Evliyâullahın sünneti nedir?” denildi:

“–İnsanlardan gelen sıkıntılara katlanmaktır” buyurdu. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 7)

❁

1) Allah katında insanların en iyisi ol,

2) Nefsin yanında insanların en kötüsü ol,

3) İnsanlar katında insanlardan biri ol! (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 7)

❁

1) İstediğin kişiye iyilik yap, onun efendisi olursun,

2) Dilediğin kişiden bir şeyler iste, onun esîri olursun,

3) İstediğin kişiye karşı müstağnî davran, onun dengi olursun. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 8)

❁

Üç şey, hafızayı güçlendirip balgamı giderir:

1) Misvak kullanmak.

2) Oruç tutmak.

3) Kur'ân okumak. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 9)

❁

1) Amellerin en hayırlısı, Allah Teâlâ'nın senden kabul buyurduğudur.

2) Ayların en hayırlısı, içinde tam olarak Allah'a yöneldiğin ve tevbe-i nasûhta bulunduğun aydır.

3) Günlerin en hayırlısı, îman ile dünyadan ayrılıp Allah'a kavuştuğun gündür. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 10)

❁

1) Cennet'e iştiyak duyan, hayırlara koşar.

2) Cehennem'den korkan, şehvetleri, aşırı dünya isteklerini terk eder.

3) Ölüm hakîkatine yakînen inanan kişi, dünyevî lezzetlerden zevk almaz.

4) Dünyayı hakkıyla tanıyan kimsenin gözünde musîbetler basit ve ehemmiyetsiz hâle gelir. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 14)

❁

Dört şey devâm ettiği müddetçe din ve dünya da ayakta kalır:

1) Zenginler kendilerine verilen nîmetler husûsunda cimrilik yapmadıkları müddetçe,

2) Âlimler bildikleriyle amel etmeye devâm ettikleri müddetçe,

3) Câhiller, bilmedikleri hususlarda kibre kapılmadıkları müddetçe,

4) Fakirler, dinlerini dünyaları karşılığında satmadıkları müddetçe, din ve dünya sapasağlam ayakta durur. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 16-17)

❁

Dört şeyin azı da çoktur, bunları küçük görmemelidir:

1) Ağrı.

2) Fakirlik.

3) Ateş.

4) Düşmanlık. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 17)

❁

Amellerin en zoru şu dört haslettir:

1) Öfke anında karşındakini affetmek.

2) Darlık zamanında cömertlik yapmak.

3) Yalnızken ve tenhâlarda iffetli davranmak, günahtan korunmak.

4) Korktuğu veya menfaat beklediği kişiye karşı hakîkati söylemek. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 18)

❁

Şu beş haslet olmasaydı, bütün insanlar sâlih kişiler olurlardı:

1) Câhilliğe râzı olmak.

2) Dünyaya karşı hırs.

3) İhtiyaç fazlası malda cimrilik.

4) Amellerde riyâ.

5) Ucba düşerek kendi görüşünü beğenmek. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 20)

❁

Şu altı hasleti kendinde toplayan kimse, Cennet'i elde etmek ve Cehennem'den kurtulmak için yapılması gereken her şeyi yapmış demektir:

1) Allah'ı tanıyıp O'na itaat etmek.

2) Şeytanı tanıyıp ona isyan etmek.

3) Âhireti tanıyıp onun peşine düşmek.

4) Dünyayı tanıyıp ondan ayrılmak.

5) Hakkı tanıyıp ona ittibâ etmek.

6) Bâtılı tanıyıp ondan ictinâb etmek. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 25-26)

❁

Nîmet altıdır:

1) İslâm.

2) Kur'ân.

3) Rasûlullah Muhammed Mustafâ ﷺ.

4) Âfiyet.

5) Günah ve hatâların örtülerek gizli kalması.

6) İnsanlara muhtaç olmamak. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 26)

❁

“–Semâdan daha ağır, yeryüzünden daha geniş, denizlerden daha zengin, taştan daha katı, ateşten daha yakıcı, zemherîrden daha soğuk, zehirden daha acı olan şey nedir?” sorusuna Hz. Ali ؓ şöyle cevap vermiştir:

1) Temiz ve iffetli kadınlara atılan iftirâ, semâdan daha ağırdır.

2) Hakîkat, yeryüzünden daha geniştir.

3) Kanaatkâr kişinin kalbi, denizlerden daha zengindir.

4) Münâfığın kalbi, taştan daha katı ve serttir.

5) Zâlim idâreci, ateşten daha yakıcıdır.

6) Alçak birine muhtaç olmak, zemherîrden daha soğuktur.

7) Sabretmek, zehirden daha acıdır.

“Nemîme/laf taşımak, zehirden daha acıdır” da denilmiştir. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 29)

❁

1) Huşû ile kılınmayan namazda,

2) Boş söz ve davranışlardan uzak durulmayan oruçta,

3) Tefekkürsüz kıraatte,

4) Verâ duygusu bulunmayan ilimde,

5) Sehâvet olmayan malda,

6) Muhâfazanın bulunmadığı kardeşlikte,

7) Bâkî olmayan nîmette,

8) İhlâssız duâda, hayır yoktur. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 31)

❁

Ağlamak üç türlüdür:

1) Allah’ın azâbından korkarak,

2) Allah’ın öfke ve gadabından korkarak,

3) Allah ile gönül bağlarının kopmasından korkarak ağlamak.

4) Birincisi günahlara keffâretttir.

5) İkincisi ayıplardan uzaklaştırıp arındırır.

6) Üçüncüsü Mahbûb’un rızâsını kazandırırarak velâyet mertebesine yükseltir.

7) Ağlamanın günahlara keffâret olmasının meyvesi, cezâlardan kurtulmaktır.

8) Ayıplardan temizlenmenin semeresi, dâimî nîmetler ve yüksek derecelerdir.

9) Mahbûb’un rızâsını kazanarak velâyete ulaşmanın semeresi ise, Allah Teâlâ’nın, kulundan râzı olduğunu bildirerek ve cemâlini müşâhede ettirerek onu en güzel şekilde müjdelemesi, meleklerin ziyâret etmeleri, fazîletin ve nîmetlerin artırılmasıdır. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 33)

❁

1) İlim en hayırlı mîrastır.

2) Edeb, en hayırlı sanat ve meslektir.

3) Takvâ en hayırlı azıktır.

4) İbâdet/kulluk, en hayırlı ticâret malıdır, sermâyedir.

5) Amel-i sâlih en hayırlı kılavuzdur.

6) Güzel ahlâk, en hayırlı arkadaştır.

7) Hilim, en hayırlı vezîrdir, yardımcıdır.

8) Kanâat en hayırlı zenginliktir.

9) Tevfîk (Allah’ın muvaffak kılması), en hayırlı yardımdır.

10) Ölüm, en hayırlı terbiyecidir. (İbn-i Hacer, *Münebbihât,* s. 34)

- “Nükteli ve hikmetli söz ve davranışlarla ruhlarınızı dinlendirin! Zira bedenlerin yorulduğu ve zayıfladığı gibi ruhlar da yorulur.”

- ***“Allah Teâlâ, dinini yaşayan kişinin dünyasını da güzelleştirir.”***

- “İnsanın yaşlanıp Rabbini bildikten sonra ölmesi, küçükken ölüp hesapsız Cennet’e girmesinden daha hayırlıdır.”

- “Fitne esnâsında iki yaşındaki deve gibi ol! Onun ne binilecek sırtı, ne de sağılacak sütü vardır.”

- “İnsanlarla öyle oturup kalkın ki ölürseniz size ağlasınlar, yaşarsanız sizi özlesinler.”

- “İnsanların en âcizi, dost edinmekten âciz olandır. Ondan daha âcizi ise kazandığı dostları kaybedendir.”

- “Dostları yitirmek gurbete düşmektir.”

- “Her şey takdire öylesine boyun eğer ki tedbirin bizzat kendisi bile ölüme sebep olabilir.”

- “Korku ümitsizliğe eş olmuştur, utangaçlık mahrumiyete… Fırsat, bulut gibi geçip gider, hayırlı fırsatları elde etmeye çalışın!”

- Bir grup insan **Hz. Ali**’yi yüzüne karşı medhedince şöyle dua etti:

“Allah’ım, sen beni benden daha iyi bilirsin. Ben de kendimi bunlardan daha iyi biliyorum. Allah’ım bizi onların zannından daha iyi eyle ve bilmedikleri kusurlarımızı da bizi bağışla!”

- “Kişi dilinin altında gizlidir.”

- “Tamah ebedî köleliktir.”

- **Hz. Ali** ﵁ oğlu **Hz. Hasan**’a şöyle demiştir:

“Kimseye meydan okuma! Sana meydan okuyan olursa karşısına çık. Zira meydan okuyan kişi haddi aşan taraftır. Haddi aşan ise mağlup olur.”

- “Binada bulunan gasbedilmiş bir taş, o binanın yıkılmasının garantisidir.”

- “Bedenin sağlığı hased azlığındandır.”

- “Doğu ile batı arasındaki mesafe ne kadardır?” diye sorulunca Hz. Ali t “Güneş için bir günlük yoldur” cevabını vermiştir.

- “Büyük musibetlere uğramış dert ehli kişi, musibetten bir an bile emin olamayan sıhhatli insandan daha çok duaya muhtaç değildir.”

- ***“Gizlide de Allah’ın yasaklarından sakının! Zira şâhit, hâkimin kendisidir.”***

- “Amelsiz dua eden kişi, kirişsiz yayla ok atan kimseye benzer.”

- “En büyük günah, sahibinin küçük gördüğüdür.”

- “İlim amelin arkadaşıdır, bilen tatbik eder. İlim, ameli çağırır, gelirse ne âlâ, gelmezse o da gider.”

- “Söylemediğin müddetçe söz senin esirindir. Söyledikten sonra ise artık sen onun esirisin. Altın ve gümüşü sakladığın gibi dilini tut! Nice tek kelimelik söz vardır ki büyük bir nimeti yok etmiş ve büyük bir belâya sebep olmuştur.”

- “Sonrasında Cehennem olan hiçbir fayda, fayda değildir. Sonunda Cennet olan hiçbir sıkıntı da sıkıntı değildir. Cennet’in yanında (günah olan) bütün lezzetler önemsiz kalır. Cehennem’in yanında da bütün dünyevî belâlar âfiyet sayılır.”

- “Hayır işleyin ve ondan hiçbir şeyi küçümsemeyin! Onun küçüğü de büyük, azı da çoktur. Kimse «Başkası bu hayrı işlemeye benden daha lâyıktır» demesin! Zira Allah’a yemin ederim ki o gerçekten öyle oluverir. Hayır işleyecek kişiler de tükenmez, şer işleyecek kimseler de. Siz bu ikisini terk ederseniz, onları işleyecek kimseler bulunur.”

- “Altı şey mürüvvettendir. Bunların üçü hazarda, üçü de seferdedir. Hazarda olanlar; Allah’ın kitabını okumak, mescidleri imar etmek (cemaate devam etmek) ve Allah için dostlar edinmektir. Seferde olanlar ise; azığı paylaşmak, güzel ahlâk ve günaha girmeksizin şakalaşmaktır.”

- “Bazı günahlar insanı halk yanında keremli kılabilir ve insanlar ona «Ne büyük adam» diyebilirler. Lâkin insanı toplumda keremli kılan aynı iş Allah katında zelil ve aşağılık bir mahlûk hâline getirebilir.”

- “Yeryüzünde sâlih kuldan daha kıymetli bir varlık yoktur.”

- “Kalbi düşmanlıklarla meşgul olan kişinin, faydalı işler yapması mümkün değildir. Çünkü kalp, iki zıd meşguliyeti bir arada bulunduracak kadar geniş değildir.”

- “Sizler geniş bir caddeye bırakıldınız. Bu, üzerinde **Ümmü’l-Kitap** olan (yani Allah’ın kesin hükümlü âyetleriyle istikameti tesbit edilmiş) bir yoldur.”

- “Ha ben ölümün üzerine gitmişim ha ölüm benim üzerime gelmiş, doğrusu umursamıyorum.”

- “Allah’ın kullarına karşı hüsnüzan sâhibi ol! Böyle olursan birçok yorgunluktan kurtulursun.”

- “Allah dostları o kişilerdir ki insanlar dünyanın görünüşüne bakarken onlar dünyanın içyüzünü görürler.”

- “Namus, güzelliğin sadakasıdır.”

- “Kalbini öğütle yaşat, hikmetle aydınlat!”
- “İnsanları, düşündürücü hikmetli sözlerle îkâz edin ki, kalbleri huzur bulsun.”
- “Eğri cetvelden doğru çizgi çıkmaz.”
- “Cennet cömertlerin, Cehennem câhillerin yeridir.”
- “Oburlukla sağlık birleşemez.”
- “Alçakça söylenen bir söze karşılık vereyim deme, çünkü o sözün sahibinde onun gibi daha nice düşük sözler vardır. Cevabınıza yine onlarla cevap verirler.”
- “Cahil ile sakın latife etme! Dili zehirli olduğundan gönlünü yaralar.”
- “Bir kul, Allah’ın katındakine kendi elindekinden daha fazla güvenmezse îmânı kâmil olmaz!”
- “Cimrilik bütün kötü ahlâkı kendinde toplar.”
- “İnsanların ayıplarını görüp hoş karşılamayan fakat aynı şeyleri kendi yapan kimse, tam bir ahmaktır.”
- “Hiçbir yiğidin kaza ve kader okuna karşı kalkanı yoktur.”
- “Misvak, unutmayı ve balgamı giderir. Dişleri ve diş etlerini sağlamlaştırır. Ağız kokusunu güzelleştirir. Allah’ın rızâsına erdirir ve ibadetleri süsler.”
- **Hz. Ali** ﷺ bir şiirinde şöyle der:

  Devân sendedir fakat görmezsin,
  Derdin sendendir fakat bilmezsin.
  Kendini küçük bir cisim sanırsın.
  Hâlbuki koskoca âlem sende dürülmüştür.

- “Acı sözdense ekşi yemek daha hayırlıdır.”
- “Her şey azaldıkça, ilim ise arttıkça kıymetlenir.”
- “Yoksul düştüğün zaman sadaka vererek Allah ile ticaret yap, eline nimet geçtiği zaman az şükürle onları uzağa kaçırma!

Hayır, malının ve evladının çok olmasında değil, ilminin ve hilminin artmasında ve insanları Rabbimize ibadet ettirerek yüceltmesindedir. Eğer iyilik yaparsan Allah’a hamdet. Kötülük yaparsan istiğfar et! Dünyada ancak şu iki kişi için hayır vardır:

1) Günah işleyince onu tevbe ile temizleyen kişi,

2) Hayırda yarışan kişi.

Bir adamla dost olmak istersen önce onunla dargın ol; bu durumda iken sana normal davranırsa dostluğunu sürdür, yoksa vazgeç!”

- “Dîn, edep ve mürüvvet aklın netîceleridir.”
- “Edep aklın sûretidir.”
- “Senden soruluncaya kadar susmak, susturuluncaya kadar söylemekten hayırlıdır.”
- “Bazı insanlar bir şeyler umarak kulluk yapar; bu tüccar kulluğudur. Bazıları da korkudan dolayı kulluk yapar; bu da köle kulluğudur. Diğer bir kısmı ise şükür olsun diye kulluk yapar; işte bu, tüm menfî duygulardan kurtulmuş seçkin kimselerin (havâssın) kulluğudur.”
- Fazilete yükselmek zor, rezalete alçalmak kolaydır.

KİTÂBİYÂT

Abdurrezzâk b. Hemmam, *Musannef,* I-XI, Beyrut, 1970.

Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* I-VI, İstanbul 1992; *ez-Zühd,* yy. ts; *Fedâilu'											s-sahâbe,* Beyrut 1983.

Prof. Dr. Ali Muhammed Muhammed es-Sallâbî, *Hz. Ali,* trc. Şerafettin Şenaslan, İstanbul 2008.

Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-ummâl,* I-XVI, Beyrut 1985.

Babanzâde Ahmed Naîm-Kâmil Mîras, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercümesi ve Şerhi,* I-XIII, Ankara, 1993.

Belâzurî, *Ensâbu'l-eşrâf,* Mısır, 1959.

Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed bin el-Hüseyn, *es-Sünenü'l-kübrâ,* I-X, Dâru'l-fikr, ts; *Şuabu'l-îmân,* I-IX, Beyrut, 1990.

Dârekutnî, Ebu'l-Hasen Ali bin Ömer, *Sünen,* I-IV, Beyrut 1986.

Dihlevî, Şâh Veliyyullâh, *İzâletü'l-hafâ an hilâfeti'l-hulefâ,* thk. Takıyyüddîn en-Nedvî, Dımeşk: Dâru'l-Kalem, 1434/2013.

Diyârbekrî, Hüseyin bin Muhammed, *Târîhu'l-hamîs,* I-II, Beyrut ts.

Ebû Nuaym, Ahmed bin Abdillah, *Hilyetü'l-evliyâ,* I-X, Beyrut 1967; *Delâilü'n-nübüvve,* Haydarabad 1369.

Hâkim, Ebû Abdillah Muhammed bin Abdillah en-Neysâbûrî, *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn,* I-V, Beyrut 1990.

Halebî, *İnsânü'l-uyûn,* I-III, Mısır 1384/1964.

Heysemî, Hâfız Nûreddîn Ali bin Ebî Bekir, *Mecmau'z-zevâid ve menbau'l-fevâid,* I-X, Beyrut 1988.

İbn-i Abdilber, Ebû Ömer Yûsuf bin Abdullâh bin Muhammed, *el-İstîâb fî mârifeti'l-ashâb,* I-IV, Kâhire, ts.

İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-safve,* I-IV, Beyrut 199/1979.

İbn-i Ebî Şeybe, Ebû Bekir Abdullah bin Muhammed, *el-Musannef,* I-IX, thk. Said Muhammed el-Lehham, Beyrut 1989.

İbnü'l-Esîr, Ebu'l-Hasen Ali bin Muhammed, *el-Kâmil fi't-târîh,* I-XIII, Beyrut 1979-1982; *Üsdü'l-ğâbe,* I-VII, Kâhire 1970.

İbn-i Hacer el-Askalânî, Şihâbüddîn Ahmed bin Ali, *el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe,* I-IV, Mısır 1379; *Münebbihât,* İstanbul 1960.

İbn-i Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik bin Hişâm, *Sîretü'n-Nebî,* I-IV, Beyrut 1937, Daru'l-Fikr.

İbn-i Kesîr, İmâdüddîn Ebû'l-Fidâ, *Tefsîru Kur'âni'l-Azîm,* I-IV, Beyrut 1988; *el-Bidâye ve'n-nihâye,* Beyrut 1966; I-XV, Kâhire 1993.

İbn-i Sa'd, Muhammed, *et-Tabakâtü'l-kübrâ,* I-IX, Beyrut, Dâru Sâdır.

İbn-i Seyyidinnâs, *Uyûnu'l-eser fî fünûni'l-meğâzî ve'ş-şemâil ve's-siyer,* I-II, Beyrut 1992; Kahire 1356.

Kastalânî, *el-Mevâhibü'l-ledünniyye,* I-II, Mısır, 1281.

Kettânî, *Nizâmü'l-hukûmeti'n-nebeviyye (et-Terâtibü'l-idâriyye),* Beyrut 1996.

Kurtubî, Ebû Abdillah Muhammed bin Ahmed, *el-Câmî li-ahkâmi'l-Kur'ân,* I-XX, Beyrut 1985.

M. Âsım Köksal, *İslâm Tarihi, Peygamberler Peygamberi Hz. Muhammed Aleyhisselam ve İslâmiyet,* I-VIII, İstanbul 1999.

Minşâvî, Muhammed Sıddîk, *100 Kıssatin ve kıssatin min hayâti Ali bin Ebî Tâlib kerremallâhu vecheh,* Kahire, ts.

Ramazanoğlu Mahmud Sâmi, *Hazreti Ali -Kerremallâhu vecheh- (r.a),* İstanbul 1982.

Semhûdî, *Vefâü'l-vefâ,* I-IV, Beyrut 1374/1955; Mısır 1326.

Süyûtî, Ebû'l-Fazl Celâleddîn Abdurrahmân bin Ebû Bekir, *el-Câmiu's-sağîr,* Mısır 1306; *Târîhu'l-hulefâ,* Mısır, 1969; *Lübâbu'n-nukûl,* Beyrut 2006.

Taberî, Ebû Câfer Muhammed bin Cerîr, *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân,* I-XXX Beyrut 1995; *Târih,* I-XI, Mısır, ts.

Vâhidî, İmâm Ebu'l-Hasen Ali bin Ahmed, *Esbâbü nüzûli'l-Kur'ân,* thk: Kemâl Besyûnî Zağlûl, Beyrut 1990.

Vâkidî, Ebû Abdillah Muhammed bin Ömer, *Meğâzî,* I-III, Beyrut, 1989; Mısır 1948.

Zemahşerî, Ebu'l-Kâsım Cârullâh Mahmûd bin Ömer bin Muhammed, *Tefsîrü'l-keşşâf an hakâiki't-Tenzîl ve uyuni'l-ekâvil fî vucûhi't-te'vîl,* I-VI, tahk. Muhammed Mersi Amir, Kâhire 1988.

ARKA KAPAK YAZISI

Hz. Ali ﷺ şöyle anlatır:

“–Bir gün Rasûlullah ﷺ beni çağırdı ve şöyle buyurdu:

«–Senin Hz. İsa ile bir benzerliğin var. Yahûdiler ona kızdılar ve annesi Hz. Meryem’e yalan ve iftarâlar atıp bühtanda bulunacak kadar aşırıya gittiler. Hristiyanlar da onu sevdiler ve bu hususta o kadar aşırı gittiler ki Hz. İsa’yı olmadığı bir makâma çıkartmak istediler.»

Dikkat edin! Benim yüzümden iki nevi insan helâk olur:

1) Beni aşırı sevip ifrata kaçan, bende bulunmayan şeylerle beni medhedip övmeye çalışan insanlar,

2) Bana buğzeden insanlar. Bana karşı beslediği kin ve kızgınlık onları hakkımda yalan ve iftiralar uydurup bühtanda bulunmaya sevkeder.

Dikkat edin! Ben bir peygamber değilim, bana vahiy de gelmiyor! Ancak ben Allah’ın Kitâb’ı ve Peygamber ﷺ Efendimiz’in Sünnet’i ile gücüm yettiğince amel etmeye çalışıyorum. Allah’a itaat ve ibadet husûsunda size ne emredersem hoşunuza gitse de gitmese de buna itaat etmek, üzerinize vazifedir. Ben veya bir başkası herhangi bir mâsiyeti emrederse, hiç kimseye Allah’a isyân husûsunda itaat yoktur. İtaat ancak mârûfta yani doğru ve güzel olan hususlardadır.” (Ahmed bin Hanbel, *Müsned*, I, 160; Hâkim, III, 132/4622)

Tashihler:

135 şiir tercümesi